

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TÜRBE ZİYARETLERİNİN FERT ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİ
(Bilecik Örneği)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emre YILMAZ

**Enstitü Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı: Din Psikolojisi**

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Abdulvahit İMAMOĞLU

HAZİRAN - 2009

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**TÜRBE ZİYARETLERİNİN FERT ÜZERİNDEKİ
ETKİLERİ
(Bilecik Örneği)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emre YILMAZ

**Enstitü Anabilim Dalı: Felsefe ve Din Bilimleri
Enstitü Bilim Dalı: Din Psikolojisi**

Bu tez 09/ 06/ 2009 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oy birliği ile kabul edilmiştir.

**Doç. Dr.
Abdulahit İMAMOĞLU**

Jüri Başkanı
 Kabul
 Red
 Düzeltme

**Doç. Dr.
A. Faruk KILIC**

Jüri Üyesi
 Kabul
 Red
 Düzeltme

**Doç. Dr.
Mustafa AKÇAY**

Jüri Üyesi
 Kabul
 Red
 Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Emre YILMAZ

05.05.2009

ÖNSÖZ

Tarihin ilk dönemlerinden bugüne kadar önemli bir konuma sahip olup, çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış, Osmanlı Devleti'nin temellerinin atıldığı ve Cumhuriyet devrinin kuruluşunda çok önemli rol oynayan, özetle, kuruluş ve kurtuluşun beşiği, şehitler ve gaziler diyarı Bilecik'in Türk tarihinde mümtaz bir yeri vardır.

Anadolu'nun Türkleşmesi ve İslamlaşmasında Anadolu erenlerinin, gazi-velilerin ve Ahi şeyhlerinin rolü göz ardı edilemez. Onlar Anadolu'yu hem fethetmiş hem de vatanlaştırmışlardır. Halk nazarında Şeyh Edebalı, Dursun Fakih ve Ertuğrul Gazi Bilecik'in fethi ve vatanlaştırılmasında büyük katkıları bulunmuş, inci değerinde şahsiyetlerdir. Anadolu'nun dört bir köşesinden gelenler ve özellikle Bilecik halkı, kendilerine burayı vatan yapan bu şahsiyetlere vefa ve minnet borcunu, kendilerine bir makam tahsis edip ziyarette bulunarak âcizane ödemeye çalışmaktadırlar.

Biz âcizane yaptığımız bu çalışmamızda birçok insan tarafından Şeyh Edebalı, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih Türbeleri'ne yapılan ziyaretin nedenlerini, ziyaret sırasında yapılan davranışları, ziyaret sonrasında fertlerin dini hayatlarında ve iç dünyalarında meydana gelen değişiklikleri, özetle ifade edersek; Bilecik Türbeleri bağlamında türbe-insan ilişkisini incelemeye çalıştık.

Bu mütevazı çalışmanın ortaya çıkmasında emeği geçen ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen danışman hocam Sayın Doç. Dr. Abdulvahit İMAMOĞLU'na, ders döneminde bana emeği geçen Sayın Doç. Dr. A.Faruk KILIÇ ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Sezai KÜÇÜK hocalarıma şükranlarımı saygıyla arz ederim. Bunun yanında öğrenimim konusunda bana kolaylıklar sağlayan değerli İl Müftümüz Sayın Necati Tayyar TAŞ ve Müftü Yardımcımız Sayın Nihat KAYA Hocalarıma teşekkür ederim. Bütün bunların yanında benim bugünlere gelmemde her türlü desteği veren babam Sayın Beşir YILMAZ'a, pek çok sıkıntılar içinde bana sürekli kol kanat geren sevgili annem Sayın Asya YILMAZ'a ve çalışmamız esnasında bana yardımcı olan kıymetli kardeşim Sayın Şükriye YILMAZ'a en içten sevgi ve saygılarımı sunarım.

Emre YILMAZ

05.05.2009

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iv
TABLOLAR LİSTESİ.....	v
RESİMLER LİSTESİ.....	x
ÖZET.....	xi
ABSTRACT.....	xii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	7
1.1. Evren ve Örneklem	7
1.2. Bilgi Toplama Araçları	7
1.3. Anket.....	8
1.4. Anketin Hazırlanması	9
1.5. Anketin Uygulanması	10
BÖLÜM 2: ARAŞTIRMANIN TEORİK ÇERÇEVESİ.....	13
2.1. Araştırmada Kullanılan Kavramlar.....	13
2.1.1. Türbe	13
2.1.2. Veli.....	14
2.1.3. Ahi.....	14
2.1.4. Şeyh.....	14
2.1.5. Bâtil İnanç	14
2.1.6. Halk İnançları.....	15

2.1.7. Halk Dindarlığı.....	15
2.1.8. Şefaât.....	15
2.1.9. Tevessül	16
2.2. İslam Dininde Kabir Ziyaretleri ve Adabı	16
BÖLÜM 3: BİLECİK TÜRBELERİ.....	19
3.1. Şeyh Edebalı'nın Şahsiyeti ve Türbesi	19
3.1.1. Şeyh Edebalı'nın Hayatı	19
3.1.2. Şeyh Edebalı Türbesi Hakkında Genel Bilgi	20
3.1.3. Şeyh Edebalı Türbesi Ziyaretçileri.....	21
3.1.4. Şeyh Edebalı'dan Osman Gazi'ye Nasihat	26
3.2. Ertuğrul Gazi'nin Şahsiyeti ve Türbesi.....	27
3.2.1. Ertuğrul Gazi'nin Hayatı ve Türbesi.....	27
3.2.2. Ertuğrul Gazi Türbesi Ziyaretçileri.....	28
3.3. Dursun Fakih'in Şahsiyeti ve Türbesi.....	30
3.3.1. Dursun Fakih'in Hayatı.....	30
3.3.2. Dursun Fakih Türbesi ve Ziyaretçileri	30
BÖLÜM 4: BİLECİK TÜRBELERİNİN ZİYARETİ İLE İLGİLİ BULGULAR	
VE YORUMLARI.....	33
4.1. Şeyh Edebalı Türbesi Ziyareti ile İlgili Bulgular ve Yorumları	33
4.1.1. Ziyarete Bulunan Deneklerin Demografik Bilgilerini ve Niteliklerini İçeren Bulgular.....	33
4.1.2. Dini Bilgi ve Pratiklerle İlgili Bulgular	37

4.1.3. Türbeye Yönelik Bilgi ve Uygulamalar	40
4.1.4. Ziyaret Süreci ile İlgili Bilgiler	50
4.1.5. Ziyaretin Nedenleri ve Sonuçları ile İlgili Bulgular	64
4.2. Ertuğrul Gazi Türbesi Ziyareti ile İlgili Bulgular ve Yorumları.....	68
4.2.1. Ziyarete Bulunan Deneklerin Demografik Bilgilerini ve Niteliklerini İçeren Bulgular.....	68
4.2.2. Dini Bilgi ve Pratiklerle İlgili Bulgular	71
4.2.3. Türbeye Yönelik Bilgi ve Uygulamalar	73
4.2.4. Ziyaret Süreci ile İlgili Bilgiler	77
4.2.5. Ziyaretin Nedenleri ve Sonuçları ile İlgili Bulgular	81
4.3. Dursun Fakıh Türbesi Ziyareti ile İlgili Bulgular ve Yorumları.....	82
4.3.1. Ziyarete Bulunan Deneklerin Demografik Bilgilerini ve Niteliklerini İçeren Bulgular.....	82
4.3.2. Dini Bilgi ve Pratiklerle İlgili Bulgular	85
4.3.3. Türbeye Yönelik Bilgi ve Uygulamalar	87
4.3.4. Ziyaret Süreci ile İlgili Bilgiler	91
4.3.5. Ziyaretin Nedenleri ve Sonuçları ile İlgili Bulgular	95
4.4. Bilecik Türbeleri Ziyareti İle İlgili Genel Değerlendirme	96
SONUÇ.....	106
KAYNAKÇA	109
EKLER.....	112
ÖZGEÇMİŞ.....	124

KISALTMALAR

Ans.	: Ansiklopedi
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
F.	: Frekans
H.	: Hicri
Hz.	: Hazreti
İFAV	: İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları
Km.	: Kilometre
mat.	: Matbaacılık, matbaası
M.	: Miladi
md.	: Madde
M. E. B.	: Milli Eğitim Bakanlığı
Sav.	: Sallallahü aleyhi vesellem
T.D.V.	: Türkiye Diyanet Vakfı
Vb.	: Ve benzerleri
Vs.	: Vesaire
Yay.	: Yayınları, yayınevi, yayıncılık

TABLolar LİSTESİ

Şeyh Edebalı Türbesi Ziyareti ile İlgili Tablolar	33
Tablo 1: Deneklerin Cinsiyet Durumlarına Göre Dağılımı.....	33
Tablo 2: Deneklerin Yaş Durumlarına Göre Dağılımı.....	34
Tablo 3: Deneklerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı.....	34
Tablo 4: Deneklerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	35
Tablo 5: Deneklerin Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı	35
Tablo 6: Deneklerin Meslek Durumlarına Göre Dağılımı	36
Tablo 7: Deneklerin Şu Anda Oturdukları Yerlere Göre Dağılımı.....	36
Tablo 8: Araştırmaya Katılanların Dini Bilgilerini Aldıkları Yerlere Göre Dağılımı .	37
Tablo 9: Araştırmaya Katılanların Kur'an Okuma Bilgilerine Göre Dağılımı.....	38
Tablo 10: Araştırmaya Katılanların Namaz Kılma Durumlarına Göre Dağılımı.....	38
Tablo 11: Deneklerin Yaşları ile Namaz Kılma Durumu Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı.....	39
Tablo 12: Araştırmaya Katılanların Dini Yaşantı Durumlarına Göre Dağılımı.....	40
Tablo 13: Araştırmaya katılan Deneklerin Türbede Bulunan Zât Hakkındaki Bilgilerine Göre Dağılımı.....	41
Tablo 14: Araştırmaya Katılanların Mekânla Bilgi Durumlarına Göre Dağılımı.....	42
Tablo 15: Araştırmaya Katılanların Türbeden Haberdar Olma Durumlarına Göre Dağılımı.....	42
Tablo 16: Araştırmaya Katılanların Türbe Ziyaretinden Önce Yaptıkları Hazırlıklara Göre Dağılımı.....	43
Tablo 17: Araştırmaya Katılanların Türbeye Gelme Sıklıklarına Göre Dağılımı.....	44
Tablo 18: Türbeye Gelme Sıklığı ile Cinsiyet Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı.....	45
Tablo 19: Türbeye Gelme Sıklığı ile İkamet Edilen Yer Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı.....	46
Tablo 20: Araştırmaya Katılanların Türbede Duadan Başka Yaptıkları Faaliyetlere Göre Dağılımı.....	47
Tablo 21: Namaz Kılma Durumu ile Türbe Ziyaretindeki Uygulamalar Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı.....	48
Tablo 22: Kur'an Okuma Durumu ile Türbe Ziyaretindeki Uygulamalar Arasındaki	

İlişkiye Göre Dağılımı.....	49
Tablo 23: Araştırmaya Katılanların Bu Türbeyi Ziyaret Etme Sebeplerine Göre Dağılımı	50
Tablo 24: Deneklerin Cinsiyetleri ile Türbeyi Ziyaret Sebepleri Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı.....	51
Tablo 25: Deneklerin Yaşları ile Türbeyi Ziyaret Sebepleri Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı.....	52
Tablo 26: Deneklerin Öğrenim Durumları ile Ziyaret Sebepleri Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı.....	53
Tablo 27: Araştırmaya Katılanların Türbede Dilekte Bulunma Durumlarına Göre Dağılımı .	53
Tablo 28: Deneklerin Öğrenim Durumu ile Dilekte Bulunma Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı.....	54
Tablo 29: Deneklerin Cinsiyetleri ile Türbede Dilekte Bulunma Durumları Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı	55
Tablo 30: Araştırmaya Katılanların Dileklerine Göre Dağılımı	56
Tablo 31: Deneklerin Yaşları ile Türbede Dilenen Dilek Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı.	58
Tablo 32: Deneklerin Cinsiyetleri ile Dilekte Bulunma Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı...	58
Tablo 33: Araştırmaya Katılanların Evlenmek, Şifa Bulmak, İş Bulmak Gibi Nedenlerle Türbeyi Ziyaret Etmelerinin Dini İnançlarıyla Bağdaşma Durumlarına Göre Dağılımı.....	59
Tablo 34: Cinsiyet ile Bazı Davranışların Dini İnançlarla Bağdaşıp Bağdaşmaması Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı	60
Tablo 35: Araştırmaya Katılanların Türbede bulunan Zâtın Âhirette Şefaati Olacağına İnanma Durumlarına Göre Dağılımı.....	60
Tablo 36: Araştırmaya Katılanların Türbeyi Ziyaret Etmelerine Kendilerini Yönelten Sebeplere Göre Dağılımı.....	61
Tablo 37: Deneklerin Yaşları ile Türbeye Gelişlerindeki En Önemli Sebep Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı	62
Tablo 38: Deneklerin Cinsiyetleri ile Türbeye Geliş Sebepleri Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı.....	63
Tablo 39: Araştırmaya Katılanların Daha Önce Burada veya Benzeri Yerlerde Dilekte Bulunma Durumlarına Göre Dağılımı	63
Tablo 40: Araştırmaya Katılanların Daha Önce Türbelerde Buldukları Dileklerin	

Kabul Olma Durumlarına Göre Dağılımı	64
Tablo 41: Araştırmaya Katılanların Türbeyi Daha Çok Ziyaret Ettikleri Durumlarına Göre Dağılımı.....	65
Tablo 42: Deneklerin Cinsiyetleri ile Türbeyi Hangi Durumlarda Ziyaret Ettikleri Yönündeki Yanıtları Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı	66
Tablo 43: Araştırmaya Katılanların Türbe Ziyaretinden Sonra Dini Yaşantılarındaki ve Düşüncelerindeki Değişikliklere Göre Dağılımı.....	66
Tablo 44: Deneklerin Cinsiyetleri ile Türbe Ziyareti Sonrasında Dini Yaşantılarındaki Değişiklik Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı	67
Ertuğrul Gazi Türbesi ile İlgili Tablolar	68
Tablo 45: Deneklerin Cinsiyet Durumlarına Göre Dağılımı.....	68
Tablo 46: Deneklerin Yaş Durumlarına Göre Dağılımı.....	68
Tablo 47: Deneklerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı.....	69
Tablo 48: Deneklerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	69
Tablo 49: Deneklerin Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı	70
Tablo 50: Deneklerin Meslek Durumlarına Göre Dağılımı	70
Tablo 51: Deneklerin Şu Anda Oturdukları Yerlere Göre Dağılımı.....	71
Tablo 52: Araştırmaya Katılanların Dini Bilgilerini Aldıkları Yerlere Göre Dağılımı 71	
Tablo 53: Araştırmaya Katılanların Kur'an Okuma Bilgilerine Göre Dağılımı.....	72
Tablo 54: Araştırmaya Katılanların Namaz Kılma Durumlarına Göre Dağılımı.....	72
Tablo 55: Araştırmaya Katılanların Dini Yaşantı Durumlarına Göre Dağılımı.....	73
Tablo 56: Araştırmaya Katılan Deneklerin Türbede Bulunan Zât Hakkındaki Bilgilerine Göre Dağılımı.....	74
Tablo 57: Araştırmaya Katılanların Mekânla Bilgi Durumlarına Göre Dağılımı.....	74
Tablo 58: Araştırmaya Katılanların Türbeden Haberdar Olma Durumlarına Göre Dağılımı. 75	
Tablo 59: Araştırmaya Katılanların Türbe Ziyaretinden Önce Yaptıkları Hazırlıklara Göre Dağılımı 75	
Tablo 60: Araştırmaya Katılanların Türbeye Gelme Sıklıklarına Göre Dağılımı.....	76
Tablo 61: Araştırmaya Katılanların Türbede Duadan Başka Yaptıkları Faaliyetlere Göre Dağılımı . 76	
Tablo 62: Araştırmaya Katılanların Bu Türbeyi Ziyaret Etme Sebeplerine Göre Dağılımı 77	
Tablo 63: Araştırmaya Katılanların Türbede Dilekte Bulunma Durumlarına Göre Dağılımı 77	
Tablo 64: Araştırmaya Katılanların Dileklerine Göre Dağılımı	78

Tablo 65: Araştırmaya Katılanların Evlenmek, Şifa Bulmak, İş Bulmak Gibi Nedenlerle Türbeyi Ziyaret Etmelerinin Dini İnançlarıyla Bağdaşma Durumlarına Göre Dağılımı.....	78
Tablo 66: Araştırmaya Katılanların Türbede bulunan Zâtın Âhirette Şefaâtçi Olacağına İnanma Durumlarına Göre Dağılımı.....	79
Tablo 67: Araştırmaya Katılanların Türbeyi Ziyaret Etmelerine Kendilerini Yönelten Sebeplere Göre Dağılımı.....	79
Tablo 68: Araştırmaya Katılanların Daha Önce Burada veya Benzeri Yerlerde Dilekte Bulunma Durumlarına Göre Dağılımı.....	80
Tablo 69: Araştırmaya Katılanların Daha Önce Türbelerde Buldukları Dileklerin Kabul Olma Durumlarına Göre Dağılımı.....	80
Tablo 70: Araştırmaya Katılanların Türbeyi Daha Çok Ziyaret Ettikleri Durumlarına Göre Dağılımı.....	81
Tablo 71: Araştırmaya Katılanların Türbe Ziyaretinden Sonra Dini Yaşantılarındaki Değişiklere Göre Dağılımı.....	81
Dursun Fakih Türbesi ile İlgili Tablolar.....	82
Tablo 72: Deneklerin Cinsiyet Durumlarına Göre Dağılımı.....	82
Tablo 73: Deneklerin Yaş Durumlarına Göre Dağılımı.....	82
Tablo 74: Deneklerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı.....	83
Tablo 75: Deneklerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı.....	83
Tablo 76: Deneklerin Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı.....	84
Tablo 77: Deneklerin Meslek Durumlarına Göre Dağılımı.....	84
Tablo 78: Deneklerin Şu Anda Oturdukları Yerlere Göre Dağılımı.....	85
Tablo 79: Araştırmaya Katılanların Dini Bilgilerini Aldıkları Yerlere Göre Dağılımı.....	85
Tablo 80: Araştırmaya Katılanların Kur'an Okuma Bilgilerine Göre Dağılımı.....	86
Tablo 81: Araştırmaya Katılanların Namaz Kılma Durumlarına Göre Dağılımı.....	86
Tablo 82: Araştırmaya Katılanların Dini Yaşantı Durumlarına Göre Dağılımı.....	87
Tablo 83: Araştırmaya Katılan Deneklerin Türbede Bulunan Zât Hakkındaki Bilgilerine Göre Dağılımı.....	87
Tablo 84: Araştırmaya Katılanların Mekânla Bilgi Durumlarına Göre Dağılımı.....	88
Tablo 85: Araştırmaya Katılanların Türbeden Haberdar Olma Durumlarına Göre Dağılımı.....	89

Tablo 86: Araştırmaya Katılanların Türbe Ziyaretinden Önce Yaptıkları Hazırlıklara Göre Dağılımı.....	89
Tablo 87: Araştırmaya Katılanların Türbeye Gelme Sıklıklarına Göre Dağılımı.....	90
Tablo 88: Araştırmaya Katılanların Türbede Duadan Başka Yaptıkları Faaliyetlere Göre Dağılımı.....	90
Tablo 89: Araştırmaya Katılanların Bu Türbeyi Ziyaret Etme Sebeplerine Göre Dağılımı	91
Tablo 90: Araştırmaya Katılanların Türbede Dilekte Bulunma Durumlarına Göre Dağılımı .	91
Tablo 91: Araştırmaya Katılanların Dileklerine Göre Dağılımı	92
Tablo 92: Araştırmaya Katılanların Evlenmek, Şifa Bulmak, İş Bulmak Gibi Nedenlerle Türbeyi Ziyaret Etmelerinin Dini İnançlarıyla Bağdaşma Durumlarına Göre Dağılımı.....	92
Tablo 93: Araştırmaya Katılanların Türbede bulunan Zâtın Âhirette Şefaâtçi Olacağına İnanma Durumlarına Göre Dağılımı.....	93
Tablo 94: Araştırmaya Katılanların Türbeyi Ziyaret Etmelerine Kendilerini Yönelten Sebeplere Göre Dağılımı.....	93
Tablo 95: Araştırmaya Katılanların Daha Önce Burada veya Benzeri Yerlerde Dilekte Bulunma Durumlarına Göre Dağılımı.....	94
Tablo 96: Araştırmaya Katılanların Daha Önce Türbelerde Buldukları Dileklerin Kabul Olma Durumlarına Göre Dağılımı.....	94
Tablo 97: Araştırmaya Katılanların Türbeyi Daha Çok Ziyaret Ettikleri Durumlarına Göre Dağılımı.....	95
Tablo 98: Araştırmaya Katılanların Türbe Ziyaretinden Sonra Dini Yaşantılarındaki Değişiklere Göre Dağılımı.....	95

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Şeyh Edebalı hakkında bilgi veren ve Osman Gazi'ye nasihatinin bulunduğu tabela.....	117
Resim 2: Orhangazi Camii ve Şeyh Edebalı Türbesi'nden bir görünüm.	117
Resim 3: Şeyh Edebalı'nın medfun bulunduğu sanduka.....	118
Resim 4: Şeyh Edebalı Türbesi'nin salonundan bir görünüm.	118
Resim 5: Türbenin içerisinde mescit olarak kullanılan bölüm.....	119
Resim 6: Şeyh Edebalı ve yakınlarının medfun bulunduğu mekân.	119
Resim 7: Şeyh Edebalı'nın hanımı ve kızının sandukaları.....	120
Resim 8: Türbeye girişte belediye tarafından düzenlemesi yapılan alan	120
Resim 9: Türbe ziyaretlerinde yapılmaması gerekenleri belirten tabela.	121
Resim 10: Ertuğrul Gazi'nin medfun bulunduğu sanduka.....	121
Resim 11: Ertuğrul Gazi Türbesi'nin dıştan bir görünümü.....	122
Resim 12: Dursun Fakih'in medfun bulunduğu sanduka.....	122
Resim 13: Dursun Fakih Türbesi'nin dıştan görünümü.....	123
Resim 14: Dursun Fakih hakkında özetle bilgi veren levha.....	123

Tezin Başlığı: Türbe Ziyaretlerinin Fert Üzerindeki Etkileri (Bilecik Örneği)	
Tezin Yazarı: Emre YILMAZ	Danışman: Doç. Dr. Abdulvahit İMAMOĞLU
Kabul Tarihi: 09 / 06 / 2009	Sayfa Sayısı: XII (ön kısım) +111 (tez) +13 (ekler)
Anabilimdalı: Felsefe ve Din Bilimleri	Bilimdalı: Din Psikolojisi
<p>Bu çalışmada Bilecik Şeyh Edebali, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih Türbeleri'ni ziyaretin nedenleri, ziyaret eden fertlerin genel özellikleri, dini duygu, düşünce ve davranışları, ziyaret sonrasında dini hayatlarında ve ruh hallerinde meydana gelen değişiklikler, özetle ifade edersek, Bilecik Türbeleri bağlamında türbe-insan ilişkisi incelenmiştir.</p> <p>Araştırmamızda konumuza uygunluğu açısından Din Psikolojisi'nde kullanılan bilgi toplama vasıta ve tekniklerinden anket, gözlem ve mülakat tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgular belirli bir plan çerçevesinde değerlendirilerek kâğıda dökülmüştür.</p>	
Anahtar kelimeler: Din, Davranış, Türbe Ziyareti ve Ziyaret Sebepleri, Türbe Ziyaretlerinin Fonksiyon ve Etkileri.	

The title of the dissertation: The effects of tomb visits on people (Bilecik example)	
Author: Emre YILMAZ	Supervisor: Assoc.Prof. Dr. Abdulvahit İMAMOĞLU
Date: 09 / 06 / 2009	Nu. of pages: XII(Pre text)+111 (main body)+13(insert)
Department: Philosophy and Religious Sciences	Subfield: Psychology of Religion
<p>In this study, Bilecik Seyh Edebalı, Ertugrul Gazi and Dursun Fakih Tomb of the reasons for the visit, who visited members of the general characteristics, religious feelings, thoughts and behaviors, after visiting a religious life and in the mood changes that occur and are summarized refers Bilecik Tomb shrine in the context of human relationship was examined.</p> <p>Research to ensure we listen to our issues in psychology and technical means used for collecting information from surveys, observation and interview techniques were used. These findings were evaluated with a specific plan has been put on paper.</p>	
Key words: Religion, Behavioral, Visiting of the Tombs and Reasons of Tomb Visit, the Functions and the Effects of Tomb Visits.	

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu

Tarihin ilk dönemlerinden beri insanların kendilerinden üstün ve Allah'a daha yakın olduklarını düşündükleri bazı değerli insanlar vardır. Bu insanlar diğer insanlardan farklıdır. Onlar vazifelerini en iyi şekilde yerine getirmiş, nefislerini terbiye etmek suretiyle belli bir ruh olgunluğuna ulaşmış, Allah'ın emirlerini yerine getirme konusunda daha dikkatli davrandıkları için Allah tarafından daha çok sevildikleri ve yaptıkları dualarının kabul olacağı düşünülen insanlardır. Onlar yaşadıkları zamanlarda insanlara yol gösterdikleri, insanlara fayda sağladıkları gibi, vefatlarından sonra da medfun buldukları mekânlardan insanlara faydalarının olacağına inanılmaktadır. Bu sebeple bu zâtların buldukları mekânlar; insanların başlıca uğradıkları, ziyaret ettikleri mekânlar haline gelmişlerdir.

Bir yeri veya bir kişiyi görmeye gitmek anlamına gelen ziyaret olgusu bir eylemdir. Bu eylemin gerçekleştiği ögeler vardır: Suje ve obje. Suje, ziyaret eden fert ve fertler; obje ise ziyarete konu olan mekân veya mekân sahibi (türbe)'dir.

Araştırmamız bağlamında bakacak olursak obje konumunda olan Şeyh Edebalı, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih Türbeleri orayı ziyaret eden insanların nezdinde bu mekâna atfettikleri değerden dolayı psikolojik bir obje haline gelmektedir. Psikolojik Objeye; birey için bir anlam taşıyan, bireyin farkında olduğu herhangi bir obje demektir (Kağıtçıbaşı, 1988: 85).

Ziyaretçilerin psikolojik obje olarak gördükleri Şeyh Edebalı, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih Türbeleri'ne yönelik duygu ve düşünceleri davranışlarına etki etmekte, buraları ziyaret sırasında çeşitli davranışlarda bulunmakta ve ziyaretlerini tamamlayarak günlük yaşantılarına devam etmektedirler.

Toplumsal yapıyı bir deney alanı gibi ele alıp bir laboratuvar ortamında onu incelemek mümkün değildir. Bu sebeple toplumun küçük gruplarını, özünde herhangi bir değişiklik yapmadan incelemek gerekmektedir.

Bu bilgiden hareketle biz, örneklem metoduyla, Bilecik'te yer alan Şeyh Edebalı, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih Türbeleri'ne yapılan ziyaretlerin sebebi, türbe ziyareti sırasında yapılan davranışlar, ziyaret sonrasında fertlerin bilgi ve davranışlarında meydana gelen değişiklikleri tespit ederek "Türbe Ziyaretlerinin Fert Üzerindeki Etkileri"ni Bilecik bazında değerlendirmeye çalıştık. Bu çalışma için, bu türbeleri seçmemizin nedeni; bu türbelerin hem şehrin yerlisi, hem eğitim, hem askerlik hem de yöreye gitmek için şehir dışından gelen ziyaretçiler tarafından en çok tanınan ve en çok ziyaret edilen türbeler olarak göze çarpmış olmasıdır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

İnsanın davranışlarını etkileyen en önemli unsurlardan birisi dindir. Din, hiçbir zaman sadece düşünce boyutu ile sınırlı kalmamış aynı zamanda ihtiyari olarak yapılan davranışların müsebbibi olarak karşımıza çıkmaktadır. "Bu sebeple din, insanın bütününe nüfuz edici bir özelliğe sahiptir. Fert dinini bütün varoluş durumları içinde yaşayabilmektedir" (Hökelekli, 2005: 7). Dolayısıyla insanların dini yaşantılarını incelemek kişinin her yönü ile ilgili bilgi sahibi olunmasını sağlar.

"Psikoloji bilimi, insan davranışlarının altında yatan temel nedenleri bulmaya çalışan bilimsel çabadır" (Cüceloğlu, 2008: 22). Bireyin içinde yaşadığı toplum karmaşıklaştıkça, bireyin davranışlarını inceleyen psikoloji biliminin katkısı da o derece önem kazanır.

Psikolojinin alt dallarından biri olan Din psikolojisi, insan ruhunun derinliklerine, dinsel bilince nüfuz etmek ister (Armaner, 1980: 5). İnsanın her yönüyle bir bütün olduğunu kabullenerek, onun değişme ve gelişmelerini gözlemlemek ve bunları sınıflara ayırarak genel sonuçlara ulaşmaya çalışır.

Din Psikolojisi metodu doğrultusunda yapılan bu araştırmamızın temel amacı; Bilecik'te bulunan Şeyh Edebalı, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih Türbeleri'ne yapılan ziyaretlerin bir taraftan nedenlerini araştırmak, diğer taraftan da ziyareti yapan insanların ziyaret sonrası içinde buldukları ruh hallerini tespit etmeye çalışmak, özetle söylemek gerekirse, Bilecik Türbeleri bağlamında türbe-insan ilişkisini incelemektir. Ayrıca insanlar tarafından yapılan ziyaretin cinsiyet, yaş, gelir durumu, yaşadığı yer, öğrenim durumu ve medeni durum gibi değişkenlerle anketimizde

mevcut olan değişkenler arasında herhangi bir bağlantı olup olmadığını da araştırmak amaçlarımız arasında yer almaktadır.

Yapmış olduğumuz bu araştırmanın önemi ise, her şeyden önce sahasında (Bilecik Şeyh Edebali, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih Türbeleri) ilk ve orijinal olmasında gizlidir. Bilecik'te bugüne kadar türbe ziyaretlerine, türbeleri ziyaret eden kişilere etkisi yönü ile bakılmamıştır. Bugüne kadar genel itibarıyla baktığımızda, türbeler ile ilgili çalışmalarda sadece türbelerin formel yapıları, ne zaman yapıldığı, kim tarafından yaptırıldığı, kim için inşa edildiğini muhteva eden çalışmalar yapıldığı göze çarpmaktadır. Ancak nice insanların yaşamlarında belirli bir yeri almış olan ve on binlerce insan tarafından ziyaret edilen türbelerin ne amaçla ziyaret edildikleri, kimler tarafından ziyaret edildikleri, neye konu oldukları, ne gibi ritüeller eşliğinde bu ziyaretlerin gerçekleştirildiği, bu ziyaretlerden neler beklendiği ve bu ziyaret sonrasında türbeleri ziyaret eden insanların ne gibi değişiklikler ve varsa, kazanımlarla ayrıldıklarını konu edinen çalışmalar Bilecik bazında bulunmamaktadır.

Çalışmamızın bir önemi de şuradan kaynaklanmaktadır: Bilecik, tarihte birçok büyük devlete ev sahipliği yapmış, birçok medeniyete konu olmuş, özellikle de Türk tarihinde önemli bir yeri olan Osmanlı İmparatorluğu'nun temellerinin atıldığı ve filizlenip dünyaya nam saldığı ilk başkenttir. Ayrıca Bilecik, Osmanlı'nın tarih sahnesinden tarih sayfalarına geçmesiyle onun mirası olan Türkiye Cumhuriyeti'nin de temellerinin atıldığı, özetle ifade etmek gerekirse hem kuruluşa hem de kurtuluşa sahne olmuş bir vilayettir.

İşte bu kadar önemi haiz bir vilayette bulunan ve insanların da büyük bir ehemmiyet verdiği, Bilecik'in fethi ve vatanlaştırılmasında büyük katkıları bulunmuş olan Şeyh Edebali, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih gibi büyük şahsiyetlerin medfun buldukları türbelerin araştırılıyor olması araştırmamızın önemini daha da artırmaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Her ilmin kendi yapısına, özel durumuna göre, kendisine özgü kullandığı bir takım yöntemleri olduğu gibi modern psikolojinin de insanların bilinç hallerini, davranış ve

tutumlarını, açıklamak için kullandığı metotlar bulunmaktadır. Gözlem, deney, anket, mülakat ve testler bu metotlardan bazılarıdır.

Metot kelimesinin terim anlamı; “bir gayeye ulaşmak için sarf edilen çaba, gayret”tir (Er, 1990: 445). Metot, genel olarak belirlenmiş bir hedefe doğru yürüme faaliyetini ve bu yolun kendisi anlamına gelir. Bilimsel yöntem ise doğaya, topluma, bireye ilişkin doğru tasvir etme ve açıklamalarda bulunma hedefine ulaşabilmek için bilim adamının yürüyeceği yolu ve bu yolda yürürken harcayacağı her türlü çabayı önceden belirleyen kurallar manzumesidir (Çelebi, 1990: 300). Daha kısa ve genel bir ifadeyle metot, araştırma yapılan konuya en uygun yoldur (Peker, 2008: 56). Yani istenilen amaca en kısa yoldan ulaşmayı sağlamaktadır.

Metot (yöntem) maksat ve gayeye göre tayin edilir (Egemen,1952: 24). Teknik ve metot araştırmayı gerçekleştirmede araçtır. Amaç, ele alınan konuyu belli bir model çerçevesinde incelemek ve doğru bilgiyi elde etmektir (Arslantürk, 2001: 38).

Metot zihni bir süreçtir. Zihin gerçek amacına ulaşmak için çeşitli yollar izler. Dolayısıyla kişi iyi bir metodu takip etmek suretiyle iyi neticelere varır. Kişinin çok bilmesinden ziyade bildiklerini yerli yerinde kullanması hedefe ulaşmada en kestirme yoldur.

Herhangi bir konuda bir ferdin ne düşündüğünü, nasıl bir kanaate sahip olduğunu tespit edebilmemiz için en geçerli yol o ferdin kendisine başvurmaktır. Biz de bu araştırmamızda konumuza uygunluğu açısından Din Psikolojisi’nde kullanılan bilgi toplama vasıta ve tekniklerinden anket, gözlem ve mülakat tekniğini kullandık. Elde edilen bulgular belirli bir plan çerçevesinde verilmiştir. Çalışmamızda ağırlıklı olarak kullanılan anket metodu hakkında ileride detaylı bilgiler sunulacaktır.

Araştırmanın Varsayımları

Varsayım, kesinliği kanıtlanmamış verilerden hareketle ileri sürülen geçici yargıya, önermeye verilen isimdir. Bir varsayım keyfi bir fikir ve keyfi bir beyanda bulunma değildir. O, gerçekliğin kurulmasında ileri sürülen, kabul edilebilir bir sanı/ faraziyedir (Dölek, 1990: 242).

Biz de varsayımlarımızı şu şekilde belirlemeye çalıştık:

1. Fertlerin cinsiyetleri ile türbe ziyareti sıklığı ve ziyaret sebepleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur
2. Fertlerin cinsiyetleri ve gelir seviyeleri ile türbe ziyaretlerinde bulunmaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur.
3. Türbe ziyaretlerinin en önemli sebebi bir dilekte bulunmaktır.
4. Eğitim seviyesi yüksek kişilerle, hiç öğrenim görmemiş veya az öğrenim görmüş kişilerin türbe ziyaretlerinde bulunmaları arasında fark yoktur.
5. Türbe ziyaretlerine gelen insanların çoğunluğu türbede yatan zâtların âhirette şefaâtçi olacaklarına inanmaktadırlar.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Sınırlılıklar araştırmacının çeşitli sebeplerden dolayı vazgeçmek zorunda kaldığı şeylerdir (Karasar, 1986: 73). Bu sınırlılıklar araştırmacının imkânları ile ilgili olabileceği gibi, konunun alanı, konunun amacı, konunun kapsamı gibi çeşitli sebeplerden de kaynaklanabilir.

Bu çalışmaya başlamadan önce yapılmış benzer çalışmalar incelenmek suretiyle çalışmamız için en uygun yöntem seçilmiş olup sınırları tespit altına alınmıştır. Yapılan bu çalışma, türbeler hakkında genel bir çalışma ve araştırma olmayıp, sadece kuruluş ve kurtuluşun beşiği Bilecik'te bulunan Şeyh Edebalı, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih'in medfun buldukları türbeler bağlamında yapılan bir çalışmadan ibarettir.

Araştırmamızda kullandığımız anket metodumuz bütün bir kitlenin incelenmesi yerine, "olasılık kuramı ile belirli özelliklerin evrende normal dağıldığı ilkesine dayanan, evrenin özelliklerini içinde barındırabilecek daha küçük bir grupla örnekleme olan "tesadüfî (seçkisiz) örnekleme" (Yıldırım, Şimşek, 2000: 63) tekniği kullanılarak, 320 kişiyle yapılan anketlerle sınırlıdır. Buradan hareketle araştırmamızın örnekleme evreni temsil etmektedir.

Araştırmamız, çalışmayı yaptığımız zamanla sınırlıdır. Zira insanların dini inanç, tutum ve davranışları zamanla değişiklikler arz edebilmektedir. Çalışmamız 2008 yılının Ekim ayının ilk haftasında başlamış olup, 2009 yılının Ocak ayının son haftalarına kadar 4 aylık bir süre içerisinde belirli günlere yaymak suretiyle yapılmıştır. Bu sebeple araştırmamız yapıldığı zamanla sınırlılık arz etmektedir.

Yine bizim bu araştırmamızda fertlere verdiğimiz anket formlarındaki soruları fertlerin samimi, tarafsız ve doğru bir şekilde yanıtladıkları varsayılmıştır. Araştırma için hazırlanmış olduğumuz anketin güvenilirlik ve geçerliliği deneklerin sorulara verdikleri bu cevaplara bağlıdır. Dolayısıyla araştırmamız bu varsayım ile de sınırlıdır.

Konumuz dini içerikli ve nazik bir konu olduğundan insanlara kendimizi tanıtmak ve amacımızı aktarmak suretiyle anketimize katılan kişilerin güvenleri kazanılmaya çalışılmıştır. Elde ettiğimiz verileri analiz ederken ve yorumlarken bütün bu sınırlılıklar göz önünde bulundurulmuştur.

Burada şunu da belirtmek istiyoruz, Bilecik Türbeleri'nde yapmış olduğumuz bu araştırma Bilecik'te bulunan türbeler ile sınırlıdır. Yani Bilecik'teki araştırma yaptığımız türbelerde elde ettiğimiz sonuçları Bilecik'te ve Türkiye'de bulunan bütün türbelere genellemek doğru olmayacaktır. Bir genelleme yapabilmemiz için Türkiye'de mevcut olan bütün türbeler üzerinde ayrı ayrı inceleme ve araştırmalar yapılması gerekir. Ancak böyle bir çalışmadan sonra genel mana içeren ifadeler kullanabiliriz.

BÖLÜM 1: ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1. Evren ve Örneklem

“Herhangi bir araştırma kapsamına giren obje, olay ve bireylerin tümüne birden ‘evren’ denir” (Arseven, 1993: 92). Araştırmamızın evrenini Bilecik’te bulunan Şeyh Edebalı, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih Türbeleri ve bu türbelere gelen ziyaretçiler oluşturmaktadır.

Bütün evreni çalışmak yerine evreni temsil etme gücüne sahip sınırlı sayıda birey, olay ya da olguyu araştırma kapsamına dâhil etmek pratik çözümdür. İndirgenmiş küçük ve çalışılabilir bu büyüklüğe “örneklem” denir (Yıldırım, Şimşek, 2000: 62).

Bu yöntem, büyük kitleler yerine, ondan seçilecek bir parçanın incelenmesi sebebiyle, zamandan tasarruf, emekten tasarruf ve paradan tasarruf sağlar (Peker, 2008: 58). Araştırmamızın örneklemini Şeyh Edebalı, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih Türbeleri’ni ziyaret eden bireylerden tesadüfî yöntemle seçilmiş 320 birey oluşturmaktadır.

1.2. Bilgi Toplama Araçları

Bu çalışma teorik ve pratik olmak üzere iki bölümden meydana gelmektedir. Araştırmanın teorik boyutu için kaynak araştırması yapılmış, kütüphanelerden ve internetten faydalanılmıştır. Araştırmanın pratik boyutunda ise, Şeyh Edebalı, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih Türbeleri’ne belirli aralıklarla herhangi bir ziyaretçi gibi gidilerek ziyaretçilerin türbe ziyaretleri ve ziyaret esnasındaki tavır ve davranışları gözlemlenmiş ve gerekli gördüğümüz izlenimlerimiz kayıtlara geçirilmiştir. Özellikle mübarek gün ve gecelerde ve bayramlarda gözlem aralığımız artırılmıştır. Gözlemlerimizi yaptığımız süre zarfında ilk olarak Şeyh Edebalı, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih Türbeleri’nin görevlileri ile türbelerin yakınında bulunan camilerin görevlileri ile iletişime geçilerek türbe ve türbe ziyaretçileri hakkında bilgilerine başvurulmuştur. Sonrasında türbelere gelen ziyaretçilere hazırladığımız anket soruları sunulmuştur. Bu sorular neticesinde elde edilen veriler değerlendirilirken çeşitli istatistiksel tekniklerden yararlanılmıştır. İstatistiksel işlemler bilgisayarda SPSS 10.0 (Statistical Package for Social Sciences) istatistiksel anket programı ile yapılmıştır. Bu programla öncelikle verilerin frekanslara göre yüzdelik dağılımlarına bakılmış daha

sonra Chi-Square yöntemi ile ulaşılan bulguların değişkenlerle anlamlı bir ilişkisinin olup olmadığı incelenmiştir. Son olarak anketle ilgili değerlendirmeler yapılmış, gözlem ve mülakatlarda elde ettiğimiz bulgular da değerlendirmelerde göz önüne alınmak suretiyle çalışmamız şekillendirilmiştir.

1.3. Anket

Anket; dini, ahlâki ve sosyal türden konular hakkında yazılı veya sözlü olarak halkın fikirlerini sorup, cevaplarını sınıflayarak sonuca varmaktır. Başka bir ifade ile anket, kişinin, kalem kâğıt yoluyla herhangi bir konuda bilgi vermesi şeklindedir (Peker, 2008: 64).

Aynı anda sayıca fazla kişiye uygulama kolaylığı sağladığından birçok araştırmacı tarafından tercih edilmektedir (Hökelekli, 2005: 12). Bu bakımdan Din Psikolojisi tarihinde anketle yapılan çalışmaların önemli bir yeri vardır.

Anket tekniğinde, araştırmacı ile veri kaynağı olan denekler arasındaki iletişim, sadece yazı yolu ile olur. Bunun için önce bilimsel araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanmış sorulardan oluşan anket formu düzenlenir. Buna soru kâğıdı da denebilir. Anket formunda yer alan soruların bir kısmı ile yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, eğitim düzeyi gibi bireyi tanımaya yönelik bilgilere ulaşılmak istenir. Bazı sorularla da bireylerin dini duygu, düşünce, tasavvur, kanaat, şüphe, inkâr vb. dini yaşantıları ile ilgili bilgilerin elde edilmesi amaçlanır. “Anket formlarının başında henüz daha sorulara geçilmeden, anketin kim tarafından, niçin, hangi amaçla yapıldığı hakkında bilgi verilerek, meselenin önemi ve ciddiyeti vurgulanarak araştırmacının niyetine dikkat çekilmek suretiyle deneklere güven telkin edilir, deneklerden yardım talep edilir ve teşekkür edilir” (Certel, 2003: 73).

Bireylerin dinsel yaşamları hakkında kendilerine sorulmak suretiyle alınan cevaplar, direkt veya indirekt olarak kendisinden alınan bilgiler ve kişisel materyaller, iç gözlem temeline dayanmaktadır. İnsanların neyi nasıl yaşadıkları, niçin öyle davrandıklarını öğrenmek için bu hususları kendilerine sormak en uygun yol olarak görülmektedir. Fert, kendisine sorulan soru hakkında doğru bilgiler verdiği sürece, bu bilgiler, onun dini konulardaki tutum ve davranışlarını anlamaya, tasvir ve tasnif etmeye yardım edebilir (Armaner, 1980: 59–60).

Anketin hazırlanması ve uygulanması büyük dikkat ve uzmanlık gerektiren bir iştir. Bu sebeple anketin hazırlanması ve uygulanması esnasında üzerinde dikkatle durulması gereken hususlar vardır: Anket sorularını düzenlerken dilin anlaşılır olması ve deneğin kendi iç dünyasını dışarıya yansıtacak bir üslup ve ifade kullanılması çok önemlidir. Ayrıca anket soruları kapalı ve açık uçlu, direkt ve dolaylı, olumlu ve olumsuz gibi değişik türde soru tiplerini ihtiva ederse deneğin yönlendirilmemesi sağlanmış olur (Hökelekli, 2005: 12).

Anket tekniği ile geniş kitlelere ulaşma, araştırmayı büyük gruplara dayandırma vardır. Anket hem ekonomik maliyet açısından ucuzdur, hem de daha az zamanda ve daha az enerji harcayarak verilere ulaştırır (Certel, 2003: 75).

Ancak anketlerin bazı sakıncalı tarafları da vardır. Şöyle ki, anketi dolduran kişi, bilerek veya soruyu anlamadan yanlış cevaplar verebilir. Bu durum, anketi uygulayan yanlış sonuçlara götürebilir. Bu nedenle, anketi dolduranlara, toplanacak bilgilerin amaç dışı kullanılmayacağı, gizli tutulacağı ve başkalarına verilmeyeceği, anket üzerine isim yazmalarının gerekmediği bildirilerek güven verilir ve doğru bilgi vermeleri sağlanmaya çalışılır (Peker, 2008: 65).

1.4. Anketin Hazırlanması

Anket sorularımız, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Din Psikolojisi Ana Bilim Dalı öğretim üyelerinden (Ali Köse, Veysel Uysal, Ali Ulvi Mehmedoğlu, Ali Ayten) oluşan komisyon tarafından Tübitak'a sunulmuş ve onaylanmış olan “Türk Toplumunda Türbe Fenomeni Üzerine Psiko-Sosyolojik Bir Araştırma” konulu proje kapsamında uygulanmak üzere hazırlanmış sorulardan alıntılar yapılarak oluşturulmuştur. Önceleri 29 sorudan oluşmakta iken, danışman hocamızın telkinleri ve tavsiyeleri doğrultusunda bazı sorularda değişikliklere gidilmiş ve son olarak anketimiz 27 soru ile sınırlandırılmıştır. Bu ve benzeri çalışmalar dikkate alınarak hazırlanmış olduğumuz anket sorularımız şu beş ana bölümden oluşmaktadır:

1. İlk bölüm denekler hakkında gelen bilgilerin tespitine yönelik olgu sorularımızdan oluşmaktadır. (Cinsiyet, yaş, medeni durum, öğrenim durumu, gelir durumu, meslek durumu, şu anda ikamet edilen yer ile ilgili bilgileri içermektedir.)

2. İkinci bölüm dini bilgi ve pratikteki düzeylerini belirleyen sorularımızdan oluşmaktadır. (Dini bilgilerini nereden aldıklarını, Kur'an ile ilgili düzeylerini, namaz ile ilgili durumlarını, kendilerini dini yaşantı bakımından nasıl nitelendirdiklerini tespit etmeye yönelik soruları içermektedir.)

3. Üçüncü bölüm türbe hakkında bilgi, türbeyi ziyaret sıklığı ve ziyaret öncesi ile ilgili hazırlık sorularını içermektedir. (Bu türbede yatan zat kimdir, bu mekânla ilgili tarihi, kültürel ve dini bilgilerini ne zaman elde ettiklerini, türbeden nasıl haberdar oldukları, türbe ziyaretinden önce ne gibi hazırlıklar yaptıkları, türbeye gelme sıklıklarının ne derece olduğunun tespitine yönelik sorulardan oluşmaktadır.)

4. Anketimizin dördüncü bölümündeki sorularımız, türbeyi ziyaret etme amaçları ve bu ziyareti dini inançlarla bağdaştırıp-bağdaştırmama durumlarını içermektedir. (Bu türbeyi ziyaret sebepleri nelerdir, ne tür dileklerde bulunmaktadırlar, çeşitli dileklerde bulunmak dini inançlarla bağdaşır mı, türbedeki kişi şefaatçi olacak mı sorularına yanıtlar arayan sorularımızdan oluşmaktadır.)

5. Anketimizin beşinci ve son bölümündeki sorularımız ise türbeyi hangi psikolojik ve ruhsal durumlarda ziyaret ettiklerini ve yapılan bu türbe ziyaretlerinden sonra hayatlarında ve ruh dünyalarında değişikliklerin olup olmadığını, şayet değişiklikler varsa ne tür değişikliklerin olduğunun tespitine yönelik sorularımızdan oluşmaktadır.

Her sorunun altında bir kaç farklı seçenek yer almaktadır. Seçeneklerden fertlerin kendilerine uygun olmayan durumlar olabileceği göz önünde bulundurularak, son seçenek olarak da “başka” seçeneği anket sorularımızda yerini almıştır. Bu şekilde farklı görüşlere sahip olan deneklerimizin de görüşlerinin öğrenilmesi amaçlanmıştır.

1.5. Anketin Uygulanması

Hazırlanmış olduğumuz anketimiz 2008 yılının Ekim ayının ilk haftası ile 2009 yılının Ocak ayının sonlarına kadar belirli zamanlarda Şeyh Edebalı, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih Türbeleri'ni ziyarete gelen 340 kişiye uygulanmıştır. Anket formlarının 20 adedinin eksik olarak doldurulduğu ve bazılarının da birden çok şıkkı işaretlemiş oldukları tespit edilmiştir. Bu şekilde olan anket formları çıkarılmak suretiyle bu rakam 320 ile sınırlandırılmıştır.

Tesadüfî örnekleme usulüyle yapıldığı için her kesime dengeli bir şekilde ulaşılmaya çalışılmıştır. Kişilerin samimi cevap vermelerini sağlamak ve güven vermek amacıyla ad ve adreslerini yazmaları istenmemiştir.

Deneklere sorular hakkında bilgiler verilerek soruların yanlış anlaşılma ihtimali azaltılmış, samimiyetimize inanmaları sağlanmıştır. Gerek görüldüğünde deneklere sorular teker teker okunmuştur.

Uzun bir çalışma neticesinde hazırlamış olduğumuz anketimizi uygulamak için araştırma yeri olarak seçmiş olduğumuz Bilecik Türbeleri'ne bizzat kendimiz gittik. Araştırmanın bizzat başında bulunmak suretiyle türbeleri ziyaret eden insanların o andaki duygularını müşahede etme imkânına sahip olmaya çalıştık.

Anketimizi doldurma işlemi yaklaşık olarak 10–15 dakika sürmüştür. Tabi ki bu süre okuma yazması zayıf olan ve yaşlı olanlardan yazıları zor okuyor olanlarına bizzat kendimiz yardımcı olduğumuz için daha da uzamıştır.

Anketi, türbeye gelen insanlara türbeyi ziyaretlerinden sonra uyguladık ki ziyaret öncesi ve ziyaret sonrası ruh hallerini tam olarak anketimize yansıtılabilmiş olsunlar.

Genel olarak anket formunu uzattığımız herkes anket yapmamızı kabul etmiş, teklifimizi geri çevirmemişlerdir. Birkaç kişi vakitleri kısıtlı oldukları için kabul edemeyeceklerini belirtmişlerdir. Bu kişilere ısrar edilmemiştir. Bahane uydurarak kabul etmeyen az sayıda kişinin aksine, anket uygulamasını isteyenler, kendilerini bilinçlendirdiğini söyleyenler ve bilgi eksiklerini görmeleri açısından faydalı olduğunu belirtenler çoğunluktadır.

Bu araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğinin yüksek olacağını tahmin etmekteyiz. Zira bu araştırmamızda mevcut bulunan anket soruları teorik bilgiler ışığında daha önce yapılan çalışmalar dikkate alınmak suretiyle hazırlanmıştır. Araştırmamızın anket soruları danışman hocamızın kontrolünde ve telkinleri doğrultusunda düzenlenmiş ve bazı önemli değişikliklerle son hali verilerek deneklere sunulmuştur. Anketimizi deneklere samimi ve güler yüzlü bir karşılama ile anketimizin amacı dile getirilerek onların bize karşı itimat etmeleri sağlanmış, anketimiz bizzat kendimiz başında bulunularak özel bir hassasiyetle deneklere uygulanmış olup, gerektiğinde anketle ilgili

sorulara yanıtlar verilip bu sayede deneklerin içtenlikle anket sorularımıza yanıt vermeleri sağlanmıştır. Anket sorularımıza verilen yanıtlar, sayısal ifadelerle tablolar tutularak kâğıt üzerinde yazıya dökülmüştür.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, çalışmalarda anketin hangi amacı güttüğü iyi bilinmelidir. Hazırlanan sorular, istenilen bilgileri verecek şekilde hazırlanmalı ve yerli yerinde akıllıca sorulmalıdır. Bu cümleden olarak araştırmamızın geçerlilik ve güvenilirliğini ortaya koymak açısından da 320 denekle yapmış olduğumuz anketlere bu doğrultuda yer vermiş bulunmaktayız.

Netice itibariyle bütün bu açıklamalarımızı yaparken buna ilave olarak gerek materyalin toplanmasında, gerekse işlenmesinde objektif (nesnel) bir tutum içinde olduğumuzu belirtmeliyiz. Bu çerçevede konu ele alınarak işlenmeye çalışılmıştır. Nesnel olmak, yani fiillerin lehinde ve aleyhinde bir tutum içinde olmaya peşinen karar vermeden araştırma ve inceleme yapmaktır. Objektif olmak, bir araştırma esnasında dini inançları, fikirleri bir tarafa bırakmak anlamına gelmez. Önemli olan, inceleme konusu ile ilgili bir takım inançlara sahip olmak değil, verileri düşünme ve tartışmayı söz konusu inançları haklı çıkaracak biçimde zorlamamaktır (Aydın, 2002: 4).

BÖLÜM 2: ARAŞTIRMANIN TEORİK ÇERÇEVESİ

Bu bölümde konumuz itibariyle dinimizde türbe ziyaretleri ve adabı, araştırmada geçen kavramlar, araştırma alanı olarak seçtiğimiz Şeyh Edebalı, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih Türbeleri'nde yapılan gözlemler, Şeyh Edebalı, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih gibi, bu büyük zatların şahsiyetleri ve türbelerin yapısı hakkında bilgiler vermeye çalışacağız.

2.1. Araştırmada Kullanılan Kavramlar

2.1.1. Türbe

İnsanoğlunun geçmişine baktığımız zaman en önemli kavramlardan birinin mekân kavramı olduğunu görürüz. İnsan mekânla kurduğu ilişki neticesinde ya mekândan etkilenmiş, ya da onu anlamlandırmak suretiyle mekânı etkilemiştir. Bir mekânda kişi, kendisini aşkın varlığa daha yakın hissediyorsa, dini heyecan ve coşkuyu daha baskın yaşıyorsa, o mekân diğer mekânlardan farklı görülmüştür.

Benzer bazı özellikleriyle bütün dinlerde dini bir uygulama şeklinde var olan türbe, yatır ve mezar ziyaretlerinin temelinde büyük ölçüde kutsal arama, ondan yardım bekleme duygusu yatmaktadır. Kutsal kabul edilen bu mekânlar insanlarda psikolojik olarak bir rahatlama ve yaşadıkları coğrafyanın önemini araştırma etkisi yapar.

Cenazelerin gömüldüğü yerlere “kabir” denir. Türkçe’de ziyaret edilen yer anlamına gelen “mezar” kelimesi, ayrıca makber ve makbere kelimesi de kabir anlamında kullanılmaktadır (Paçacı, 2006: 351). Günümüzde mübarek olarak adlandırılan ya da toplum tarafından saygı duyulan kişilerin mezarlarına ise “türbe” denilmektedir.

Veli, evliya, eren, ermiş, abid, zahid, âlim, seyyid, şeyh, gazi, dede gibi zatların kabirleri halkın yoğun ilgi ve teveccühleri neticesinde türbe haline gelmişlerdir. Toplumumuzda mezarların yanı sıra özellikle türbelerin ziyareti yaygın hale gelmiştir. Çünkü türbelerde Allah’ın emir ve yasaklarına uyan, dünyadaki davranışlarıyla Allah’ın sevgili kulu olmuş insanların yattığına inanılmakta ve buralar adeta kutsal mekân olarak düşünülmektedir.

2.1.2. Veli

Veli; birine yaklaşmak, birinin işini üzerine almak, idare etmek, birine iyilik etmek, yardım etmek ve bakmak anlamlarındaki “v-l-y” kökünden türeyen veli (çoğulu evliya) dost, seven, yardım eden, koruyup gözeten, bakan, birinin işini üzerine alan, idare eden demektir (Paçacı, 2006: 691).

Türk halk dindarlığında veli inancı önemli bir yere sahiptir. Halkın dini, sosyal ve kültürel hayatını önemli ölçüde etkileyen veliler halkın büyük sevgi, saygı ve teveccühüne mazhar olmuş şahsiyetler olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Velilere hayatlarında gösterilen bu saygı, onların vefatlarından sonra türbe ziyareti kültürü şeklinde tezahür etmiştir. Onların dünyada iken insanlara yol göstericiliğinin öldükten sonra devam edeceği, âhirette, hesap anında yardımcı olacağı inancı bu ziyaretlerin sebeplerinden sadece bir kaçını oluşturmaktadır.

2.1.3. Ahi

"Ahî" kelimesi Arapça olup "kardeşim" anlamına gelmektedir. Ahiliğin prensipleri temelde Kur'ân ve Sünnete dayanmaktadır. Ahîlik dinî, ahlâkî kurullarla iktisadî kuralları birleştiren ve sosyal bir yapıya kavuşturan bir teşkilattır. (Canbulat, 2006: 12). Şeyh Edebalı da ahi şeyhlerinden biridir.

2.1.4. Şeyh

Sözlükte "yaşlı, pîr, ihtiyâr, bey, önder, kabîle başkanı" anlamına gelen şeyh, tasavvufta, nefsinden fâni Hak'ta bâkî, velî, Allah dostu; isteklilere rehberlik etmek ve onları irşad etmek ehliyet ve liyâkatına sahip bulunan kâmil insan, rehber, delil, mürşid demektir (Canbulat, 2006: 619).

2.1.5. Bâtıl İnanç

Boşa gitmek, fâsit olmak, hükmü düşmek, işsiz kalmak, cesur olmak, bir şeyi bozmak, saçmalamak anlamlarındaki "b.t.l." kökünden türeyen "bâtıl" kelimesi; gerçekliği olmayan, yok olan demektir (Karagöz, 2006: 56).

Başka bir tanımda bâtil, yalan ve yanlış olmasa bile istenilen hedefe ulaştırmayan her türlü faydasız iş, söz ve davranış, genellikle kabul edilmiş inançlara ters düşen hükümlerdir (Olguner, 1992: C.5: 148).

Halk dindarlığı içerisinde önemli bir yeri olan türbe ziyaretlerinde yapılan birtakım davranışlar bâtil inanç kapsamına girmektedir.

2.1.6. Halk İnançları

Halk inançları, toplumun kabul ettiği ilahi dinin hükümleri ve öğretileri dışında kalan, fakat halk arasında yaygın bir şekilde yaşatılarak bir sonraki nesle aktarılan inanmalardır (Kılıç, 2001: 415).

Halk inançları günlük yaşantımızdaki sosyal olaylardan tutun da evlenmeye, doğuma ve hatta ölüme kadar her türlü etkinlikte yer alabilmektedir. (Kılıç, 2001: 415).

Halk inançlarının bir vechesi olan ziyaret mekânları da yaşamın kritik safhalarında fertler için bir güven ve ümit kaynağı olarak görülmektedir.

2.1.7. Halk Dindarlığı

“Dindarlık, yaşama ve hissetme yönüyle bireysel, tezahürleri açısından ise toplumsal bir olgudur. Bu bakımdan dindarlık, bireysel yönüyle ne kadar subjektif bir karaktere sahip ise, sosyal yansımalar açısından o kadar objektif ve gözlenebilir bir özelliğe sahiptir. Dolayısıyla dindarlığın iç ve dış faktörlerden çeşitli derecelerde etkilenmesi tabiidir” (Taş, 2006: 175). Dolayısıyla birbirinden etkilenen insanların dinin bir gereği olmasa da dini özellik arz ettiği düşüncesi ile yapılanlar halk dindarlığı oluşturmaktadır.

2.1.8. Şefaath

Şefaath, günahı olan müminlerin günahlarının bağışlanması, olmayanların daha yüksek derecelere erişmeleri için peygamberlerin ve Allah katındaki dereceleri yüksek olanların Allah’a yalvarmaları ve dua etmeleri demektir. (Kılavuz, 2004: C.1, 129)

Allah’ın izni olmadan bir kimsenin şefaath etmesi veya razı olmadığı birine şefaatte bulunması mümkün değildir. “Hiçbir şefaathçi yoktur ki, O’nun izni olmadan şefaath

edebilsin” (Yunus, 10/3). “Bunlar Allah’ın rızasına ermiş olandan başkasına şefaata etmezler” (Enbiya, 21/28).

İnsanların bazıları, hayatta iken büyük fedakârlıklar ve yararlılıklar göstermiş büyük insanların da şefaataç olabileceklerini düşündüklerinden dolayı onların şefaatlere nail olma ümidi ile onların yattıkları bu tür mekânları ziyarete gelmektedirler.

2.1.9. Tevessül

Sözlükte “yaklaşmak, sarılmak, başvurmak, sebep aramak ve maksada ulaşmak için bir şeyi vasıta kılmak” anlamlarına gelen tevessül, dini literatürde, bir isteğin, bir işin veya arzunun yerine gelebilmesi için ilim, amel, ahlak veya bazı şahısları aracı kılmayı ifade etmektedir (Karaman, 2006, 659).

Kur’an-ı Kerim’de; “Ey iman edenler! Allah’tan korkun, O’na yaklaştırmaya yol (vesile) arayın ve O’nun yolunda çaba harcayın ki kurtuluşa eresiniz” (Maide, 5/35) buyrulmaktadır. İnsanlar, Allah’a daha yakın olduklarını düşündükleri büyük zâtların türbelerinin ziyaret edilmesinin de, ayette geçen, “vesile” kapsamında olabileceğini düşünmüşler ve böylece bu mekânlar da insanlarımız tarafından ziyaret edilir hale gelmişlerdir.

2.2. İslam Dininde Kabir Ziyaretleri ve Adabı

Türbe ve mezarları ziyaret insana ölümü hatırlattığı, tefekküre sevk ettiği, dünyanın muazzam çekiciliğine rağmen ebedi olmadığını hatırlatıp, ona olan hırsı azalttığı ve bu dünyada âhiretin varlığını bilerek yaşamaya yönelttiği için tavsiye edilmiştir.

İslamiyet’ten önce Arap Yarımadası’nda putlara tapılıyor, kabirlere secde ediliyordu. İslam dininin tebliğe başlanıldığı, putperestliğin henüz bırakıldığı ilk dönemlerde kabir ziyaretleri, bu tür cahiliye inanç, adet ve uygulamalarını yansıtmaktaydı. Öyle ki; kabirlere ve kabirlerde yatanlara aşırı saygı gösterilmekte, İslâm’ın ruhuna uygun düşmeyen ağıtlar yakılmakta, özetle İslam’ın vakarı ile bağdaşmayan bir takım cahiliye adetleri uygulanmaktaydı. İslâm’ın ruhuna uygun düşmeyen bu görüntüleri yok etmek amacıyla Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.) ilk zamanlarda kabirleri ziyaret etmeyi yasaklamıştır (Kandemir, 1986: C.12: 620).

Müslüman olanlar, İslamiyet’i ve onun tevhid inancına verdiği önemi iyice kavradıktan, İslam dininin ahiret hayatıyla ilgili bilgileri kişilere öğretildikten ve bu cahiliye eseri âdetlere geri dönme endişesi ortadan kalkıp, İslâm’ın uygun gördüğü şekilde ziyaret pekiştirildikten sonra Hz. Muhammed (sav) “Ben size kabir ziyaretini yasaklamıştım, şimdi onları ziyaret edin. Çünkü bu, dünya bağını kırar, ahireti hatırlatır” (Canan, 1993: C.17: 135) diyerek bu yasağı kaldırarak kabirleri ziyareti tavsiye etmiştir.

Her amelin kendine özgü bir dizi kaideleri olduğu gibi türbe ziyaretlerinin de belirli usul ve kuralları bulunmaktadır. Önce abdest alınıp iki rekât namaz kılınır. Namazı bitirip selam verdikten sonra, kılınan bu iki rekât nafîle namazın sevabı ziyaret edilecek olan zâtın ruhuna bağışlanır. Hemen akabinde boş ve faydasız işlerle meşgul olmaksızın, ziyaret edilecek zât ve zevâtın medfun bulunduğu kabre, türbeye gidilir. Ziyaret edilecek kabrin başına gelindiği zaman, kibleye veya türbede medfun bulunanların yüzüne karşı dönerek “Ey kabir halkı! Allah’ın selamı üzerinize olsun. İnşallah biz de size (bir gün) kavuşacağız” (Paçacı, 2006: 352) diyerek selamlanır. Bu uygulama esnasında, ayakta selam vermek ve dua etmek daha makbul görülmüştür. Daha sonra Fatıha sûresi, Âyet’el Kürsi, Zilzal ve Tekâsür sûreleri okunur. Zaman varsa Yasin ve Mülk sûreleri ile İhlâs, Felak ve Nas sûreleri okunur. (Aytürk, Altan, 1990: 64)

Kabirleri ziyaret adabını bahsettikten sonra bu mekânların nasıl olması konusuna değinecek olursak; İslâm’da mezarlıkların sade, tabii ve mütevazı olması esastır. Kabirlerin yerden yükseltilmesi, üzerine bina yapılması, bir takım hadislerle yasaklanmıştır. Bununla birlikte kabirlerin belirlenmesi için taş koymak gibi bazı tedbirlere yer verilmesi de hadislerle tavsiye edilmiştir.

Buraya kadar türbe ziyaretlerinin ve ziyaret mekânlarının nasıl olması gerektiğinden bahsettik. Ancak zamanla kabir ziyaretleri çehre değiştirmiş ve yer yer İslam’a uygun olmayan bazı davranışlar ortaya çıkmıştır. Bu tarz davranışların ortaya çıkış sebeplerinin başında, iyi bir din eğitimi alınmaması sonucu bu hareketlerin gerçekten ibâdetin bir parçasıymış gibi düşünülmesi gelmektedir. Ayrıca türbede yatan kişiyle ilgili efsanelerin halk arasında yaygınlaşıp, türbenin bazı dertlere deva olması yönüyle

popülerliğinin artması, kişilerin birbirinden etkilenmesiyle, bu mekânlarda yaşadıkları tecrübeleri başkalarına aktarmalarıyla, benzer sıkıntıları yaşayan kişilerin türbeye gelerek, benzer hareketler yapmasına yol açmaktadır.

Türbe ve kabirlerde dua etmek ve Kur'an okumak tavsiye edilmiştir. Fakat bu mekânlarda dilekte bulunmak, mum yakmak, bez bağlamak, kabirden toprak almak, kabrin çevresine dileğinin olması için, dileği ile ilgili resimler çizmek ve kurban, horoz, tavuk kesmek v.s İslâm'ın tasvip etmediği davranışlardır.

Türbede yapılan duaların daha makbul olacağı fikrine değinecek olursak, duada asıl olan samimiyettir. Yani kişinin "rikkati kalp" (Aktaş, 1973: 48) ile yaptığı duayı Allah kabul eder. Nitekim bu türbelerde kişi ziyaretini adabına uygun şekilde yerine getirdiğinde kendini Allah'a daha yakın hisseder ve samimi bir şekilde duasını eder. Dolayısıyla duanın kabul edilmesi, türbesi ziyaret edilen kişiden ziyade türbeyi ziyaret edenin, "rikkati kalp" ile Allah'a yönelmesinin sonucudur. Bu yanlış anlaşılma sonucu türbeler birçok kişi tarafından bir ümit kapısı olarak görülmekte, kişiler bu ziyareti, ihtiyaçlarını elde etme ve sıkıntılardan kurtulma yeri olarak görmektedirler.

Sonuç itibariyle şunu söyleyebiliriz: türbeler gerek merkeze alınarak ve gerekse bir vesile olarak kabul edilmek suretiyle birçok insan tarafından çeşitli amaçlarla ziyaret edilmektedir. Asıl olan adabına uygun bir şekilde türbelerde dua ve tefekkür ederek o zâtları hayırla yâd etmektir.

BÖLÜM 3: BİLECİK TÜRBELERİ

3.1. Şeyh Edebalı'nın Şahsiyeti ve Türbesi

3.1.1. Şeyh Edebalı'nın Hayatı (H.603–726 / M.1206–1326)

Şeyh Edebalı, 1206 yılında Horosan'ın Merv şehrinde doğmuştur. Gençliğinde Anadolu'ya göç ederek önce Karaman'a ve daha sonra da Eskişehir'e yerleşmiştir. Karaman ve Şam'da öğrenim görmüştür. Edebalı, “Osman Gazi'nin kayınpederi ve Anadolu'nun ilk Ahi şeyhlerindendir” (Bayrak, 2007: 81).

Şeyh Edebalı Türbesi'nde Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından Şeyh Edebalı ve Türbesi hakkında genel bilgiler vermek amacıyla türbe içerisine konulmuş olan tabelada şu bilgilere sahip olduk: Şeyh Edebalı Osmanlı Devletinin siyasi, idari ve hukuki düzeninin temellerini atmıştır (Bkz. Resim 1). Ahiliğin temel kurallarını uygulamış ve Kayı boyunun yerleşik düzene geçmesinde büyük rol oynamıştır. Bu bakımdan Osmanlı Devletinin manevi kurucusu sayılmaktadır. Şeyh Edebalı Bilecik'te bir dergâh yaptırmış, Osman Gazi'yi de birçok defa burada misafir etmiştir. 1299 yılında Bilecik Osman Gazi tarafından fethedildikten sonra kayınpederi Şeyh Edebalı'yı Bilecik kadısı olarak vazifelendirmiştir. Şeyh Edebalı İmparatorluğun ilk kadısıdır.

1299 yılından, ölüm tarihi olan 1326 yılına kadar Bilecik'te kendisi için yaptırılan Orhangazi Camii'nin yanındaki tekkesinde yaşayan Şeyh Edebalı denilebilir ki, Anadolu'nun ilk medresesiz bilginidir.

Osman Bey sık sık Şeyh Edebalı'nın ziyaretine gider öğütlerini dinledi. Edebalı'nın zaviyesinde misafir olarak kaldığı bir gece rüyasında; Şeyh Edebalı'nın koynundan doğan bir ayın kendi koynuna girdiğini, aynı anda göbeğinden bir ağaç bittiğini ve bu ağacın gölgesinin dünyaya yayıldığını, altından dağlar yükseldiğini ve her dağın altından da suların çıktığını görür. Osman Gazi rüyasını Edebalı'ya anlatınca şeyh, “Hak Teâlâ sana ve nesline padişahlık verdi. Mübarek olsun” der. Edebalı'nın bu yorumu üzerine Osman Gazi Malhun Hatun ile evlenmiştir (Şahin, 1994: C.10: 393).

Şeyh Edebalı, mutasavvıf olmasının yanında ilk Osmanlı kadısı ve müftüsüdür. Dönemin birçok fakihi ile görüşmüş, onlardan ders almış ve çok sayıda talebe yetiştirmiştir. Önde gelen öğrencilerinden, aynı zamanda damadı Dursun Fakih, Şeyh Edebalı'dan sonra Osmanlı Devleti'nin ikinci müftüsü ve kadısı olmuştur (Şahin, 1994: C.10: 394).

3.1.2. Şeyh Edebalı Türbesi Hakkında Genel Bilgi

Şeyh Edebalı Türbesi, tarihi Bilecik'in kurulduğu yerde, çift minareli Orhangazi Camii'nin kuzey doğusunda, 10 metre yükseklikte ve 50 metre uzaklıktadır (Bkz. Resim 2). Türbe, Orhan Gazi tarafından, eski Bilecik şehrinin kurulduğu vadinin sırtında küçük bir tepe üstüne yaptırılmıştır (Bayrak, 2007: 81).

Türbe, Bilecik İli Merkez İlçe İstiklal Mahallesi Edebalı Sokak Tabakhane deresinde yer almaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun manevi kurucusu Osmangazi'nin kayınpederi ve Anadolu'nun ilk Ahi şeyhlerinden olan Şeyh Edebalı türbede kızı Malhun Hatun (Bala Hatun), akraba ve müritleri ile birlikte yatmaktadır (Bkz. Resim 3).

Türbe küçük bir yapı olmasına karşılık "Osmanlı Türbe Mimarisi" özelliğini taşımaktadır. Kare planlı, moloz taş bir yapısı vardır. Türbenin orta kısmında sandukaların bulunduğu kubbeli kısım kare planlıdır. Türbenin üzeri kubbe ile örtülüdür. Ayrıca kubbe üzerine kiremit çatı kaplanmıştır. Yapının tabanı toprak seviyesinden yaklaşık 1,5 metre yüksektedir. Türbenin dış görünüşü oldukça sadedir.

Türbenin kible istikametinde II. Abdülhamit'in tuğrası bulunmaktadır ki, gerek türbe gerekse Orhangazi Camii II. Abdülhamit tarafından tamir ettirilmiştir. Bugün Orhangazi Camii'nin iki tarafında bulunan minareler de II. Abdülhamit tarafından yaptırılmıştır.

Türbenin içine girdiğimizde; onun dört bölüme ayrıldığını görüyoruz. Türbenin kapı girişinin solunda mevlit okutmak isteyenlerin mevlit okutacakları ve mevlithanların icralarını yapacakları oda bulunmaktadır. Bu odanın hemen yanında sohbet hane ve misafirhane olarak kullanılan fakat bugün bayanların namaz kılip ibadet edebilmeleri için tahsis edilmiş bir oda mevcuttur. Sağ tarafa döndüğümüzde büyük bir salon

bulunmaktadır (Bkz. Resim 4). Bu salonun kible cihetinde mescit vardır (Bkz. Resim 5). Mescidin sağında ise kubbeli bir oda vardır ki, Şeyh Edebalı bu odada medfundur. İçeride yedi tanesi büyük dört tanesi küçük olmak üzere on bir tane kabir bulunmaktadır. Bu odada Şeyh Edebalı'dan başka Dursun Fakih (manevi kabri), Molla Karahisari, Şeyh Muhlis ve Edebalı'nın diğer yakınları medfundurlar (Bkz. Resim 6).

Şeyh Edebalı'nın sandukasının üzerinde güzel desenli, yeşil bir örtü bulunmaktadır. Sağ tarafta içeri giren ziyaretçilerin Kur'an-ı Kerim ve dua okumaları için cüzler, dua kitapları ve bir de rahle bulunmaktadır.

Şeyh Edebalı'nın yazılı bir eseri veya kadılık yapığı yıllarda verdiği fetvalara ait bir kayıt mevcut değildir. Şeyhin en büyük eseri kuruluşundaki temel fikirleriyle Osmanlı İmparatorluğu'dur.

Şeyh Edebalı Türbesi'nin bitişiğinde, külliyeinin en doğusunda, yine bir kaya üzerinde küçük bir yapı vardır ki, burada Şeyh Edebalı'nın zevcesi ile kızı Malhun Hatun medfundurlar (Bkz. Resim 7). Burası dört köşeli, kubbeli küçük bir yapıdır. Osmanlı türbe mimarisi özelliklerini gösteren yapının Şeyh Edebalı Türbesi'yle yüksekliğı birkaç basamakla giderilmiştir (Bayrak, 2007: 82).

3.1.3. Şeyh Edebalı Türbesi Ziyaretçileri

Türbe; Bilecik merkeze 15–20 dakikalık yürüme mesafesinde, şehrin şu anki yerleşim yerinden biraz uzakta bir mevkide yer almaktadır.

Şeyh Edebalı Türbesi'nin ilk giriş kapısının sol üst tarafında ziyaretçilerin hangi saatler arasında türbeyi ziyarete edebileceğini belirten bir tabela bulunmaktadır. Haftanın 7 günü ziyarete açık olan türbe, sabah 8.00 ile akşam 20.00 saatleri arasında 12 saat açık bulundurulmaktadır. Türbeye gelen ziyaretçiler bu saatler arasında ziyaretlerini gerçekleştirmektedirler.

Zamanın Belediye Başkan Yardımcılığı görevini yapan Ekrem ŞAHAN ile türbedeki bir karşılaşmamızda kendisi ile türbenin yakın geçmişi hakkında mülakatta bulduk. 21.02.1992–04.10.1999 yılları arasında valilik yapan Vali Refik A. ÖZTÜRK' ün türbenin onarımı, türbeye giden yolların düzenlenmesi ve yeni yolların yapımı konusunda öncülük yaptığını öğrendik. Yine zamanın Belediye Başkanı Mustafa

CİNOĞLU ve kendisinin de katkıları ve gayretli çalışmaları neticesinde daha önceleri fazla bilinmeyen Şeyh Edebalı Türbesi'nin öncekine nazaran şuan çok daha temiz ve daha bakımlı bir hale getirildiğini ve türbenin bugünkü güzel ve hoş manzarasına kavuştuğunu öğreniyoruz (Bkz. Resim 8).

Belediye tarafından burası halka açık bir yer haline getirilmiş, ziyaretçilerin rahat edebilmesi için birçok imkân sunulmuştur. Türbede haftada bir gün sabah namazından sonra ziyaretçilere çorba ikram edilmektedir. Türbenin her tarafında çocukların rahat oyun oynama imkânının bulunması, ferah ve güzel bir manzaraya sahip olması sebebiyle türbe, ziyaret amaçlı gelmeyen insanların da tercih ettiği bir mekân haline almıştır. Fakat buraya gelen insanların geliş sebepleri ne olursa olsun türbeye uğramaktadırlar.

Türbe, şehre yürüme mesafesiyle 15–20 dakikalık bir mesafede olmasından ve ulaşımın kolay olmasından dolayı haftanın her günü ziyaretçisi olmaktadır. Ziyarete gelenler ağırlıklı olarak mübarek gün ve gecelerde, Ramazan ayında ve bayramlarda, cuma, cumartesi ve pazar günlerinde gelmektedirler. Cuma günü Cuma namazını türbenin hemen yakınında bulunan Orhangazi Camii'nde eda eden cemaat bu vesileyle türbeyi de ziyarette bulunmaktadırlar.

Ziyaretçilerin yarısından biraz fazlası Bilecik'te ikamet etmekle birlikte, Bursa, Sakarya, Balıkesir, İzmit, İstanbul, Kütahya, Eskişehir vilayetlerinden çoğunlukta olmak üzere Türkiye'nin çeşitli vilayetlerinde de gelen ziyaretçiler vardır. Cumartesi ve pazar günleri tatil olduğu için ziyaretçiler fazlalaşmaktadır. Zira hem üniversiteli gençlerin, hem memurların, hem de il dışından gelmek isteyenlerin en geniş zamanları bu günler olmaktadır. Pazartesi günleri ziyaretçi sayısı diğer günlere oranla daha az olmaktadır. Bunda vilayetin haftalık halk pazarının kurulduğu gün olması sebebiyle halkın yiyecek, gıda vs. ihtiyaçlarını karşılamak için pazara gitmeleri etkili olmaktadır.

Bahar ve yaz döneminde hava şartlarının uygun olmasından dolayı ziyaretler artış göstermektedir. Daha doğrusu hava şartları uygun olduğu müddetçe, her mevsim ziyaretçisi mevcuttur. Türbede yoğunluk genellikle öğle vaktinden sonra olmaktadır.

Türbeye daha çıkmadan biraz aşağısında erkek ve kadınların abdest alabilmeleri için abdesthane vardır. Yine türbeye daha varmadan eskiden hamam olarak kullanılan

mekânda türbe havasına uygun değişik renk ve modellerde takılar, tespihler, çeşitli dini içerikli kaset ve kitaplar, şekerler, örtüler, seccadeler, çeşitli hediyelik eşyalar, Bilecik'e özgü eşyalar, Şeyh Edebalı ile ilgili levhalar ve buna benzer şeylerin satıldığı tezgâhlar bulunmaktadır.

Türbeye gelen ziyaretçiler biraz dik olan merdivenlerden çıkarak türbeye ulaşmaktadırlar. Türbeye varmadan sol tarafta oturmak ve dinlenmek maksadıyla yapılmış çardaklar bulunmaktadır. Sağ tarafta Şeyh Edebalı'ya yakın olduğu bilinen birçok kişinin mezarı bulunmaktadır.

Türbeye girişte hemen karşıda bir hayır kumbarası konulmuş olup, ziyaretçilerden hayır yapmak isteyenlerin hayırda bulunmaları sağlanmaktadır. Sol tarafta küçük bir oda mevcut olup mevlit okutmak isteyenler olduğunda mevlithanların mevlitleri okuyup icralarını yapacak mekân olarak tanzim edilmiştir.

Türbenin etrafı ve cami bahçesi, temizliği ve düzenliliği ile dikkat çekmektedir. Ağaçlıklarla güzelleştirilmiş bir alanda olduğundan, tepeye yakın yerler mesirelik olmuştur. Nitekim bunu türbenin etrafına inşa edilen piknik alanlarından da anlıyoruz. Havanın güzel olduğu zamanlar bu tepe daha fazla ziyaretçi çekmekte ve gelenler manzarayı izlemeyi asla ihmal etmemektedir.

Buraya kadar Şeyh Edebalı Türbesi ve ziyaretçileri ile ilgili bilgiler sunmaya çalıştık. Şimdi burada ziyaretçilerin ziyaret öncesi ve ziyaret esnasındaki davranış ve uygulamaları hakkında bilgiler vermeye çalışacağız.

Ziyaret için herkesin yaptığı manevi hazırlık farklı olmakla birlikte, ziyaretçilerin çoğu fiziki hazırlığa genelde abdest alarak orayı ziyaret etmeye başlamaktadır. Türbede taleplerle ilgili duaların yapılması ya da iki rekât namazın kılınması yapılan uygulamalar olarak göze çarpmaktadır. Türbe ziyaretinde bulunanların çoğunluğu bilinenin, alışlagelmişin aksine erkeklerden oluşmaktadır.

Türbe binasına henüz girmeden, türbenin dış avlusunda merdivenlerin yakınında Ertuğrul Gazi'nin oğlu Osman Gazi'ye, Şeyh Edebalı'ya saygı göstermesini içeren nasihatının yazılı olduğu bir levha bulunmaktadır. Herkes bunu okumakta ve bazıları beğendikleri için tabeladaki yazıyı yazmakta veya fotoğrafını çekmektedirler.

Levhada şöyle yazmaktadır:

“Bak Oğul!

Beni kır;

Şeyh Edebalı'yı kırma

O; bizim boyumuzun ışığıdır.

Terazisi dirhem şaşmaz.

Bana karşı gel, O'na karşı gelme.

Bana karşı gelirsen, üzülür incinirim.

O'na karşı gelirsen,

Gözlerim sana bakmaz, baksa da görmez olur.

Sözümüz Edebâli için değil,

Senceğiz içindir.

Bu dediklerimi vasiyetim say”.

Gelen ziyaretçilerin çoğu ya türbe ziyareti yapmadan, ya da ziyaretten sonra Şeyh Edebalı'nın kim olduğu ile ilgili türbe kapısının sağ üst tarafındaki kitabeyi okuyor ve Şeyh Edebalı'nın kimliğini okudukları tabeladan öğreniyor.

Elde ettiğimiz bilgiler ışığında, ziyaretçilerin birçoğu türbeyi karşılarında gördükleri andan itibaren kendilerini onun manevi havasına kaptırarak, adım adım yaklaşırken bildikleri dualarla türbenin önüne gelmektedirler. Birçoğu evlerinden çıkarken abdestli olarak çıktıklarını ifade etmişlerdir. Oraya gelenler arasında abdestli olmayanlar türbeye varmadan Orhangazi Camii'nin yakınındaki abdesthanede abdestlerini almaktadırlar. Bazıları türbe ziyaretinden önce, bazıları da türbeyi ziyaret ettikten sonra mescitte iki rekât namaz kılmaktadırlar. Bundan sonra sandukanın olduğu yere girilmekte, dualar okunmakta, dilekler dilenmektedir. Ziyaretçilerden kimisi Kur'an-ı Kerim, ezber bilinen dua veya sûreler okuyarak ya da sadece dua ederek geziyor ve türbeden ayrılıyorlar. Buraya gelen insanların bazıları tüm gün türbeden ayrılmıyor. Nedenini sordüğümüzde manevi huzur bulduklarını söylemişlerdir.

Türbeye ayakkabılar çıkarılıp girilmektedir. Çünkü türbenin her tarafı halıfleks serili vaziyettir. Türbeye girerken sağ ayakla girilmektedir. Kabirlerin yanında edepli olmak, nahoş hareketlerde bulunmamak insana olan saygıdır. Türbede yatan kişiye

saygısızlık olmasın diye, türbeden ya da kabrin yanından arkası dönük ayrılmanın gerekli olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple türbeden çıkarken Şeyh Edebalı'ya saygılarından dolayı arkasını dönmek istemeyenler türbeden ters çıkmaktadırlar.

Dikkat çeken bir başka husus vardır ki o da şudur; türbenin hemen girişinde sol tarafta bir dolap mevcut olup dolabın içerisinde başörtüleri bulunmaktadır. Burayı ziyarete gelen bayanlar, şayet başları açık iseler buradan bir tülbent, bir başörtüsü almak suretiyle başlarını örtmekte ve türbeyi başı örtülü bir vaziyette ziyaret etmektedirler. Ayrıca dikkat çeken bir başka husus ta, bayan ziyaretçiler türbeye tek başlarına gelmemekte, genelde aile veya akrabalarıyla gelmektedirler. Zira tek başına gelen ziyaretçi pek nadir gözlenmiştir.

Düğün ve sünnet töreni konvoylarının da buraya ziyarete getirildiği gözlemlenmiştir. Düğün konvoyunda gelin türbeye getirilip dua ettirilir. Bundaki amaç; mutlu, bereketli, uzun ömürlü bir evlilik olsun, kadın kocasına sadık olsun düşüncesidir. Sünnet düğünlerinde ise sünnet olacak çocuk türbeye getirilip ziyaret ettirilir. Bundaki amaç da, sünnetin kolay ve acısız olması, çabuk iyileşmesi ve erkeklığe ilk adımı atarken velinin de hayır duasını almak olduğunu ziyaretçilerin kendilerinden öğrenmekteyiz.

Şeyh Edebalı'yı ziyaret edenler, türbeden ayrılırken Şeyh Edebalı'nın eşinin ve kızının da medfun bulunduğu türbeye de uğramak suretiyle ziyareti tamamlamaktadırlar. Ziyaretçilerin türbeyi ziyaretleri yaklaşık olarak 15–20 dakika sürmektedir.

Şeyh Edebalı Türbesi'nde, gözle görülür bâtil inanca rastlamadık. Bunda etkili olan unsurun şu olduğu kanaatindeyiz: Gelenleri karşılayan, dikkatleri üzerine çeken, insanları hurafe, bâtil olan hal ve hareketlerden sakındıran, Diyanet İşleri Başkanlığı ve Müftülük tarafından yazdırılmış bir levha göze çarpmakta ve dikkatleri üzerine çekmektedir (Bkz. Resim 9). Bu tabelada çeşitli davranışlarda bulunmanın türbe ziyareti adabına uymadığı ve dinimizce de yasaklandığı yönünde bilgiler mevcuttur. Bu levha insanları bir adım geri attırmakta ve sade bir şekilde türbeyi ziyarette bulunup geri dönmelerini sağlamaktadır. Levhada şöyle yazmaktadır:

“Ziyaretçilerin dikkatine!

İslam dinine göre; türbe ve yatırlara;

1. Adak adanmaz.

2. Kurban kesilmez.
3. Mum yakılmaz.
4. Bez-çaput bağlanmaz.
5. Taş-para yapıştırılmaz.
6. Eğilerek ve emekleyerek girilmez.
7. Para atılmaz.
8. Yenilecek şeyler bırakılmaz.
9. El-yüz sürülmez.
10. Türbe ve yatırlardan medet-şifa umulmaz.
11. Türbe ve yatırların etrafında dönülmez.
12. Türbelerin içinde yatılmaz.

Bu ve benzeri bid'at ve hurafeler dinimizce kesinlikle yasaklanmıştır.”

Kendileri ile görüştüğümüz ziyaretçilerin büyük kısmı dileklerini bizzât Şeyh Edebalı'dan değil Allah'tan istediklerini, Şeyh Edebalı'nın makamını vesile kıldıklarını ifade etmişlerdir.

Ziyaretçilerin çoğunluğu türbede yatanların ruhuna Allah rızası için dua etmektedirler. Türbede bazı zamanlarda mevlit okutulduğu da olur. Türbeyi yılda ortalama olarak 60.000 civarında kimse ziyaret etmektedir.

3.1.4. Şeyh Edebalı'dan Osman Gazi'ye Nasihat

Biz burada Şeyh Edebalı'nın damadı Osman Gazi'ye devlet yönetiminde ve günlük yaşantısında uymasını tavsiye ettiği ve bu şekilde başarıya ulaşacağını ifade eden sözlerini nakletmekte fayda gördük.

“Oğul, İnsanlar vardır, şafak vaktinde doğar, akşam ezanında ölür.

Avun Oğul avun! Güçlüsün, kuvvetlisin, akıllısın, kelamlısın. Ama bunları nerede, nasıl kullanacağını bilmezsen, Öfken ve nefsin bir olup aklını yener, sabah rüzgârlarında savrulur gidersin.

Daima sabırlı, sebatlı ve iradene sahip olarsın. Dünya senin gözlerinin gördüğü gibi büyük değildir. Bütün fethedilmeyen gizemler, bilinmeyenler, görülmeyenler, ancak senin erdemlerinle gün ışığına çıkacaklar.

Ananı - Atanı say! Bereket büyüklerle beraberdir. Bu dünya inancını kaybedersen, yeşilken çorak olur, çöllere dönersin.

Açık sözlü ol. Her sözü üstüne alma, gördün söyleme, bildin bilme. Sevdiğin yere sık gidip gelme. Kalkar itibarın, muhabbet olmaz.

Üç kişiye acı; Cahiller arasındaki âlime, zenginken fakir düşene, hatırlı iken itibarını kaybedene.

Unutma ki yüksekte yer tutanlar, aşağıdakiler kadar emniyette değildir. Haklı olduğunda mücadeleden korkma. Bilesin ki atın iyisine doru, yiğidin iyisine deli derler...”

Bilecik Valiliği Resmi Web Sitesi (2009), Şeyh Edebalı'nın Vasiyeti (www.bilecik.gov.tr, 30.04.2009).

3.2. Ertuğrul Gazi'nin Şahsiyeti ve Türbesi

3.2.1. Ertuğrul Gazi'nin Hayatı ve Türbesi

Ertuğrul Gazi; doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Kaynaklarda Osmanlı Devleti'nin kurucusu Osman Bey'in babası Ertuğrul Gazi'nin Oğuzlar'ın Kayı boyuna mensup olduğu belirtilmektedir. Ertuğrul Gazi Söğüt ve çevresine yerleşmiş ve Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda büyük gayretler göstermiştir. 1288–1289 yıllarında Söğüt'te vefat etmiştir (Başar, 1994: C.11; 314–315).

Ertuğrul Gazi Türbesi'nin yapılış tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber, ilk olarak Osman Gazi tarafından açık mezar olarak düzenlenmiştir. Daha sonra Çelebi Mehmet tarafından türbe haline getirilmiştir. Zamanla bu binanın yıpranması ve yıkılması sebebi ile en son 1886–1887 yıllarında II. Abdülhamit Han tarafından onarılmıştır (Bayrak, 2007; 81–82).

Türbe altıgen bir planda üstü kubbeli ve doğu tarafına bir antre ilave edilerek yapılmıştır. Duvarları bir sıra taş, üç sıra tuğla ile örülmüştür. Kubbe kurşunla kaplanmış alt sırada bulunan üç pencere ile aydınlatılmıştır.

3.2.2. Ertuğrul Gazi Türbesi Ziyaretçileri

Ertuğrul Gazi Türbesi Bilecik İli Söğüt İlçesi'nin 1 km. doğusunda Söğüt-Bilecik yolu üzerinde bulunmaktadır. Haftanın 7 günü ziyaretçisi olan türbe, sabah saat 9.00 ile akşam 18.00 saatleri arasında ziyarete açık bulundurulmaktadır.

Türbenin ziyaretçi sayısı hafta sonları artış göstermektedir. Türbede yoğunluk gün içerisinde genellikle öğle vaktinden sonra olmaktadır. Kış mevsiminde ziyaretçi sayısında azalma gözlenmektedir. Ertuğrul Gazi Türbesi'ni ziyarete gelenlerin çoğunluğunu Bilecik dışından gelenler oluşturmaktadır. Türkiye'nin neredeyse her vilayetinden turlar düzenlenmektedir. Türbenin günde yaklaşık olarak 300-350, yılda ise ortalama olarak 100.000 civarında ziyaretçisi vardır.

Osmanlı Devleti'nin filizlendiği bu topraklarda her yıl Eylül ayının 2. haftasında Ertuğrul Gazi anılarak şenlikler düzenlenmektedir. Düzenlenmekte olan bu şenlikler yedi asırdır devam etmektedir. Kayı Boyu Yörük aşiretlerince atalarına duydukları saygı ve sevgiyi sunmak, genç nesillere yurt ve tarih sevgisi kazandırmak, birlik ve beraberliklerini pekiştirmek ve tarihi yâd etmek gibi düşüncelerle aksatılmadan kutlana gelmiştir.

Türbe, Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenlikleri kapsamında Söğüt'e gelen devlet büyükleri tarafından ziyaret edilmektedir. Şenlikte yapılan resmi merasimden sonra mevlitler okunmakta ve gelen ziyaretçilere pilav ikram edilmektedir. Yapılan bu merasim televizyon kanallarında naklen yayınlanmaktadır. Bu, Ertuğrul Gazi Türbesi'nin tanınmasında büyük bir rol oynamaktadır. Bu sayede Türkiye'nin her yerinden insanlarımız Söğüt ve Ertuğrul Gazi hakkında bilgi sahibi olmakta ve ilk fırsatta burayı ziyarete gelmektedirler.

Türbenin ilk girişindeki salonun duvarlarında Ertuğrul Gazi ve Türbesi hakkında yazılmış bir kitabe ve onun tercümesi bulunmaktadır. Yine türbenin eski zamanlarda çekilmiş fotoğrafları duvarlarda sergilenmektedir. Ziyaretçiler tablolar, levhalar ve türbenin resimlerini çekmektedirler. Gelen ziyaretçilerin çoğu ya türbe ziyareti yapmadan, ya da ziyaretten sonra Ertuğrul Gazi'nin kim olduğu ile ilgili türbenin içerisinde duvarda asılı çerçevedeki kitabeyi okuyor ve Ertuğrul Gazi'nin kimliğini okudukları tabeladan öğreniyor.

Türbede Türkmenistan, Azerbaycan, K.K.T.C. devletleri tarafından ve çeşitli yerlerden Ertuğrul Gazi Türbesi'ne hediye edilen ülke bayrakları ve şehitlerin toprakları bulunmaktadır (Bkz. Resim 10).

Büyükleri ile beraber türbeye gelen çocukların türbe hakkındaki büyüklerine yönelttikleri sorularına yanıt olarak “O bizim büyük dedemiz” şeklinde tanıtmaktadırlar. Ayrıca Söğüt halkının Ertuğrul Gazi'ye verdiği değer ve O'na duydukları sevginin bir göstergesi olarak Söğüt'teki ailelerin çocuklarına Ertuğrul ismini verdiklerini de öğrenmekteyiz.

Şeyh Edebalı Türbesi'ndeki gibi burada da türbenin hemen girişinde bir sehpa mevcut olup içerisinde başörtüleri bulunmaktadır. Burayı ziyarete gelen bayanlar, şayet başları açık iseler buradan bir başörtüsü almak suretiyle başlarını örtmekte ve türbeyi başı örtülü bir vaziyette ziyaret etmektedirler. Bazıları ise başları açık bir şekilde ziyareti gerçekleştirmektedirler. Ayrıca Şeyh Edebalı Türbesi'nde olduğu gibi burada da türbeye girişte ziyaretçilerden arzu edenlerin bağışta bulunabilmeleri için bir yardım kasası bulunmaktadır.

Ziyaretçilerin birçoğu evlerinden çıkarken abdestli olarak çıktıklarını ifade etmişlerdir. Oraya gelenler arasında abdestli olmayanlar ise sandukanın bulunduğu mekâna girmeden hemen kapının önünde durarak dua edip oradan ayrılmaktadırlar. Yalnız diğer türbelerden farklı olarak türbe içerisinde mescit olarak kullanılacak ayrı bir mekân bulunmadığı için türbe içerisinde namaz kılınmamaktadır (Bkz. Resim 11). Namaz kılmak isteyenler türbe görevlisi tarafından türbe yakınında bulunan camiye yönlendirilmektedir.

Ziyaretçiler ziyaret esnasında Kur'an-ı Kerim, ezber bilinen dua ve sûreler okuyarak ya da sadece dua ederek gezmekte ve türbeden ayrılmaktadırlar. Şeyh Edebalı Türbesi'nden farklı olarak buradaki ziyaret daha kısa, yaklaşık olarak 10 dakika sürmektedir.

Türbenin bahçesinde Ertuğrul Gazi'nin hanımı Halime Hatun ve oğlu Savcı Bey'in asıl kabirleri, oğlu Osman Bey'in manevi kabri vardır. Bununla birlikte kardeşi Dündar Bey'in, oğlu Gündüz Bey'in, dost ve silah arkadaşlarından Akçakoca, Konur Alp, Aykut Alp, Turgut Alp, Samsa Çavuş, Kara Mürsel, Abdurrahman Gazi, Emir Ali, Ak

Timur, Aydoğdu Bey, Pazarlı Bey, Saltuk Alp, Hamit Bey, oban Bey, Melik Bey, Sarı Batı Beylerin makam kabirleri bulunmaktadır. Ertuğrul Gazi'yi ziyaret edenler, türbeden ayrılırken bu kabirlere de uğramak suretiyle ziyaretlerini tamamlamaktadırlar.

Ertuğrul Gazi Türbesi, Şeyh Edebalı ve Dursun Fakıh Türbeleri gibi dini bir türbe olarak değil de atalarımızın, dedelerimizin medfun bulunduğu mekân olarak görülmekte, ziyaretçiler O'nlara karşı bir vefa borcunu yerine getirmek için ziyarete geldiklerini ifade etmektedirler.

Son olarak, Bilecik'te araştırma yaptığımız diğer türbelerde olduğu gibi Ertuğrul Gazi Türbesi'nde de herhangi bir btil inanca rastlanmamıştır.

3.3. Dursun Fakıh'ın Şahsiyeti ve Türbesi

3.3.1. Dursun Fakıh'ın Hayatı

Hayatı hakkında kaynaklarda fazla bilgi bulunmayan Dursun Fakıh, Şeyh Edebalı'nın damadı, Osman Gazi'nin bacanağıdır. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Karamanlı olduğu bilinen Dursun Fakıh Şeyh Edebalı'dan Tefsir, Hadis, Fıkıh ilimleri talim etmiştir (Aksoy, 1994: C.10: 7).

Dursun Fakıh Türbesi Sögüt ilçesine bağlı Küre beldesinde, Sögüt-Bilecik karayolu yakınında yüksekçe bir tepe üzerinde bulunmaktadır.

Dursun Fakıh Türbesi'nin girişinde bulunan levhadan Dursun Fakıh hakkında Şu bilgilere ulaŐmaktayız: Dursun Fakıh 1299 tarihinde Karacahisar fethedildikten sonra Osman Gazi adına Cuma hutbesini okuyup Cuma namazını kıldırmıŐtır. Böylece Dursun Fakıh Osmanlı Devleti'nin ilk imam-hatibi ve ilk kadısı olma Őerefini elde etmiştir. "Gazavetname" adlı bir eseri bulunmaktadır. Anadolu'da milli birlik ve milli kültür birliğinin oluŐmasına hizmet eden bir Türk büyüğüdür. 1327 yılında vefat etmiştir (Bkz. Resim 12).

3.3.2. Dursun Fakıh Türbesi ve Ziyaretçileri

Türbe sabah saat 9.00'da açılmakta, yaz mevsiminde akşam saat 22.00'a kadar açık bulundurulmaktadır. Kış mevsiminde ise akşam saat 18.00'da kapatılmaktadır.

Türbe, yüksek bir tepede yer alması, güzel manzaraya sahip olması ve kahvaltı türü yiyeceklerin servis yapıldığı büfe olarak işletilen bir işyerinin bulunması nedeniyle Söğüt ve çevresinden ziyaret amacı dışında piknik yapmak maksadıyla gelenlerin de uğrak yeri haline gelmiştir (Bkz. Resim 13). Hava şartları el verdiği müddetçe türbenin ziyaretçisi bulunmaktadır. Şeyh Edebalı ve Ertuğrul Gazi Türbeleri'nde olduğu gibi ziyaretçi sayısı öğle vaktinden sonra yoğunluk kazanmaktadır. Yaz aylarında, hafta sonlarında ve tatil günlerinde diğer zamanlara oranla ziyaretçi sayısı oldukça fazladır. Kış mevsiminde türbeye gelen ziyaretçi sayısı oldukça azalma göstermektedir. Yılda yaklaşık olarak 40.000 civarında ziyaretçisi olmaktadır. Dursun Fakih Türbesi'ne yapılan ziyaretler yaklaşık olarak 10–15 dakika kadar sürmektedir.

Türbenin Bilecik merkez ve ilçeleri başta olmak üzere Türkiye'nin her tarafından ziyaretçisi bulunmaktadır. Türkiye'nin çeşitli vilayetlerinden Bilecik Şeyh Edebalı ve Söğüt Ertuğrul Gazi Türbeleri'ne turlarla ve özel araçlarla gelenler bu sayede Dursun Fakih hakkında da bilgi sahibi olmakta ve bazıları burayı da ziyarete gelmektedirler.

Türbeye daha çıkmadan Dursun Fakih hakkında bilgiler içeren ve temsili olarak O'nun resminin bulunduğu bir levha bulunmaktadır (Bkz. Resim 14). Türbeyi ziyarete gelenler bu levhadan Dursun Fakih hakkında bilgi sahibi olarak türbeye çıkmaktadırlar.

Şeyh Edebalı ve Ertuğrul Gazi Türbeleri gibi Dursun Fakih Türbesi'nin de çok temiz ve bakımlı oluşu gözden kaçmamaktadır. Önceleri pek fazla tanınmaz ve ziyaretçisi bu kadar yok iken son yıllarda yapılan düzenlemeler ve çalışmalar neticesinde, bu mekân güzel bir şekilde temizlenmiş, bakımı yapılmış, oturulacak, piknik yapılacak ve dinlenilecek mekânlar oluşturulmuş, ağaçlandırma ve yolların parke döşemeleri yapılarak bugünkü temiz ve güzel manzaraya kavuşturulmuştur. Bu sayede ziyaretçi sayısı artış göstermiştir.

Şeyh Edebalı ve Ertuğrul Gazi Türbeleri'nde olduğu gibi burada da yardım yapmak isteyenlerin para bırakabilecekleri yardım kasası bulunmaktadır. Ayrıca türbenin girişinde sol tarafta, başörtüsü ile türbeyi ziyaret etmek isteyenlerin kullanabilecekleri başörtülerinin bulunduğu bir sehpa vardır.

Türbeye gelen ziyaretçiler ziyarete abdest alarak başlamaktadırlar. Türbe ziyaretine gelen ziyaretçilerin kimisi ziyaretten önce kimisi de ziyaretten sonra nafil namaz kılmaktadırlar. Ziyaretçilerden bazıları da Kur'an okuyarak ziyaretlerini gerçekleştirmektedirler.

BÖLÜM 4: BİLECİK TÜRBELERİNİN ZİYARETİ İLE İLGİLİ BULGULAR VE YORUMLARI

Araştırmamızın bu bölümünde, 2008 yılı Ekim ayının ilk haftası ile 2009 yılı Ocak ayının son haftası arasında Bilecik Türbeleri'ni ziyaret edenlerin genel özellikleri, ziyaret nedenleri, türbe ziyareti ile ilgili inanç ve tutumları, ziyaret sonrasında dini hayatlarında ve psikolojilerinde meydana gelen değişiklikleri, uyguladığımız ankete verdikleri yanıtlar doğrultusunda elde ettiğimiz bulguları, belirli bir düzen içinde sunmaya çalışacağız.

Burada dağılımlara ve değişkenler arasındaki ilişkiye bakmak için “ki-kare” testi analizi yapılmış ve elde edilen bulgular tablolar halinde verilmiş ve varsayımlarımızın test edilip edilmediği belirtilmiştir.

4.1. Şeyh Edebalı Türbesi Ziyareti ile İlgili Bulgular ve Yorumları

4.1.1. Ziyarete Bulunan Deneklerin Demografik Bilgilerini ve Niteliklerini İçeren Bulgular

Bu bölümde deneklerin cinsiyeti, yaş grupları, medeni durumları, öğrenim durumları, sosyo-ekonomik durumları, meslekleri ve ikamet ettikleri yerlere göre dağılımına dair bilgiler bulunmaktadır. Bu kısım 1–7 arası tabloları içermektedir. Her bir tablo ile ilgili bulgular tabloların hemen altında yer almaktadır. Şimdi tablolar halinde bu bilgileri vermeye çalışalım:

Tablo 1: Deneklerin Cinsiyet Durumlarına Göre Dağılımı

Cinsiyet	Denek sayısı	%
Kadın	48	40
Erkek	72	60
TOPLAM	120	% 100

Tablo 1' de Şeyh Edebalı Türbesi'ne gelen kadın ve erkek oranlarına baktığımızda araştırmaya katılan deneklerin %60'ı (72 kişi) erkek, %40'ı (48 kişi) kadın ziyaretçilerden meydana gelmektedir.

Tablo 2: Deneklerin Yaş Durumlarına Göre Dağılımı

Yaş aralığı	Denek sayısı	%
15–18	6	5
19–24	25	21
25–40	52	43,5
41–60	33	27,5
61 ve yukarısı	4	3
TOPLAM	120	% 100

Tablo 2' de görüldüğü üzere araştırmaya katılan deneklerin %43,5' i (52 kişi) 25–40 yaş grubu içerisinde yer almaktadır. Bu gruptaki kişilerden sonra en kalabalık yaş grubu ise %27,5 (33 kişi) ile 41–60 yaş grubuna aittir. Ardından bu grubu %21 (25 kişi) ile 19–24 yaş grubu takip etmektedir. Bu grubu %5 (6 kişi) ile 15–18 yaş grubu izlemektedir. Deneklerin %3'ünü oluşturan 4 kişi ise 61 ve yukarısı yaş grubuna aittir.

Tablo 3: Deneklerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

Medeni Durum	Denek sayısı	%
Bekâr	26	21,7
Evli	90	75
Boşanmış	0	0
Boşanmış-tekrar evlenmiş	0	0
Nişanlı- sözlü	1	0,8
Eşini kaybetmiş	3	2,5
TOPLAM	120	% 100

Tablo 3'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan deneklerin %75 (90 kişi)'i evli, %21,7 (26 kişi) ise bekâr grubunda yer almaktadır. Bu grubu %2,5 (3 kişi) ile eşini kaybetmiş grubu oluşturmaktadır. Son olarak %0,8 (1 kişi) ile nişanlı-sözlü grubu yer almaktadır. Bu bulgulardan araştırmaya katılan deneklerin evli olanlarının bekârlara oranla daha fazla türbeyi ziyaret ettiğini görüyoruz.

Tablo 4: Deneklerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	Denek sayısı	%
Okur-yazar değil	0	0
Okur-yazar	2	1,7
İlkokul	20	16,7
Ortaokul	9	7,5
Lise	37	30,8
Üniversite-Yüksek okul	52	43,3
TOPLAM	120	% 100

Tablo 4'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan deneklerin %43,3 (52 kişi)'ü Üniversite-Yüksek okul mezunu grubunu oluşturmaktadır. Bu grubu %30,8'lik (37 kişi) oran ile lise mezunları takip etmektedir. Hemen ardından %16,7'si 20 kişi ile ilkokul mezunlarının bulunduğu grup gelmektedir. İlkokul mezunlarını %7,5 (9 kişi) ile ortaokul mezunlarının bulunduğu grup takip etmektedir. Son olarak %1,7 (2 kişi) ile okur-yazar grubu tabloda yerini almıştır.

Tablo 5: Deneklerin Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı

Sosyo-Ekonomik Durum	Denek sayısı	%
Fakir	1	0,8
Ortanın altı	8	6,7
Orta	90	75
Ortanın üstü	20	16,7
Zengin	1	0,8
TOPLAM	120	% 100

Tablo 5'te görüldüğü üzere araştırmamıza katılan deneklerin %75 (90 kişi)'i kendilerinin sosyo-ekonomik açıdan durumlarını orta düzey olarak nitelendirmişlerdir. Deneklerin %16,7 (20 kişi)' si ortanın üstünde sosyo-ekonomik durumda olduklarını ifade etmişlerdir. Hemen bu grubu %6,7'lik (8 kişi) oranla ortanın altı grubu takip etmektedir. %0,8'i (1 kişi) zengin olarak kendisini belirtmiştir. Yine %0,8'lik (1 kişi) oranla fakir olarak kendisini nitelendiren grup tabloda yerini almıştır.

Tablo 6: Deneklerin Meslek Durumlarına Göre Dağılımı

Meslek durumu	Denek sayısı	%
Ev hanımı	24	20
Memur	24	20
Öğretmen	9	7,5
Emekli	9	7,5
İşsiz	3	2,5
Esnaf	7	5,8
İşçi	15	12,5
Öğrenci	20	16,7
Başka	9	7,5
TOPLAM	120	% 100

Tablo 6' da görüldüğü üzere araştırmaya katılan deneklerin %20 (24 kişi)'si memurlardır. Deneklerin %20'sini oluşturan 24 kişi ev hanımıdır. %16,7'lik dilimde yer alan 20 kişi ise öğrencidir. 15 kişi ile %12,5'lik kısımda işçiler yer almaktadır. Araştırmamıza katılan deneklerin %7,5 (9 kişi)'i emeklidir. Yine aynı şekilde deneklerin %7,5 (9kişi)'i öğretmen olduklarını belirtmişlerdir. %5,8'lik oranla 7 kişi esnaf seçeneğini işaretlemişlerdir. Araştırmaya katılan deneklerden %2,5 oranla 3 kişinin işsiz olduklarını görmekteyiz. %7,5 oranla 9 kişi de “başka” seçeneğini işaretlemişlerdir.

Tablo 7: Deneklerin Şu Anda Oturdukları Yerlere Göre Dağılımı

Şu an oturulan yer	Denek sayısı	%
Bilecik merkez ve ilçeleri	62	51,5
Bilecik dışı	58	48,5
TOPLAM	120	% 100

Tablo 7' de görüldüğü üzere araştırmamıza katılan deneklerin %51,5'i (62 kişi) Bilecik merkez ve ilçelerinde ikamet etmektedir. Deneklerimizin %48,5'ini (58 kişi) ise Bilecik dışında ikamet edenler oluşturmaktadır.

4.1.2. Dini Bilgi ve Pratiklerle İlgili Bulgular

Bu bölüm deneklerin dini bilgilerinin nereden aldıklarını, dini pratiklerle ilgili düzeylerini, kendilerini dini yaşantı (öznel dindarlık algısı) bakımından nasıl nitelendirdiklerini tespit etmeye yönelik sorular ve elde edilen bulgulardan meydana gelmektedir. Bu kısım 8–12 arası tablolardan oluşmaktadır. Her bir tablo ile ilgili bulgular tabloların hemen altında yer almaktadır. Bu veriler doğrultusunda oluşturmuş olduğumuz tablolar şöyledir:

Tablo 8: Araştırmaya Katılanların Dini Bilgilerini Aldıkları Yerlere Göre Dağılımı

Dini eğitimlerini aldıkları yer	Denek sayısı	%
Ailemden	46	38,5
Okulda din kültürü derslerinden	15	12,5
Camilerden	11	9
Kur'an kurslarından	25	21
Kendi kendime öğrendim	11	9
Cemaatlerden	8	6,5
Din eğitimi almadım	0	0
Başka	4	3,5
TOPLAM	120	% 100

Tablo 8'deki dağılıma baktığımızda araştırmamıza katılan deneklerin 46 kişi ile %38,5'i ailelerinin din eğitimlerinde birincil rol oynadığını belirtmişlerdir. Dini bilgilerinin Kur'an Kurslarından alanlar 25 kişi ile %21'lik kısımda yer almaktadır. Araştırmamıza katılan diğer deneklerin, dini bilgilerinin aldıkları yer ve yüzde oranları şu şekildedir; Okulda din kültürü derslerinden dini bilgilerinin alan 15 kişi, dini bilgilerinin kendi çalışmaları neticesinde öğrendikleri seçeneğini işaretleyen 11 kişinin, dini eğitimini camilerden aldıklarını belirten 11 kişi, dini eğitimlerini cemaatlerden aldıklarını belirten 8 kişidir. Anketimizde yer alan bu sorumuza başka seçeneğini işaretleyen ise 4 kişidir.

Dini yaşantının ya da dindar olmanın bir göstergesi olarak Kur'an okumayı bilip bilmeme bakımından deneklerin durumu nedir? Bu hususla ilgili katılımcıların vermiş oldukları yanıtların dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 9: Araştırmaya Katılanların Kur'an Okuma Bilgilerine Göre Dağılımı

Kur'an okuma bilgileri	Denek sayısı	%
Kur'an hıfzım var	7	6
Okumayı iyi biliyorum	45	37,5
Okumam zayıf	29	24
Okumayı bilmiyorum	25	21
Okumam yok ama mealini okuyorum	14	11,5
TOPLAM	120	% 100

Tablo 9' da görüldüğü üzere araştırmaya katılan deneklerin %37,5 (45 kişi)'i Kur'an okumayı iyi derecede bilmektedirler. Bu grubu %24'lük (29 kişi) oranla Kur'an okuması zayıf olanlar takip etmektedir. Kur'an okumayı bilmiyorum seçeneğini işaretleyen 25 kişi bulunmaktadır. Kur'an okuması olmayan ama mealini okuduklarını belirten 14 kişi bulunmaktadır. Son olarak 7 kişi Kur'an hıfzının olduğunu belirtmişlerdir ve bu grupta yer alanların oranı ise %6'dır.

Dini yaşantının ya da dindar olmanın bir göstergesi olarak namaz kılıp-kılmama bakımından durum nedir? Bu hususla ilgili katılımcıların vermiş oldukları yanıtların dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 10: Araştırmaya Katılanların Namaz Kılma Durumlarına Göre Dağılımı

Namaz kılma durumu	Denek sayısı	%
Beş vakit kılarım	68	56,7
Ara sıra kılarım	22	18,3
Hiç kılmam	6	5
Bazı vakitleri kılarım	15	12,5
Cuma ve Bayram namazlarımı kılarım	9	7,5
TOPLAM	120	% 100

Tablo 10’da görüldüğü üzere araştırmaya katılan deneklerin 68 kişiyle %56,7’si beş vakit namazını kılmaktadır. 22 kişiyle %18,3’ü ara sıra kılma seçeneğini işaretlemişlerdir. 15 kişiyle %12,5’i bazı namaz vakitlerini kıldıklarını belirtmişlerdir. Sadece cuma ve bayram namazlarını kılanlar 9 kişidir. Hiç kılmam diyen kişiler ise 6 kişiyle %5’lik kısımda yer almaktadır.

Şimdi de türbe ziyaretinde bulunan fertlerin yaşları ile namaz kılma faaliyeti arasında ne gibi bir ilişkinin olduğuna bakalım. Bununla ilgili veriler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 11: Deneklerin Yaşları ile Namaz Kılma Durumu Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı

Yaş		Namaz ile ilgili olarak					Toplam
		Beş vakit kılma	Ara sıra kılma	Hiç kılmam	Bazen kılma	Cuma ve Bayramlarda kılma	
15–18	F	1	4			1	6
	%	16,7	66,7			16,7	100,0
19–24	F	10	3	2	6	4	25
	%	40,0	12,0	8,0	24,0	16,0	100,0
25–40	F	28	11	4	5	4	52
	%	53,8	21,2	7,7	9,6	7,7	100,0
41–60	F	26	3		4		33
	%	78,8	9,1		12,1		100,0
61 ve 61+	F	3	1				4
	%	75,0	25,0				100,0
Toplam	F	68	22	6	15	9	120
	%	56,7	18,3	5,0	12,5	7,5	100,0
Chi-Square 0,020<0,050							

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, türbeyi ziyarete gelen deneklerin yaşları ile namaz tecrübelerini yaşamları arasında “ki-kare testi” sonucu anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Deneklere sunulan anket formunda yer alan namaz ile ilgili olarak durumlarının tespitine yönelik sorumuzda, “beş vakit namazımı kılma” seçeneğini işaretleyenlerin oranı %56,7’dir. Burada yaş arttıkça beş vakit namaz kılma oranının da arttığını görmek mümkündür. Dolayısıyla yaş ilerledikçe ibadetlere yönelme durumu

da artış göstermektedir. Aynı şekilde ziyarete gelen fertlerin türbedeki uygulamalarına baktığımızda günlük hayatta namaz tecrübesini sıkça yaşayanların, türbede nafile namaz kıldıkları da gözlenmiştir.

Araştırmaya katılan deneklerin kendilerini dini yaşantı ve öznel dindarlık açısından nasıl nitelendirdikleri yönünde, katılımcıların vermiş oldukları yanıtlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 12: Araştırmaya Katılanların Dini Yaşantı Durumlarına Göre Dağılımı

Dini Yaşantı Durumu	Denek sayısı	%
İnanmıyorum	0	0
İnanıyorum ama ibadetlerimin ancak bir kısmını yerine getirebiliyorum	71	59,1
İnanıyorum ama hiçbir ibadetimi yerine getiremiyorum	3	2,5
İnancım zayıf	2	1,7
Dindar bir kişiyim ve bütün ibadetlerimi yerine getiriyorum	44	36,7
TOPLAM	120	% 100

Tablo 12'de görüldüğü üzere araştırmamıza katılan deneklerin %59,1'lik kısmı ile 71 kişi dini yaşantı bakımından, inanıyorum ama ibadetlerimin ancak bir kısmını yerine getirebiliyorum seçeneğini işaretlemişlerdir. Dindar bir kişiyim ifadesinin mütevâzi bir ifade olmadığını düşünüp, bu seçeneği işaretleyenler de bu sayıya dâhildir. Zira ankete katılanlar bu düşüncelerini bizlere ifade etmişlerdir. Bu oran oldukça yüksektir. Hemen bunu müteakip %36,7'lik oranla 44 kişi dini yaşantı bakımından kendilerini dindar olarak nitelendirmiş ve bütün ibadetlerini yerine getirdiklerini ifade etmişlerdir. İnanıyorum ama hiçbir ibadetimi yerine getiremiyorum diyenler ise 3 kişi ile %2,5'lik orana sahiptir. İnancım zayıf diyenlerin oranı ise 2 kişi ile %1,7'dir.

4.1.3. Türbeye Yönelik Bilgi ve Uygulamalar

Bu bölümde örneklemin mekân (türbe) ve mekân sahibi (Şeyh Edebalı) hakkında bilgi sahibi olup olmama durumlarını, türbeden nasıl haberdar olduklarını, türbeye gelme sıklıklarının ne derece olduğunu, türbe ziyaretinden önce ne gibi hazırlıklar

yaptıklarını ve türbe ziyareti sırasında ne tür davranışlarda bulduklarını tespit etmeye yönelik bulgular yer almaktadır. Bu bölüm 13–22 arası tabloları içermektedir. Her bir tablo ile ilgili bulgular tabloların hemen altında yer almaktadır. Anketimize böyle bir bölüm koymamızın sebebi; türbeyi (Şeyh Edebalı Türbesi) ziyaret eden insanlarımızın ziyaret ettikleri yer hakkında ne derece bir malumatları vardır? Yoksa her hangi bir malumata sahip olmadan bilinçsizce, körü körüne bir ziyaret mi gerçekleştirmektedirler? Bu bilgileri tespit etmektir.

Aşağıdaki tabloda, türbe ziyaretinde bulunanların ziyaret etmiş oldukları türbede medfun bulunan zat hakkında bilgi sahibi olup olmadıkları incelenmiştir. Konuyla ilgili bulgular tabloda verilmiş ve tablonun altına yorumlar girilmek suretiyle ziyarette bulunanların durumları tespit edilmiştir.

Tablo 13: Araştırmaya Katılan Deneklerin Türbede Bulunan Zât Hakkındaki Bilgilerine Göre Dağılımı

Türbede bulunan Zât kimdir	Denek sayısı	%
Peygamberdir	0	0
Sahabeden birisidir	0	0
Velidir-Şeyhtir	114	95
Savaş Kahramanıdır	0	0
Bilmiyorum	3	2,5
Başka	3	2,5
TOPLAM	120	% 100

Tablo 13'te görüldüğü üzere araştırmamıza katılan deneklerin %95'i (114 kişi) türbede bulunan zâtın veli-şeyh olduklarını düşünmektedirler. %2,5'i (3 kişi) türbede bulunan zâtın kim olduğunu bilmiyorum cevabını vermiştir. Diğer üç seçeneği işaretleyenler olmamıştır. Deneklerin 3 kişi ile %2,5'i başka görüşte olduklarını belirtmektedirler. Bu bilgi bize Şeyh Edebalı Türbesi ziyaretçilerinin, bu türbede yatan zât hakkında kendilerince bir bilgi ve kanaat sahibi olduklarını ve türbeyi bu düşünce ile ziyaret ettiklerini göstermektedir.

Türbe ziyaretinde bulunan fertlerin çeşitli vesileler ve amaçlarla ziyaretlerine geldikleri mekân ile ilgili bilgi sahibi olup olmadıkları da önemlidir. Bu sebeple bunu tespite

yönelik sorumuza karşılık ankete katılan deneklerin verdikleri yanıtlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 14: Araştırmaya Katılanların Mekânla Bilgi Durumlarına Göre Dağılımı

Tarihi- Kültürel ve Dini Bilgi Durumu	Denek sayısı	%
Evet, önceden bilgi sahibiyim	63	52,5
Hiç bilgi sahibi değilim	8	6,7
Çok az bilgim var	18	15
Buraya gelince bilgi sahibi oldum	30	25
Buraya gelirken araştırma yaparak geldim	1	0,8
TOPLAM	120	% 100

Tablo 14'te görüldüğü üzere araştırmamıza katılan deneklerin %52,5'si (63 kişi) ziyaret edilen mekânla ilgili önceden bilgi sahibi olduklarını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan deneklerin %25'i türbeye gelince bilgi sahibi olduklarını belirtmiş olup sayıları 30 kişidir. Deneklerin %15'i (18 kişi) ziyaret edilen mekânla ilgili çok az bilgi sahibi olduklarını ifade etmişlerdir. Ziyaret edilen mekânla ilgili hiç bilgi sahibi olmayanların oranı %6,7'lik oranla 8 kişiden ibarettir. Bu mekânı ziyarete gelirken araştırma yaparak geldim diyenler %0,8'lük oranla 1 kişidir.

Tablo 15: Araştırmaya Katılanların Türbeden Haberdar Olma Durumlarına Göre Dağılımı

Türbeden Haberdar Olma Durumu	Denek sayısı	%
Ailemden	33	27,5
Çevremden	56	46,7
Televizyondan	4	3,3
Din adamlarından	2	1,7
Tarikat büyüklerinden	3	2,5
Kitap ve dergilerden	17	14,2
Medyadan	1	0,8
Başka	4	3,3
TOPLAM	120	% 100

Tablo 15'te görüldüğü üzere araştırmamıza katılan deneklerin %46,7 'si (56 kişi) türbeden ilk kez çevresi vasıtasıyla haberdar olmuşlardır. %27,5'i (33 kişi) türbeden ailesi vasıtasıyla haberdar olmuştur. Deneklerin %14,2'si (17 kişi) ziyaret edilen Şeyh Edebalı Türbesi hakkında bilgiye kitap ve dergilerden ulaşmışlardır. Bu da bu türbeyi ziyarete gelen deneklerin kitap okuma alışkanlığının çok da düşük olmadığını göstermektedir. Zaten eğitim seviyesinin yüksek olmasından da bunu anlamak mümkündür. %3,3'lük dilimde yer alan 4 kişi ise televizyon kanalıyla bilgi sahibi olmuşlardır. Ayrıca deneklerin %2,5'i (3 kişi) tarikat büyükleri kanalıyla türbeden haberdar olmuşlardır. %1,7'si (2 kişi) türbe ile ilgili bilgilerini din adamlarından aldıklarını belirtmişlerdir. %0,8'i (1 kişi) medya aracılığıyla haberdar olduklarını ifade etmiştir. Ayrıca %3,3'lük dilimde yer alan 4 kişi türbe ile ilgili bilgilerini elde etme noktasında başka seçeneğini işaretlemişlerdir. Ziyaret edilen türbe (Şeyh Edebalı Türbesi) hakkındaki bilginin kaynağı olarak en çok çevrenin ve ailenin rolünün fazla olduğu anlaşılmaktadır.

Türbeyi ziyarete gelenlerin türbede bulunan zatın kimliği, türbe mekânı hakkındaki bilgi ve bu bilginin kaynağı ile ilgili durumlarının tespitini yaptıktan sonra şimdi de ziyaretçilerin türbe ziyaretine gelirken yapılan hazırlıklar ve söz konusu türbeyi ziyaret etme sıklığı gibi tutum ve davranışları incelemek gerekmektedir. Bu hususlarla ilgili bilgi ve bulgular aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 16: Araştırmaya Katılanların Türbe Ziyaretinden Önce Yaptıkları Hazırlıklara Göre Dağılımı

Ziyaretten Önceki Hazırlıklar	Denek sayısı	%
Nafile namaz kılarım	9	7,5
Bir fakire yardım ederim	1	1
Abdest alırım	85	71
Mevlit okuturum	0	0
Bir şey yapmam	23	19
Başka	2	1,5
TOPLAM	120	% 100

Tablo 16'da görüldüğü üzere araştırmaya katılan deneklerin %71'i (85 kişi) türbe ziyaretinden önce abdest alarak ziyarete hazırlanmaktadır. %19'u (23 kişi) türbe ziyaretinden önce herhangi bir hazırlık yapmadıklarını belirtmişlerdir. %7,5'i (9 kişi) türbe ziyaretlerinden önce nafile namaz kılarak hazırlık yaptıklarını belirtmişlerdir. %1'i (1 kişi) türbe ziyaretlerinden önce bir fakire yardım ettiğini belirtmiştir. Deneklerin %1,5'i (2 kişi) "başka" seçeneğini işaretlemişlerdir.

Tablo 17: Araştırmaya Katılanların Türbeye Gelme Sıklıklarına Göre Dağılımı

Türbeye Gelme Sıklıkları	Denek sayısı	%
Çok sık gelirim	16	13,5
Ara sıra gelirim	56	46,5
Mübarek gün ve gecelerde	0	0
İlk defa geliyorum	41	34
Bayramdan bayrama	3	2,5
Başka	4	3,5
TOPLAM	120	% 100

Tablo 17'de görüldüğü üzere araştırmamıza katılan deneklerin %46,5'si (56 kişi) türbeye ara sıra geldiklerini belirtmişlerdir. İlk defa geldiklerini belirten 41 kişi % 34'lük yüzdeler dilimde yer almaktadır. Deneklerin %13,5'i (16 kişi) türbeyi ziyarete çok sık geldiklerini belirtmişlerdir. 3 kişiyle %2,5'lik yüzdeler dilimde bu türbeye bayramdan bayrama geldiklerini belirten kişiler yer almaktadır. Başka seçeneğini işaretleyenler ise 4 kişi olup %3,5'lik dilimde yer almışlardır.

Burada türbe ziyaretinde bulunan deneklerin türbeye gelme sıklıkları ile cinsiyetleri arasında bir ilişkinin var olup olmadığını tespit etmek amacıyla ki-kare analizine başvurulmuş, bağımsız değişken olan cinsiyet ile bağımlı değişken olan türbeyi ziyaret etme sıklığı arasında uyum olup olmadığı tespit edilmek istenmiştir. Bununla ilgili tablo ve değişkenler arasındaki durum aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 18: Türbeye Gelme Sıklığı ile Cinsiyet Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı

Cinsiyet		Bu türbeye gelme sıklığınız nedir?					
		Çok sık gelirim	Ara sıra gelirim	İlk defa geliyorum	Bayramdan bayrama gelirim	Başka	Toplam
Erkek	F	11	32	23	3	3	72
	%	15,3	44,4	31,9	4,2	4,2	100,0
Kadın	F	5	24	18		1	48
	%	10,4	50,0	37,5		2,1	100,0
Toplam	F	16	56	41	3	4	120
	%	13,3	46,7	34,2	2,5	3,3	100,0
Chi-Square 0,503>0,050							

Tablo 18’de görüldüğü üzere erkek ziyaretçilerin %15,3’ü türbeye çok sık geldiklerini belirtmişlerdir. %44,4 gibi yüksek bir oranla 32 kişi ara sıra geldiklerini, %31,9’u (23 kişi) ilk defa geldiklerini belirtmişlerdir. Kadın ziyaretçilerin %10,4’ü çok sık geldiklerini ifade ederlerken %50 gibi yüksek bir oranla 24 kişinin ara sıra geldiğini görmekteyiz. İlk defa geliyorum diyenler ise %37,5’luk oranla 18 kişidir. Görüldüğü üzere “ki-kare” tekniğine göre yapılan analizde toplumda bu tür mekânların kadınlar tarafından sıkça ziyaret edildiğine dair kanaatin aksine cinsiyet ile türbeyi ziyaret sıklığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Burada yaygın kanaat olarak yer etmiş bulunan kadınların ziyaret sıklığının az olmasında Bilecik’teki Şeyh Edebalı Türbesi’nin şehirden biraz uzakta olması sebebiyle bayanların tek başlarına gelmemeleri, eşlerinin müsait oldukları zamanları gözleyip o durumlarda ziyarete gelmeleri etkili olabilir. Dolayısıyla “cinsiyet ile türbe ziyareti sıklığı arasında anlamlı bir ilişki yoktur” varsayımımız bu veriler doğrultusunda doğrulanmaktadır.

Şeyh Edebalı Türbesi hem Bilecik merkez ve ilçeleri hem de Bilecik dışındaki vilayetlerden ziyaretçi almaktadır. Yapılan bu ziyaretlerin sıklığı açısından Bilecik merkez ve ilçelerinden türbeye gelenler ile diğer illerden gelen ziyaretçiler arasında farklılık olup olmadığını öğrenmek amacıyla değişkenler arası “ki-kare” analizine başvurulmuş ve elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 19: Türbeye Gelme Sıklığı ile İkamet Edilen Yer Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı

Oturlan Yer		Bu türbeye gelme sıklığınız nedir?					
		Çok sık gelirim	Ara sıra gelirim	İlk defa geliyorum	Bayramdan bayrama gelirim	Başka	Toplam
Bilecik merkez ve ilçeleri	F	14	35	12	1		62
	%	22,6	56,5	19,4	1,6		100,0
Bilecik dışı	F	2	21	29	2	4	58
	%	3,4	36,2	50,0	3,4	6,9	100,0
Toplam	F	16	56	41	3	4	120
	%	13,3	46,7	34,2	2,5	3,3	100,0
Chi-Square 0,000<0,050							

Tablo 19’da Bilecik merkez ve ilçelerinde ikamet etmekte olan deneklerin %22,6’sinin (14 kişi) Şeyh Edebalı Türbesi’ne çok sık geldiklerini görmekteyiz. Yine Bilecik merkezde oturanların %56,5’i (35 kişi) gibi büyük bir çoğunluğu, türbeye ara sıra geldiklerini belirtmişlerdir. İlk defa geliyorum diyenler ise 12 kişi olup oranı %19,4’tür. Yalnız Bilecik dışından gelenlere baktığımızda araştırmaya katılan deneklerin sadece 2’si türbeye çok sık geldiklerini ifade etmişlerdir. Türbeyi ziyarete “ara sıra gelirim” diyenlerin oranı ise 21 kişi ile %36,2’dir. Bilecik dışından gelen deneklerin %50’si türbeye ilk defa geldiklerini belirtmişlerdir. Bu verilere baktığımızda türbeyi ziyaret etme sıklığı ile ikamet edilen yer arasında anlamlı bir ilişki olduğu açıkça görülmektedir. Bilecik merkez ve ilçelerinde oturmakta olanlar türbeyi daha sık ziyaret etmektedirler. Bu anlamlı ilişkinin olması da gayet normaldir. Çünkü Bilecik’te yaşayan insanların bu türbeyi ziyaret etmesi maddi bir külfet gerektirmeyen bir iş olup, vakit genişliğine de ihtiyaç duymayan bir durumdur. Ama başka illerden gelebilmek için belli bir maddi külfet ve zamana ihtiyaç olduğu aşikârdır.

Tablo 20: Araştırmaya Katılanların Türbede Duadan Başka Yaptıkları Faaliyetlere Göre Dağılımı

Türbede Duadan Başka Yaptıkları Faaliyetler	Denek sayısı	%
Namaz kılarım	51	42,5
Şeker-lokum dağıtırım	1	1
Kur'an okurum	27	22,5
Kurban keserim	0	0
Mevlit okuturum	1	1
Hiçbir şey yapmam	30	25
Başka	10	8
TOPLAM	120	% 100

Tablo 20’de görüldüğü üzere araştırmamıza katılan deneklerin %42,5’i (51 kişi) türbeye geldiklerinde namaz kıldıklarını belirtmişlerdir. %25’i (30 kişi) dua dışında hiçbir şey yapmam diyenlerden meydana gelmektedir. Kur’an okurum diyenler 27 kişi olup %22,5’lik bir orana sahiptir. Mevlit okuturum diyen 1 kişi olup %1’lik dilimde yerini almıştır. Bizim verdiğimiz seçenekler dışında faaliyette bulunurum diyenler 10 kişiyle %8’lik yüzdeler dilimde yer almaktadır. Şeker lokum dağıtırım diyen ise 1 kişidir. Denekler arasında kurban keserim diyen kimse bulunmamaktadır.

Türbe ve kabir ziyaretlerinde en sık görülen dini davranış ve ritüel olarak namaz kılındığı bilinen bir husustur. Bir Müslüman fert için namaz kılmak ferdin dini yaşantısında ayrılmaz bir yer teşkil etmektedir. Bu sebeple fertlerin namaz kılma durumları ile türbe ziyaretlerinde yaptıkları fiiller arasında bir ilişki olabilir. Acaba deneklerin bu konudaki durumu nedir? Bu soruya cevap olacak bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 21: Namaz Kılma Durumu ile Türbe Ziyaretindeki Uygulamalar Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı

Namazla ilgili olarak		Bu türbeyi ziyaretiniz sırasında duadan başka neler yaparsınız?						
		Namaz kılarım	Şeker-lokum dağıtım	Kuran okurum	Mevlit okuturum	Hiçbir şey yapmam	Başka	Toplam
Beş vakit kılarım	F	32	1	22		7	6	68
	%	47,1	1,5	32,4		10,3	8,8	100,0
Ara sıra kılarım	F	7		2	1	9	3	22
	%	31,8		9,1	4,5	40,9	13,6	100,0
Hiç kılmam	F					5	1	6
	%					83,3	16,7	100,0
Bazı vakitleri kılarım	F	11		3		1		15
	%	73,3		20,0		6,7		100,0
Cuma ve Bayram namazlarını kılarım	F	1				8		9
	%	11,1				88,9		100,0
Toplam	F	51	1	27	1	30	10	120
	%	42,5	0,8	22,5	0,8	25,0	8,3	100,0
Chi-Square		0,000<0,050						

Şeyh Edebalı Türbesi'ni ziyarete gelen deneklerin ziyaret sırasında duadan başka yaptıkları davranışlar ile günlük yaşantılarında dini inançlarının bir gereği olarak ifa ettikleri namaz ibadeti karşılaştırılmış ve ki-kare analizi ile aralarında bir ilişkinin olup olmadığı tespit edilmek amaçlanmıştır. Tabloya baktığımızda, türbeyi ziyaret sırasında fertlerin duadan başka yaptıklarını söyledikleri uygulamaların en başında namaz kılarım şikkını işaretledikleri görülmektedir. Günlük hayatta beş vakit namazını kılan insanlar türbede dua dışında namaz kıldıklarını belirtmişlerdir. Bu oran %47,1'lik bir oranla 32 kişiden meydana gelmektedir. Bu bize günlük hayattaki dini yaşantı ile türbedeki uygulamalar arasında sıkı bir ilişki ve bağlantı olduğunu göstermektedir. Tablodan da anlaşılacağı üzere günlük hayattaki namaz kılma durumu ile türbedeki uygulama arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Türbe ve kabir ziyaretlerinde en sık görülen dini davranış ve ritüellerden biri olarak ezbere ya da yüzünden Kur'an okunduğu bilinen bir husustur. Bir Müslüman fert için Kur'an okumak ferdin dini yaşantısında ayrılmaz bir yer teşkil etmektedir. Bu sebeple fertlerin Kur'an okumayı bilip bilmemesi ile türbe ziyaretlerinde yaptıkları ve yapacakları fiiller arasında bir ilişki olabilir. Acaba deneklerin bu konudaki durumu nedir? Bu soruya cevap olacak bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 22: Kur'an Okuma Durumu ile Türbe Ziyaretindeki Uygulamalar Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı

Kur'an-ı Kerim'le ilgili olarak		Bu türbeyi ziyaretiniz sırasında duadan başka neler yaparsınız?						
		Namaz kılarım	Şeker-lokum dağıtırım	Kuran okurum	Mevlit okuturum	Hiçbir şey yapmam	Başka	Toplam
Kuran hıfzım var	F	2		4		1		7
	%	28,6		57,1		14,3		100,0
Okumayı iyi biliyorum	F	18	1	17		7	2	45
	%	40,0	2,2	37,8		15,6	4,4	100,0
Okumam zayıf	F	17		3	1	4	4	29
	%	58,6		10,3	3,4	13,8	13,8	100,0
Okumayı bilmiyorum	F	8		3		11	3	25
	%	32,0		12,0		44,0	12,0	100,0
Okumam yok ama mealini okuyorum	F	6				7	1	14
	%	42,9				50,0	7,1	100,0
Toplam	F	51	1	27	1	30	10	120
	%	42,5	0,8	22,5	0,8	25,0	8,3	100,0
Chi-Square 0,017<0,050								

Tabloyu incelediğimizde türbeyi ziyaret eden fertlerin ziyaret esnasında uyguladıkları davranışlar ile günlük hayatlarında normal olarak uyguladıkları dini ritüeller arasında anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Tablodaki verilere baktığımızda türbeyi ziyaret sırasında "Kur'an okurum" seçeneğini işaretleyenlerin çoğunluğu, kur'an hıfzım var diyen kişilerden meydana gelmekte olup oranı %57,1'dir. Bunun hemen

akabinde okumayı iyi biliyorum diyenler yer almaktadır ki bu gruptakilerin oranı %37,8'dir. Dolayısıyla Kur'an okumayı bilme durumu ile türbede Kur'an okuma arasında anlamlı bir ilişki mevcuttur. Bu da türbelerin ve türbe ziyaretlerinin bir nevi ibadet şekli olarak kabul görmüş olmasından ve orada medfun bulunanların ruhlarının şad olması için Kur'an okumak gerektiği düşüncesine sahip olmalarından ileri gelmektedir diyebiliriz.

4.1.4. Ziyaret Süreci ile İlgili Bilgiler

Bu bölümde türbe ziyaretini gerçekleştiren insanların türbeyi ziyaret etme amaçları ve bu ziyareti dini inançlarla bağdaştırıp-bağdaştırmama durumlarını tespit etmeye yönelik bulgular yer almaktadır. Bu kısım 23-40 arası tablolardan meydana gelmektedir.

Tablo 23: Araştırmaya Katılanların Bu Türbeyi Ziyaret Etme Sebeplerine Göre Dağılımı

Türbeyi Ziyaret Etme Sebepleri	Denek sayısı	%
Dilekte bulunmak	4	3,3
Dua etmek	45	37,5
İbret almak, tefekkür etmek	44	36,7
Gezip görmek	24	20
Başka	3	2,5
TOPLAM	120	% 100

Türbe ziyaretlerinde, türbelerin hangi amaçla ziyaret edildiği önemlidir. Tablo 23'te görüldüğü üzere araştırmamıza katılan deneklerin 45 kişiyle %37,5'lik yüzdeler oranda yer alan kısmı türbeyi dua etmek amacıyla ziyaret etmektedirler. Türbede dua dışında yapılan uygulama olarak 44 kişiyle %36,7'lük yüzdeler oranla türbeye ibret almak, tefekkür etmek amacıyla geldiklerini belirtenler takip etmektedirler. Türbeye gezip görmek amacıyla gelenler 24 kişiyle %20'lik oranla tabloda yerini almıştır. 4 kişi %3,3'lük oranla dilekte bulunmak gayesiyle türbeyi ziyarete gelmişlerdir. Bizim verdiğimiz seçeneklerin haricinde nedenlerle gelenler 3 kişi olup yüzdeler oranı %2,5 olarak saptanmıştır. Şeyh Edebalı Türbesi'nin fertler tarafından hangi sebeplerle

ziyaret edildiğini tespit ettikten sonra, acaba türbeye gelen fertlerin cinsiyetlerine göre türbeye geliş amaçları arasında farklılıklar var mıdır? Bunu tahlile yönelik olarak, değişkenler arası uyumun olup olmadığına bakılmış ve elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 24: Deneklerin Cinsiyetleri ile Türbeyi Ziyaret Sebepleri Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı

Cinsiyet		Bu türbeyi ziyaret etmenizin sebepleri nelerdir?					
		Dilekte bulunmak	Dua etmek	İbret almak, tefekkür etmek	Gezip görmek	Başka	Toplam
Erkek	F	3	28	26	13	2	72
	%	4,2	38,9	36,1	18,1	2,8	100,0
Kadın	F	1	17	18	11	1	48
	%	2,1	35,4	37,5	22,9	2,1	100,0
Toplam	F	4	45	44	24	3	120
	%	3,3	37,5	36,7	20,0	2,5	100,0

Chi-Square 0,928 >0,050

Tabloya baktığımızda cinsiyet ile türbeyi ziyaret etme sebepleri arasında anlamlı bir ilişki görülmemektedir. Erkek denekler ile kadın denekler arasında türbeyi ziyaret sebepleri arasında oran olarak birbirine yakınlık bulunmaktadır. Bu da cinsiyet ile ziyaret sebepleri arasında anlamlı bir ilişki yoktur varsayımımızı doğrulamaktadır.

Yukarıdaki tabloda olduğu gibi şimdi de türbeyi ziyarete gelen insanların yaşları ile ziyaret sebepleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını öğrenmek için ki-kare analizine başvurulmuş ve elde edilen veriler aşağıdaki tabloya girilmiştir.

Tablo 25: Deneklerin Yaşları ile Türbeyi Ziyaret Sebepleri Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı

Yaş		Bu türbeyi ziyaret etmenizin sebepleri nelerdir?					
		Dilekte bulunmak	Dua etmek	İbret almak, tefekkür etmek	Gezip görmek	Başka	Toplam
15-18	F	1	1	1	3		6
	%	16,7	16,7	16,7	50,0		100,0
19-24	F		11	7	7		25
	%		44,0	28,0	28,0		100,0
25-40	F	2	19	18	10	3	52
	%	3,8	36,5	34,6	19,2	5,8	100,0
41-60	F	1	12	16	4		33
	%	3,0	36,4	48,5	12,1		100,0
61 ve 61+	F		2	2			4
	%		50,0	50,0			100,0
Toplam	F	4	45	44	24	3	120
	%	3,3	37,5	36,7	20,0	2,5	100,0

Chi-Square 0,365 >0,050

Tabloda görüldüğü üzere türbeyi ziyaret eden deneklerin yaşları ile türbeyi ziyaret sebepleri arasında Chi-Square testi analizi sonucunda anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak iki hususta yaş ile ziyaret sebepleri arasında farklılıklar olduğu göze çarpmaktadır. Dikkat edilirse türbeye ibret almak ve tefekkür etmek için gelenlerin oranı gençlerde daha az iken yaş arttıkça, ibret almak ve tefekkür etmek maksadıyla gelenlerin oranı paralel olarak artmaktadır. Bunda kişinin yaşlandıkça, olgunlaştıkça ahireti düşünmeye başlaması, dünyanın sıkıntılarından bir an dahi olsa uzaklaşıp kendisi ile baş başa kalıp hayatının muhasebesini yapmaya başlamak istemesi ve dini yaşantılarında ilerleme kaydetmeye başlaması ile bağlantılı olabilir. Sorumuzda yer alan, “gezip görmek maksadıyla türbeye gelirim” seçeneğini işaretleyenlere baktığımızda ise gençlerin bu amaçla ziyaret etme oranlarının diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğu gözlenmektedir. Yaş arttıkça da aynı oranda gezmek maksadıyla türbe ziyaretinde bulunma arasında azalma görülmektedir. Bunda da gençlerin hareketli olup daha çok hayattan zevk alma gibi hislerinin yaşlılara oranla daha fazla olması etkili olabilir.

Türbeyi ziyaret sebepleri ile cinsiyet ve yaş gibi değişkenler arası uyumun durumunu inceledikten sonra bir de ziyarete gelen deneklerin öğrenim durumları ile anlamlı bir ilişkinin söz konusu olup olmadığına bakalım.

Tablo 26: Deneklerin Öğrenim Durumları ile Ziyaret Sebepleri Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu		Bu türbeyi ziyaret etmenizin sebepleri nelerdir?					Toplam
		Dilekte bulunmak	Dua etmek	İbret almak, tefekkür etmek	Gezip görmek	Başka	
Okur-yazar	F		1	1			2
	%		50,0	50,0			100,0
İlkokul	F	2	6	9	3		20
	%	10,0	30,0	45,0	15,0		100,0
Ortaokul	F		5	3	1		9
	%		55,6	33,3	11,1		100,0
Lise	F	1	13	11	9	3	37
	%	2,7	35,1	29,7	24,3	8,1	100,0
Üniversite-Yüksek okul	F	1	20	20	11		52
	%	1,9	38,5	38,5	21,2		100,0
Toplam	F	4	45	44	24	3	120
	%	3,3	37,5	36,7	20,0	2,5	100,0

Chi-Square 0,616>0,050

Tablodan elde edilen bu bulgulara göre araştırmamıza katılan deneklerin eğitim seviyeleri ile türbeyi ziyaret etme sebepleri arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmış ve aralarında anlamlı bir ilişki olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 27: Araştırmaya Katılanların Türbede Dilekte Bulunma Durumlarına Göre Dağılımı

Dilekte Bulunma Durumu	Denek sayısı	%
Evet	44	36,7
Hayır	76	63,3
TOPLAM	120	% 100

Tablo 27’de görüldüğü üzere türbede dilekte bulunduğunu belirtenlerin sayısı 44 kişi, dilekte bulunmadığını belirtenlerin sayısı ise 76 kişidir.

Türbe ziyaretlerinde bulunan insanların bir kısmı, bu tür mekânların dualarının ve dileklerinin kabul olmasında etkili olduğunu düşünmektedirler. Bu tür mekânlarda dileklerde bulunanlar olduğu gibi Şeyh Edebalı Türbesi’ne gelenler arasında da bu tür amaçlarla gelen insanların var olduğu deneklerin kendi ifadeleri ile tespit edilmiştir. İşte, Şeyh Edebalı Türbesi’ni ziyarete gelen insanlardan bizim kendilerine anket formu verdiğimiz 120 denekten 44’ü burada dilekte bulduklarını belirtmişlerdir. Biz bu 44 kişinin, türbe ziyaretlerinde dilekte bulunmaları ile öğrenim seviyeleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını tespit etmek istedik. Bununla ilgili veriler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 28: Deneklerin Öğrenim Durumu ile Dilekte Bulunma Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı

Öğrenim Durumu		Burada bir dilekte buldunuz mu?		
		Evet	Hayır	Toplam
Okur-yazar	F		2	2
	%		100,0	100,0
İlkokul	F	7	13	20
	%	35,0	65,0	100,0
Ortaokul	F	6	3	9
	%	66,7	33,3	100,0
Lise	F	18	19	37
	%	48,6	51,4	100,0
Üniversite-Yüksek okul	F	13	39	52
	%	25,0	75,0	100,0
Toplam	F	44	76	120
	%	36,7	63,3	100,0
Chi-Square 0,040 <0,050				

Tabloda görüldüğü üzere türbede dilekte bulunanlar en çok ilkokul, ortaokul ve lise mezunlarıdır. İlkokul mezunlarından türbe ziyaret edenlerin %35’i, ortaokul mezunlarının %66,7’si, lise mezunlarının ise %48,6’sı türbede dilekte bulduklarını belirtmişlerdir. Üniversite-yüksek okul mezunlarının ise %25’lik bir oranla bu üç gruba nazaran daha az dilekte bulduklarını tespit etmiş bulunuyoruz. Üniversite-

yüksekokul mezunu olanların %75'i türbede dilekte bulunmadıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgulardan hareketle “ki-kare” testi analizi neticesine bakarak eğitim seviyesi ile dilekte bulunup bulunmama durumu arasında anlamlı bir ilişkinin var olduğu tespit edilmiştir. Eğitim seviyesi yükseldikçe, türbelerde dilekte bulunma oranında da azalma görülmektedir. Zira eğitim seviyesi ile kişilerin olaylara yaklaşım tarzı değişmektedir. Yalnız dikkat çeken bir hususu dile getirmekte fayda görüyoruz; Eğitim seviyesi arttıkça türbe gibi mekânlarda dilekte bulunma oranı kesinlikle olmaz diye bir şeyi dillendirmek doğru olmaz. Zira eğitim seviyesinin yüksek olması kişilerin dini eğitimlerini doğru bir şekilde aldığını göstermeyebilir. Tabloya baktığımızda eğitim seviyesi çok yüksek olmamasına karşılık türbede dilekte bulunmadığını belirtenlerin oranı da azımsanacak derecede değildir. Bu da eğitim seviyesi ile dini bilgiler konusunda paralel bir anlayışın olmadığını bizlere göstermektedir.

Yukarıda öğrenim durumları ile türbeyi ziyarete gelenlerin dilekte bulunma durumları arasındaki bulguları tespit ettik. Şimdi de acaba cinsiyet ile dilekte bulunma konusundaki durum nedir, bunu inceleyelim.

Tablo 29: Deneklerin Cinsiyetleri ile Türbede Dilekte Bulunma Durumları Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı

Cinsiyet		Burada bir dilekte bulundunuz mu?		
		Evet	Hayır	Toplam
Erkek	F	26	46	72
	%	36,1	63,9	100,0
Kadın	F	18	30	48
	%	37,5	62,5	100,0
Toplam	F	44	76	120
	%	36,7	63,3	100,0
Chi-Square 0,877 >0,050				

Tabloda görüldüğü üzere türbe ziyaretine katılan deneklerin cinsiyetleri ile türbede dilekte bulunma durumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.

Buraya kadar türbede dilekte bulunanların oranları, türbeyi ziyaret sebepleri ile değişkenler arasında uyum olup olmadığını inceledik. Şimdi de araştırmaya katılan deneklerin dilekte bulunanlarının ne tür dileklerde bulduklarını, dilek çeşitlerinin yaş ve cinsiyet ile bağlantılı olup olmadığını tespit etmeye çalışacağız.

Burada şunu da belirtmekte fayda görüyoruz: Tablo 23'ü dikkatle incelediğimizde araştırmamıza katılan deneklerin %37,5'i (45 kişi) türbeyi dua etmek amacıyla ziyaret ettiklerini ifade etmişlerdir. %3,3'ü (4 kişi) ise dilekte bulunmak gayesiyle türbeyi ziyarete geldiklerini belirtmişlerdir. Tablo 27'ye baktığımızda ise türbede dilekte bulunduğunu belirtenler %36,7'lik oranla 44 kişidir. Dolayısıyla bu iki tablo arasında bir tezatlık olduğu dikkat çekmektedir. Çünkü tablo 23'te 4 kişi dilekte bulunmak amacıyla buraya geldiğini ifade ederken, bir başka soruda, aynı deneklerin 44'ü dilekte bulunduğunu söylemişlerdir. Burada dikkat edildiğinde görülecektir ki, tablo 23'te dua etmek amacıyla türbeye geldiğini belirtenlerin oranı ve sayısı ile tablo 27'deki dilekte bulunma arasındaki sayı ve oran birbirine yakınlık arz etmektedir. Dolayısıyla, deneklerin çoğunluğu türbede bazı isteklerinin olmasını Allah'tan istedikleri için, fakat o türbeyi sadece duaların kabul olması hususunda daha etkili olduğunu düşündükleri için, dilekte bulunmak olarak değil, dua etmek olarak nitelendirmiş olabilirler.

Tablo 30: Araştırmaya Katılanların Dileklerine Göre Dağılımı

Dilekler	Denek sayısı	%
Çocuk sahibi olabilmek	2	4,5
Hastalığıma veya sıkıntılarıma çare bulmak	8	18,2
Evlenebilmek	2	4,5
İş bulmak veya geçim sıkıntısından kurtulmak	1	2,3
Aile içi geçimsizliği düzeltmek	0	0
İmtihanalarda veya derslerde başarılı olmak	3	6,8
Nazar ve benzerinden korunmak	3	6,8
Başka	25	56,8
TOPLAM	44	% 100

Tablo 30'da görüldüğü üzere araştırmamıza katılan deneklerin türbede dilekte bulunduğunu belirten 44 kişiden 2'sinin dileği çocuk sahibi olabilmektir. Hastalığına ve sıkıntılarına çare bulmak için türbeyi ziyaret edenlerin sayısı 8 kişidir. Evlenebilmek amacıyla ziyarete gelen kişi sayısı 2'dir. Türbeye iş bulmak ve geçim sıkıntısından kurtulmak maksadıyla ziyarete gelen %2,3'lük oranla 1 kişidir. Aile içi geçimsizliği düzeltmek amacıyla ziyaret ederim diyen kimse bulunmamaktadır. İmtihanalarda ve derslerde başarılı olmak amacıyla türbe ziyaretinde bulunduğunu belirtenler %6,8'lik oranla 3 kişidir. Türbeye nazar ve benzerinden korunmak maksadıyla gelenler aynı şekilde %6,8'lik oranla 3 kişi olarak tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan deneklerden bazıları türbe ziyaretine hangi amaçla geldiklerini belirtmek istemediklerinden, bazıları da bizim vermiş olduğumuz seçenekler dışında bir amaç ile burayı ziyarete geldiklerini belirtmek maksadıyla tablomuzda yer alan "başka" seçeneğini işaretleyerek kendi görüşlerini belirtmişlerdir. Bu seçeneği işaretleyenler 25 kişi olup %56,8'lik oranla çoğunluğu oluşturmuşlardır. Bu grubu oluşturanların dileklerini belirtmemelerinin sebebi olarak dileklerin özel hayata ait olduğu düşüncesi olabileceği gibi, söylendiğinde dileklerinin gerçekleşmeyeceği düşüncesi de olabilir. "Başka" seçeneğini işaretleyip dileklerini yazmak suretiyle belirtenlerden bir kaçının dileği; Allah'ın rızasını kazanmak, dünya ve âhiret huzurunu elde etmek vs. şeklindeydi.

Tablo 31: Deneklerin Yaşları ile Türbede Dilenen Dilekler Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı

Yaş		Cevabınız evet ise dileğinizi belirtir misiniz?							Toplam
		Çocuk sahibi olmak	Sıkıntılara çare bulmak	Evlenmek	Geçim sıkıntısından kurtulmak	İmtihan ve derslerde başarmak	Nazar ve benzerinden korunma	Başka	
15-18	F		1			1		3	5
	%		20,0			20,0		60,0	100,0
19-24	F		1	1		2		4	8
	%		12,5	12,5		25,0		50,0	100,0
25-40	F	1	3		1		2	11	18
	%	5,6	16,7		5,6		11,1	61,1	100,0
41-60	F	1	3				1	6	11
	%	9,1	27,3				9,1	54,5	100,0
61+	F			1				1	2
	%			50,0				50,0	100,0
Toplam	F	2	8	2	1	3	3	25	44
	%	4,5	18,2	4,5	2,3	6,8	6,8	56,8	100,0

Chi-Square 0,435>0,050

Tabloda görüldüğü üzere deneklerin yaşları ile türbede buldukları dilek çeşitleri arasında “ki-kare analizi” verilerine göre anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Tablo 32: Deneklerin Cinsiyetleri ile Dilekte Bulunma Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı

Cinsiyet		Cevabınız evet ise dileğinizi belirtir misiniz?							Toplam
		Çocuk sahibi olmak	Hastalığa ve sıkıntılara çare bulmak	Evlenmek	Geçim sıkıntısından kurtulma	İmtihan ve derslerde başarılı olmak	Nazar ve benzeri korunma	Başka	
Erkek	F	2	4	2	1	1	3	13	26
	%	7,7	15,4	7,7	3,8	3,8	11,5	50,0	100,0
Kadın	F		4			2		12	18
	%		22,2			11,1		66,7	100,0
Toplam	F	2	8	2	1	3	3	25	44
	%	4,5	18,2	4,5	2,3	6,8	6,8	56,8	100,0

Chi-Square 0,307>0,050

Tabloya baktığımızda deneklerin yaşları ile türbede dilekte bulunma durumları arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Tablo 33: Araştırmaya Katılanların Evlenmek, Şifa Bulmak, İş Bulmak Gibi Nedenlerle Türbeyi Ziyaret Etmelerinin Dini İnançlarıyla Bağdaşma Durumlarına Göre Dağılımı

Dini inançlarla bağdaşır mı?	Denek sayısı	%
Tamamen katılıyorum	7	5,8
Katılıyorum	18	15
Kararsızım	10	8,3
Katılmıyorum	40	33,3
Hiç katılmıyorum	45	37,5
TOPLAM	120	% 100

Tablo 33'te görüldüğü üzere evlenmek, şifa bulmak, iş bulmak gibi nedenlerle türbeyi ziyaret etmenin dini inançlarıyla bağdaştığı noktada deneklerin %5,8'i (7 kişi) "tamamen katılıyorum", %15'i (18 kişi) "Katılıyorum" seçeneklerini işaretlemişlerdir. Bu tür faaliyetler ile dini inançlarının bağdaşıp bağdaşmaması konusunda "kararsız" olanlar %8,3'lük oran ile 10 kişidir. Evlenmek, şifa bulmak, iş bulmak gibi nedenlerle türbeyi ziyaret etmenin dini inançlarıyla bağdaştığı noktada "katılmıyorum" görüşüne sahip olanlar ise %33,3'lük oranla 40 kişidir. Hiç katılmıyorum görüşünde olanlar ise 45 kişi olup %37,5'lik oranla tablomuzda yerini almıştır.

Buradan hareketle araştırmamıza katılanların yaklaşık %70'den fazlası evlenmek, şifa bulmak, iş bulmak gibi nedenlerle türbeyi ziyaret etmenin dini inançlarımızla bağdaşmadığını düşünmektedir. Dilekte bulunmayanların sayısı ile bu rakam birbirine uygundur. Yaklaşık %20'lik bir kısım ise dini inançlarımızla bağdaştığını belirtmiştir. Buna göre diyebiliriz ki, deneklerin büyük çoğunluğu türbe ziyaretlerinde yapılan ve dini inançlarına ters düşen uygulamaların farkındadır. Ancak fertlerin içinde buldukları durumlar bazen inandığı ile çelişen, acaba bir faydası olur mu düşüncesinden hareketle, davranışlarda bulunabilmelerine sebep olabilmektedir.

Mesela kişinin aciz olduğu durumlar onu, acziyetini gidereceğini düşündüğü, önceden tasvip etmediği uygulamaları denemeye itebilir.

Şimdi bu tür davranışların fertler tarafından dini inançlarla bağdaşır bağdaşmama durumunun cinsiyetlere göre değişiklik kazanıp kazanmadığını belirlemeye çalışacağız. Elde edilen bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiş ve tablo ile ilgili yorumlar tablonun altına not edilmiştir.

Tablo 34: Cinsiyet ile Bazı Davranışların Dini İnançlarla Bağdaşır Bağdaşmaması Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı

Cinsiyet		Evlenmek, şifa bulmak, iş bulmak gibi nedenlerle burayı ziyaret etmek dini inançlarınızla bağdaşır					
		Tamamen katılıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor	Hiç katılmıyor	Toplam
Erkek	F	5	10	5	24	28	72
	%	6,9	13,9	6,9	33,3	38,9	100,0
Kadın	F	2	8	5	16	17	48
	%	4,2	16,7	10,4	33,3	35,4	100,0
Toplam	F	7	18	10	40	45	120
	%	5,8	15,0	8,3	33,3	37,5	100,0

Chi-Square 0,904>0,050

Deneklerin çeşitli vesilelerle türbe ziyaretine gelme durumlarının dini inançları ile bağdaşır bağdaşmadığını tespit etmeye yönelik sorduğumuz soru karşısında verdikleri yanıtlar ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişkinin varlığı tespit edilememiştir.

Tablo 35: Araştırmaya Katılanların Türbede bulunan Zâtın Âhirette Şefaathçi Olacağına İnanma Durumlarına Göre Dağılımı

Şefaathçi Olacağına İnanma Durumu	Denek sayısı	%
Hiç katılmıyorum	17	14,2
Katılmıyorum	20	16,7
Kararsızım	22	18,3
Katılıyorum	44	36,6
Tamamen katılıyorum	17	14,2
TOPLAM	120	% 100

Tablo 35'e baktığımızda; araştırmamıza katılan deneklerin türbede bulunan zatın ahirette şefaâtçi olacağı görüşüne %14,2'si (17 kişi) "hiç katılmıyorum", %16,7'si (20 kişi) "katılmıyorum", %18,3'ü (22 kişi) "kararsızım" seçeneklerini işaretlemişlerdir. Katılıyorum seçeneğini işaretleyenler 44 kişi olup oranı %36,6 olarak tablomuzda yerini almış ve diğer görüşlere nispetle çoğunluğu oluşturmuştur. Tamamen katılıyorum görüşüne sahip olanlar 17 kişiden ibaret olup oranı %14,2'dir. Görüldüğü üzere araştırmamıza katılanların yaklaşık olarak %50'den fazlası Şeyh Edebalı'nın âhirette şefaâtçi olacağına inanmaktadır.

Tablo 36: Araştırmaya Katılanların Türbeyi Ziyaret Etmelerine Kendilerini Yönelten Sebeplere Göre Dağılımı

Türbeye Gelme Sebepleri	Denek sayısı	%
Çevremdeki insanların etkisi	6	5
Dini inançlarım	52	43,3
Kutsal bilinen bir yere uğrama arzusu	35	29,2
Piknik ve gezi yapmak	13	10,8
Başka	14	11,7
TOPLAM	120	% 100

Tablo 36'da görüldüğü gibi çevresindeki insanların etkisiyle türbeye geldiğini belirtenlerin sayısı 6 olup yüzdelik dilimi %5'tir. Türbe ziyaretçilerinin %43,3'ü (52 kişi) dini inançlarının kendilerini türbeye gelmeye sevk ettiğini belirtmişlerdir. Kutsal bilinen bir yere uğrama arzusuyla türbeye gelenler 35 kişi olup %29,2'lik dilimi oluşturmaktadır. Türbeye piknik ve gezi yapmak amacıyla gelenlerin sayısı 13 olup oranı %10,8 olarak belirlenmiştir. Araştırmamıza katılan deneklerden, bizim belirttiğimiz seçenekler dışında nedenlerle bu türbeyi ziyarette bulunanlar 14 kişi olup oranı %11,7'dir. Bu verilere baktığımızda, ziyaretçileri Şeyh Edebalı Türbesi'ne gelmeye iten faktörün %43,3 oranında dini inançlarım şeklinde söylenmesi, türbe ziyaretlerinin ibadetin bir şekli, dinlerinin bir gereği olarak kabul edilmesinden kaynaklanabilir. Bunda bir anlamda vefa borcu orada yatan zata karşı, sonra bir anlamda sıla-i rahim, bir anlamda dini önder olması vs. de etkili olabilir. Ayrıca kutsal olarak görülen mekânlara uğramanın hem bu dünyada hem de âhirette yararlı olacağı düşüncesi kişileri türbelere çekebilmektedir. Araştırmaya katılanların %29,2'si ise

kutsal bilinen bir yere uğrama arzusu ile türbeyi ziyaret ettiklerini söylemiştir. Bu kişilerin türbeye geliş sebeplerinden birisinin de, kutsal bir mekânda kutsalı hissetmek istemeleridir.

Bu sonuca göre diyebiliriz ki, türbeler, insanların kendilerini Allah’a yakın hissettikleri mekânlar arasında gelmektedir. Görüştüğümüz bazı kişilerin bu mekânların manevi atmosferinin farklı olduğunu söyleyip, huzur bulmak için ara sıra geldiğini belirtmeleri de bu görüşümüzü desteklemektedir.

Tablo 37: Deneklerin Yaşları ile Türbeye Gelişlerindeki En Önemli Sebep Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı

Yaş		Bu türbeye gelişinizdeki en önemli sebep hangisidir?					
		Çevremdeki insanların etkisi	Dini inançlarım	Kutsal bilinen bir yere uğrama arzusu	Piknik ve gezi yapmak	Başka	Toplam
15–18	F	1	1	1	3		6
	%	16,7	16,7	16,7	50,0		100,0
19–24	F	2	7	11	3	2	25
	%	8,0	28,0	44,0	12,0	8,0	100,0
25–40	F	1	25	12	5	9	52
	%	1,9	48,1	23,1	9,6	17,3	100,0
41–60	F	2	18	9	2	2	33
	%	6,1	54,5	27,3	6,1	6,1	100,0
61 ve yukarısı	F		1	2		1	4
	%		25,0	50,0		25,0	100,0
Toplam	F	6	52	35	13	14	120
	%	5,0	43,3	29,2	10,8	11,7	100,0

Chi-Square 0,082>0,050

Tabloya baktığımızda türbeye gelen fertlerin türbeye geliş sebepleri ile yaşları arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir.

Tablo 38: Deneklerin Cinsiyetleri ile Türbeye Geliş Sebepleri Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı

Cinsiyet		Bu türbeye gelişinizdeki en önemli sebep hangisidir?					
		Çevremdeki insanların etkisi	Dini inançlarım	Kutsal bilinen bir yere uğrama arzusu	Piknik ve gezi yapmak	Başka	Toplam
Erkek	F	5	32	19	6	10	72
	%	6,9	44,4	26,4	8,3	13,9	100,0
Kadın	F	1	20	16	7	4	48
	%	2,1	41,7	33,3	14,6	8,3	100,0
Toplam	F	6	52	35	13	14	120
	%	5,0	43,3	29,2	10,8	11,7	100,0

Chi-Square 0,450>0,050

Tabloya baktığımızda türbeye gelen deneklerin cinsiyetleri ile türbeyi ziyarete geliş sebepleri arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılmamıştır.

Tablo 39: Araştırmaya Katılanların Daha Önce Burada veya Benzeri Yerlerde Dilekte Bulunma Durumlarına Göre Dağılımı

Daha Önce Dilekte Bulunma Durumu	Denek sayısı	%
Evet	40	33,5
Hayır	80	66,5
TOPLAM	120	% 100

Tablo 39'a baktığımızda araştırmamıza katılan deneklerden %33,5'i (40 kişi) daha önce burada veya benzeri bir yerde dilekte bulunmuştur. Bu oran türbede dilekte bulunanların oranıyla birbirine yakındır. Deneklerin %66,5'i ise (80 kişi) dilekte bulunmadıklarını ifade etmişlerdir. Bu durum bize gösteriyor ki, araştırmamıza katılan bazı kişiler daha önce benzeri yerlerde dilekte bulunmuşlardır. Bu da onların daha önceden türbe ziyareti ile ilgili tecrübelerinin olduğunun bir göstergesidir.

Tablo 40: Araştırmaya Katılanların Daha Önce Türbelerde Buldukları Dileklerin Kabul Olma Durumlarına Göre Dağılımı

Dileklerin Kabul Olma Durumu	Denek sayısı	%
Evet, kabul oldu	15	37,5
Hayır, kabul olmadı	2	5
Dileğimin kabul olması şart değil	23	57,5
TOPLAM	40	% 100

Tablo 40’ta görüldüğü üzere daha önce türbede veya benzeri yerlerde dilekte bulunan 40 kişiden “dileğim kabul oldu” diyenlerin sayısı 15, “kabul olmadı” diyenlerin sayısı ise 2’dir. Dileğinin kabul olmasının şart olmadığını söyleyenler 23 kişi olup %57,5’lik yüzdellik oranı ile tablomuzda yerini almıştır.

4.1.5. Ziyaretin Nedenleri ve Sonuçları ile İlgili Bulgular

Bulgular kısmının beşinci ve son bölümünde ise ziyaretçilerin türbeyi hangi psikolojik durumlarda ziyaret ettiklerini ve yapılan bu türbe ziyaretlerinden sonra hayatlarında ve ruh dünyalarında değişikliklerin olup olmadığını; şayet değişiklikler varsa, ne tür değişikliklerin olduğunun tespitine yönelik, özetle ziyaretin fertler üzerindeki etkisi ile ilgili bulgular yer almaktadır. Bu kısım 40–44 arası tablolardan meydana gelmektedir.

Anketimizin en önemli ve en dikkate şayan kısmı burasıdır. Çünkü bu kısımda bir taraftan ziyarete etki eden iç (psikolojik) ve dış (çevresel) faktörleri incelerken bir taraftan da ziyareti gerçekleştiren ferdin ziyaret sonrasında nasıl bir haleti ruhiye içerisinde olduğu ile ilgili bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 41: Araştırmaya Katılanların Türbeyi Daha Çok Ziyaret Ettikleri Durumlarına Göre Dağılımı

Ziyaret etme durumları	Denek sayısı	%
Kendimi sıkıntılı ve stresli hissettiğim zamanlarda	24	20
Mutlu ve huzurlu olduğum durumlarda	10	8,3
Dini yaşantımın zayıf olduğu durumlarda	4	3,3
Dini yaşantımın kuvvetli olduğu durumlarda	1	0,8
Dileklerim kabul olduktan sonra	0	0
Gelecekle ilgili isteklerim arttığı zamanlarda	1	0,8
Herhangi bir neden gözetmem	73	60,8
Başka	7	5,8
TOPLAM	120	% 100

Tablo 41’de görüldüğü gibi araştırmamıza katılan deneklerin %20’si (24 kişi), türbeyi kendimi sıkıntılı ve stresli hissettiğim zamanlarda ziyaret ederim görüşünde olduklarını belirtmişlerdir. %8,3’ü (10 kişi) mutlu ve huzurlu olduğum durumlarda ziyaret ederim görüşündedirler. Dini yaşantımın zayıf olduğu zamanlarda ziyaret ederim görüşünü belirtenler %3,3’lük oranla 4 kişidir. Dini yaşantımın kuvvetli olduğu durumlarda ziyaret ederim görüşünde olan 1 kişidir ve oranı %0,8’dir. Dileklerim kabul olduktan sonra türbeleri ziyaret ederim görüşünü belirten kimse olmamıştır. 1 kişi de gelecekle ilgili isteklerim arttığı zamanlarda ziyaret ederim görüşünü belirtmiş olup oranı %0,8’dir. Türbeyi ziyaret için herhangi bir neden gözetmem görüşüne sahip olanlar ise %60,8’lik dilimle en yüksek orana sahiptir. Deneklerden %5,8’i (7 kişi) ise, tabloda yer alan “başka” seçeneğini işaretlemişlerdir. Buradan türbe ziyaretlerinin gelenekselleşmiş olması ve dini yaşantının bir şekli olarak algılanması türbeye geliş için sebebin olmasını ortadan kaldırabilir diyebiliriz.

Tablo 42: Deneklerin Cinsiyetleri ile Türbeyi Hangi Durumlarda Ziyaret Ettikleri Yönündeki Yanıtları Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı

Cinsiyet		Daha çok hangi durumlarda bu mekânları ziyaret edersiniz?							
		Sıkıntılı ve stresli olduğum zaman	Mutlu ve huzurlu olduğum zaman	Dini yaşantım zayıf olduğu zaman	Dini yaşantım kuvvetli olduğu zaman	Gelecekle ilgili isteklerim arttığı zaman	Herhangi bir neden gözetmem	Başka	Toplam
Erkek	F	16	5	2	1		43	5	72
	%	22,2	6,9	2,8	1,4		59,7	6,9	100,0
Kadın	F	8	5	2		1	30	2	48
	%	16,7	10,4	4,2		2,1	62,5	4,2	100,0
Toplam	F	24	10	4	1	1	73	7	120
	%	20,0	8,3	3,3	0,8	0,8	60,8	5,8	100,0

Chi-Square 0,729>0,050

Tabloda görüldüğü üzere deneklerin cinsiyetleri ile hangi durumlarda türbe ziyaretlerinde buldukları sorusuna verdikleri yanıtlar arasında ki-kare testi sonucunda anlamlı bir ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 43: Araştırmaya Katılanların Türbe Ziyaretinden Sonra Dini Yaşantılarındaki ve Düşüncelerindeki Değişikliklere Göre Dağılımı

Ziyaret sonrası dini yaşantıdaki değişiklik	Denek sayısı	%
Dine olan ilgim daha da arttı.	22	18,3
İbadetlerime daha fazla dikkat etmeye başladım.	16	13,3
Hayır işlerine daha fazla yöneldim.	7	5,8
Bu tür mekânların herkes tarafından gezilip ziyaret edilmesi kanaati oluştu.	50	41,7
Hiçbir değişiklik olmadı.	25	20,8
TOPLAM	120	% 100

Tablo 43'te görüldüğü gibi türbeyi ziyaret ettikten sonra "dine olan ilgim daha da arttı" görüşüne sahip olanlar 22 kişidir. Deneklerin %13,3'ü (16 kişi) ise "ibâdetlerime daha fazla dikkat etmeye başladım" seçeneğini işaretlemişlerdir. Hayır işlerine daha fazla yöneldim seçeneğini belirtenler %5,8'lik dilimle 7 kişidir. Türbe ziyaretlerinden sonra kendilerinde, bu tür mekânların herkes tarafından gezilip ziyaret edilmesi kanaatine

sahip olanlar 50 kişi olup tablomuzda diğer görüşlere nispeten çoğunluğu oluşturmuştur. Buradan hareketle fertlerin bu tür mekânları beğendikleri; her ne amaçla olursa olsun insanların gelip bu mekânları yerinde görmelerini tavsiye etmektedirler. Dini yaşantımda hiçbir değişiklik olmadı görüşünde olanlar ise 25 kişiden ibaret olup yüzdelik oranı %20,8'dir. Türbe ziyaretine gelen deneklerin türbe ziyaretlerinden sonra dini yaşantılarında ve düşüncelerinde bir değişikliğin olup olmadığı türbe ziyaretinin fertler üzerinde ne gibi etkileri olduğunun belirlenmesi açısından önem arz etmektedir.

Çeşitli sebeplerle türbe ziyaretine gelen fertlerin acaba cinsiyetlerine göre ziyaret sonrasında dini yaşantılarında ve düşüncelerindeki değişikliğin benzer olup olmadığı ve anlamlı bir ilişkinin var olup olmadığını öğrenmek amacıyla değişkenler arası "ki-kare" analizine başvurulmuş ve elde edilen veriler aşağıdaki tabloya girilmiştir.

Tablo 44: Deneklerin Cinsiyetleri ile Türbe Ziyareti Sonrasında Dini Yaşantılarındaki Değişiklik Arasındaki İlişkiye Göre Dağılımı

Cinsiyet		Bu mekânları ziyaret ettikten sonra dini yaşantınızla aşağıdaki değişikliklerden hangileri olmuştur?					
		Dine olan ilgim arttı	İbadetlerime daha fazla dikkat etmeye başladım	Hayır işlerine yöneldim	Bu tür mekânların gezilip ziyaret edilmesi kanaati oluştu	Hiçbir değişiklik olmadı	Toplam
Erkek	F	16	7	5	35	9	72
	%	22,2	9,7	6,9	48,6	12,5	100,0
Kadın	F	6	9	2	15	16	48
	%	12,5	18,8	4,2	31,3	33,3	100,0
Toplam	F	22	16	7	50	25	120
	%	18,3	13,3	5,8	41,7	20,8	100,0

Chi-Square 0,020<0,050

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılanlardan, türbe ziyaretinden sonra dine olan ilgim arttı diyen erkeklerin oranı %22,2; kadınların oranı ise %12,5'tir. İbadetlerime daha fazla dikkat etmeye başladım diyen erkeklerin oranı %9,7; kadınların oranı ise %18,8'dir. Bu tür mekânların herkes tarafından gezilip görülmesi kanaati oluştu diyen erkeklerin oranı %48,6; kadınların oranı ise %31,3'tür. Türbe ziyaretinden sonra kendilerinde herhangi bir değişiklik olmadığını belirten erkeklerin oranı %12,5 iken, kadınların oranı %33,3'tür. Bu verilere göre deneklerin cinsiyetleri

ile türbe ziyareti yaptıktan sonra dini yaşantılarında meydana gelen değişiklikler arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

4.2. Ertuğrul Gazi Türbesi Ziyareti ile İlgili Bulgular ve Yorumları

4.2.1. Ziyarete Bulunan Deneklerin Demografik Bilgilerini ve Niteliklerini İçeren Bulgular

Bu bölüm 45–51 arası tabloları içermektedir. Her bir tablo ile ilgili bulgular tabloların hemen altında yer almaktadır. Şimdi tablolar halinde bu bilgileri vermeye çalışalım:

Tablo 45: Deneklerin Cinsiyet Durumlarına Göre Dağılımı

Cinsiyet	Denek sayısı	%
Kadın	47	47
Erkek	53	53
TOPLAM	100	% 100

Tablo 45’te görüldüğü üzere araştırmaya katılan 100 denekten 47’si kadın, 53’ü erkek ziyaretçilerden meydana gelmektedir.

Tablo 46: Deneklerin Yaş Durumlarına Göre Dağılımı

Yaş aralığı	Denek sayısı	%
15–18	13	13
19–24	9	9
25–40	49	49
41–60	22	22
61 ve yukarısı	7	7
TOPLAM	100	% 100

Tablo 46’da görüldüğü üzere araştırmamıza katılan 100 denekten 13’ü 15–18 yaş, 9’u 19–24 yaş, 49’u 25–40 yaş, 22’si 41–60 yaş, 7’si 61 yaş ve yukarısı gruptakilerden oluşmaktadır. Görüldüğü üzere en kalabalık grubu Şeyh Edebalı ve Dursun Fakih Türbeleri’nde olduğu gibi 25–40 yaş ile 41–60 yaş grubunda olanlar oluşturmaktadır.

Tablo 47: Deneklerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

Medeni Durum	Denek sayısı	%
Bekâr	18	18
Evli	77	77
Boşanmış	1	1
Boşanmış-tekrar evlenmiş	1	1
Nişanlı- sözlü	2	2
Eşini kaybetmiş	1	1
TOPLAM	100	% 100

Tablo 47’de görüldüğü üzere araştırmamıza katılan deneklerin %77’si evli, %18’i bekâr, %1’i boşanmış, %1’i boşanmış ve tekrar evlenmiş, %2’si nişanlı-sözlü, %1’i de eşini kaybetmiş olduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 48: Deneklerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	Denek sayısı	%
Okur-yazar değil	0	0
Okur-yazar	1	1
İlkokul	13	13
Ortaokul	15	15
Lise	34	34
Üniversite-Yüksek okul	37	37
TOPLAM	100	% 100

Tablo 48’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan 100 denekten 37’si üniversite-yüksek okul, 34’ü lise, 15’i ortaokul, 13’ü ilkokul, 1’i de okuryazar olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 49: Deneklerin Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı

Sosyo-Ekonomik Durum	Denek sayısı	%
Fakir	1	1
Ortanın altı	8	8
Orta	70	70
Ortanın üstü	17	17
Zengin	4	4
TOPLAM	100	% 100

Tablo 49'a baktığımızda araştırmaya katılan deneklerin %70'i orta, %17'si ortanın üstü, %8'i ortanın altı ekonomik düzeye sahip olduklarını belirtmişlerdir. Deneklerin %4'ü zengin, %1'i de fakir olduklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 50: Deneklerin Meslek Durumlarına Göre Dağılımı

Meslek durumu	Denek sayısı	%
Ev hanımı	24	24
Memur	17	17
Öğretmen	8	8
Emekli	11	11
İşsiz	2	2
Esnaf	9	9
İşçi	4	4
Öğrenci	22	22
Başka	3	3
TOPLAM	100	% 100

Tablo 50'de araştırmaya katılan deneklerin meslek açısından dağılımına bakıldığında; 24 kişinin ev hanımı, 17 kişinin memur, 8 kişinin öğretmen, 11 kişinin emekli, 2 kişinin işsiz, 9 kişinin esnaf, 4 kişinin işçi, 22 kişinin öğrenci oldukları görülmektedir. 3 kişi ise başka seçeneğini işaretlemişlerdir.

Tablo 51: Deneklerin Şu Anda Oturdukları Yerlere Göre Dağılımı

Şu an oturulan yer	Denek sayısı	%
Bilecik merkez ve ilçeleri	33	33
Bilecik dışı	67	67
TOPLAM	100	% 100

Tablo 51'e baktığımızda Ertuğrul Gazi Türbesi'ni ziyaret edenlerin %67'sinin Bilecik dışından gelenlerden meydana geldiğini görmekteyiz. Ziyaretçilerin %33'ü ise Bilecik merkez ve ilçelerinden gelmektedirler.

4.2.2. Dini Bilgi ve Pratiklerle İlgili Bulgular

Bu kısım 52–55 arası tablolardan oluşmaktadır.

Tablo 52: Araştırmaya Katılanların Dini Bilgilerini Aldıkları Yerlere Göre Dağılımı

Dini eğitimlerini aldıkları yer	Denek sayısı	%
Ailemden	43	43
Okulda din kültürü derslerinden	11	11
Camilerden	13	13
Kur'an kurslarından	15	15
Kendi kendime öğrendim	12	12
Cemaatlerden	4	4
Din eğitimi almadım	0	0
Başka	2	2
TOPLAM	100	% 100

Tablo 52'ye baktığımızda araştırmamamıza katılan 100 kişiden 43'ü dini bilgilerini ailelerinden, 15'i Kur'an kurslarından, 13'ü camilerden, 11'i okulda din kültürü derslerinden, 4'ü cemaatlerden aldıklarını belirtmişlerdir. 12 kişi dini bilgilerini kendi kendine öğrendiğini ifade ederken, 2 kişi ise başka seçeneğini işaretlemiştir.

Tablo 53: Araştırmaya Katılanların Kur'an Okuma Bilgilerine Göre Dağılımı

Kur'an okuma bilgileri	Denek sayısı	%
Kur'an hıfzım var	5	5
Okumayı iyi biliyorum	33	33
Okumam zayıf	26	26
Okumayı bilmiyorum	17	17
Okumam yok ama mealini okuyorum	19	19
TOPLAM	100	% 100

Tablo 53'te görüldüğü üzere araştırmaya katılan deneklerin %33'ü Kur'an okumayı iyi derecede bilmektedirler. Bu grubu %26 oranla Kur'an okuması zayıf olanlar takip etmektedir. Kur'an okumayı bilmiyorum seçeneğini işaretleyen 17 kişidir. Kur'an okuması olmamasına rağmen mealini okuduklarını belirten 19 kişidir. Son olarak 5 kişi ise hafız olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 54: Araştırmaya Katılanların Namaz Kılma Durumlarına Göre Dağılımı

Namaz kılma durumu	Denek sayısı	%
Beş vakit kılarım	51	51
Ara sıra kılarım	14	14
Hiç kılmam	7	7
Bazı vakitleri kılarım	19	19
Cuma ve Bayram namazlarını kılarım	9	9
TOPLAM	100	% 100

Tablo 54'e baktığımızda araştırmaya katılan deneklerin 51'i beş vakit namazlarını kılmaktadır. 14'ü ara sıra kılarım seçeneğini işaretlemişlerdir. 19 kişi bazı namaz vakitlerini kıldıklarını belirtmişlerdir. Sadece cuma ve bayram namazlarını kılan deneklerin sayısı 9'dur. Hiç kılmam diyenler kişiler ise 7 kişidir. Tablodan da anlaşıldığı gibi ankete katılan deneklerin %93'ü namaz tecrübesini farklı düzeylerde dahi olsa yaşamaktadırlar.

Tablo 55: Araştırmaya Katılanların Dini Yaşantı Durumlarına Göre Dağılımı

Dini Yaşantı Durumu	Denek sayısı	%
İnanmıyorum	0	0
İnanıyorum ama ibadetlerimin ancak bir kısmını yerine getirebiliyorum	63	63
İnanıyorum ama hiçbir ibadetimi yerine getiremiyorum	6	6
İnancım zayıf	2	2
Dindar bir kişiyim ve bütün ibadetlerimi yerine getiriyorum	29	29
TOPLAM	100	% 100

Tablo 55'e baktığımızda; 100 katılımcıdan 63'ü "inanıyorum ama ibadetlerimin ancak bir kısmını yerine getirebiliyorum" yanıtını vermişlerdir. 29 kişi kendilerini dindar olarak tanımlamakta ve bütün ibadetlerini yerine getirdiklerini belirtmektedirler. 6 kişi "inanıyorum ama hiçbir ibadetimi yerine getiremiyorum" seçeneğini işaretlerken, 2 kişi ise inancının zayıf olduğunu ifade etmişlerdir.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere türbe ziyaretlerinde bulunan fertlerin düzeyleri farklı dahi olsa inanç sahibi olduklarını ve kendilerini bu şekilde nitelendirdiklerini görmek mümkündür.

4.2.3. Türbeye Yönelik Bilgi ve Uygulamalar

Bu bölüm 56–61 arası tabloları içermektedir. Her bir tablo ile ilgili bulgular tabloların hemen altında yer almaktadır.

Tablo 56: Araştırmaya Katılan Deneklerin Türbede Bulunan Zât Hakkındaki Bilgilerine Göre Dağılımı

Türbede bulunan Zât kimdir	Denek sayısı	%
Peygamberdir	0	0
Sahabeden birisidir	0	0
Velidir	0	0
Savaş Kahramanıdır	7	7
Bilmiyorum	0	0
Başka	93	93
TOPLAM	100	% 100

Araştırmaya katılan deneklerin 7'si savaş kahramanı olduğunu belirtirken, 93'ü başka seçeneğini işaretlemişlerdir. Başka seçeneğini işaretleyenlerin ifadelerini incelediğimizde Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda büyük fedakârlıklar yapmış biri ve Osmanlı Devleti'nin kurucusu olan Osman Gazi'nin babası olduğunu belirttiklerini görüyoruz.

Tablo 57: Araştırmaya Katılanların Mekânla Bilgi Durumlarına Göre Dağılımı

Tarihi-Kültürel ve Dini Bilgi Durumu	Denek sayısı	%
Evet, önceden bilgi sahibiyim	86	86
Hiç bilgi sahibi değilim	0	0
Çok az bilgim var	3	3
Buraya gelince bilgi sahibi oldum	2	2
Buraya gelirken araştırma yaparak geldim	9	9
TOPLAM	100	% 100

Tablo 57'de görüldüğü üzere araştırmamıza katılan deneklerin ziyaret edilen mekânla ilgili önceden bilgi sahibi olduklarını söyleyenler 86 kişidir. Araştırmaya katılan deneklerin %2'si türbeye gelince bilgi sahibi olduklarını belirtmiştir. Deneklerden 3 kişi ziyaret edilen mekânla ilgili çok az bilgi sahibi olduklarını ifade etmişlerdir Bu mekânı ziyarete gelirken araştırma yaparak geldim diyenler ise 9 kişidir.

Tablo 58: Araştırmaya Katılanların Türbeden Haberdar Olma Durumlarına Göre Dağılımı

Türbeden Haberdar Olma Durumu	Denek sayısı	%
Ailemden	17	17
Çevremden	9	9
Televizyondan	49	49
Din adamlarından	3	3
Tarikat büyüklerinden	1	1
Kitap ve dergilerden	17	17
Medyadan	4	4
Başka	0	0
TOPLAM	100	% 100

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere türbeye gelen ziyaretçilerin %17'si aile, %9'u çevre, %49'u televizyon, %3'ü din adamları, %1'i tarikat büyükleri, %17'si kitap ve dergi, %4'ü medya sayesinde türbeden haberdar olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 59: Araştırmaya Katılanların Türbe Ziyaretinden Önce Yaptıkları Hazırlıklara Göre Dağılımı

Ziyaretten Önceki Hazırlıklar	Denek sayısı	%
Nafile namaz kılarım	0	0
Bir fakire yardım ederim	0	0
Abdest alırım	66	66
Mevlit okuturum	0	0
Bir şey yapmam	24	24
Başka	0	0
TOPLAM	100	% 100

Tablo 59'da görüldüğü üzere araştırmaya katılan deneklerin %66'sı türbe ziyaretinden önce abdest alarak ziyarete hazırlanmaktadırlar. %24'ü türbe ziyaretinden önce herhangi bir hazırlık yapmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 60: Araştırmaya Katılanların Türbeye Gelme Sıklıklarına Göre Dağılımı

Türbeye Gelme Sıklıkları	Denek sayısı	%
Çok sık gelirim	10	10
Ara sıra gelirim	36	36
Mübarek gün ve gecelerde	2	2
İlk defa geliyorum	49	49
Bayramdan bayrama	3	3
Başka	0	0
TOPLAM	100	% 100

Tablo 17'de görüldüğü üzere araştırmamıza katılan deneklerin %36'sı türbeye ara sıra geldiklerini belirtmişlerdir. İlk defa geldiklerini belirten 49 kişidir. Deneklerin %10'u çok sık geldiklerini belirtmişlerdir. 3 kişi bu türbeye bayramdan bayrama geldiklerini belirtirken, 2 kişi ise mübarek gün ve gecelerde geldiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 61: Araştırmaya Katılanların Türbede Duadan Başka Yaptıkları Faaliyetlere Göre Dağılımı

Türbede Duadan Başka Yaptıkları Faaliyetler	Denek sayısı	%
Namaz kılarım	0	0
Şeker-lokum dağıtırım	0	0
Kur'an okurum	43	43
Kurban keserim	0	0
Mevlit okuturum	0	0
Hiçbir şey yapmam	51	51
Başka	6	6
TOPLAM	100	% 100

Tablo 61'de görüldüğü üzere araştırmamıza katılan deneklerin %43'ü türbeye geldiklerinde Kur'an okuduklarını belirtmişlerdir. Bizim verdiğimiz seçenekler dışında

faaliyette bulunurum diyenler 6 kişidir. %51'i ise dua dışında hiçbir şey yapmadıklarını ifade etmişlerdir.

4.2.4. Ziyaret Süreci ile İlgili Bilgiler

Bu kısım 62–69 arası tablolardan meydana gelmektedir

Tablo 62: Araştırmaya Katılanların Bu Türbeyi Ziyaret Etme Sebeplerine Göre Dağılımı

Türbeyi Ziyaret Etme Sebepleri	Denek sayısı	%
Dilekte bulunmak	1	1
Dua etmek	12	12
İbret almak, tefekkür etmek	39	39
Gezip görmek	47	47
Başka	1	1
TOPLAM	100	% 100

Tablo 62’de görüldüğü üzere araştırmamıza katılan deneklerin 47’si türbeyi gezip görmek amacıyla ziyaret etmektedirler. Türbeyle ibret almak, tefekkür etmek amacıyla geldiklerini belirtenler 39 kişidir. 12 kişi dua etmek gayesiyle türbeyi ziyarete gelmişlerdir. 1 kişi dilekte bulunmak amacıyla gelmiştir. Bizim verdiğimiz seçeneklerin haricinde nedenlerle gelen ise 1 kişidir.

Tablo 63: Araştırmaya Katılanların Türbede Dilekte Bulunma Durumlarına Göre Dağılımı

Dilekte Bulunma Durumu	Denek sayısı	%
Evet	3	3
Hayır	97	97
TOPLAM	100	% 100

Türbeyi ziyaret eden fertlerin %97 gibi bir çoğunluğu burada herhangi bir dilekte bulunmadıklarını ifade etmişlerdir. Sadece 3 kişi burada dilekte bulunduğunu belirtmişlerdir. Bu türbede Şeyh Edebalı ve Dursun Fakih Türbeleri’nden farklı bir netice elde edilmesinde bu mekânın dini bir mekân olarak değil de tarihi bir mekân

olarak görülüyor olmasından kaynaklanıyor olabilir kanaatindeyiz. Dedelerimize bir vefa borcunu yerine getirmek maksadıyla ziyaret ediliyor olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bu sebeple dilekte bulunma amacıyla gelenler sadece 3 kişidir.

Tablo 64: Araştırmaya Katılanların Dileklerine Göre Dağılımı

Dilekler	Denek sayısı	%
Çocuk sahibi olabilmek	0	0
Hastalığıma veya sıkıntılara çare bulmak	2	66,5
Evlenebilmek	0	0
İş bulmak veya geçim sıkıntısından kurtulmak	1	33,5
Aile içi geçimsizliği düzeltmek	0	0
İmtihanalarda veya derslerde başarılı olmak	0	0
Nazar ve benzerinden korunmak	0	0
Başka	0	0
TOPLAM	3	% 100

Dilekte bulunan 3 kişiden 2'si hastalığına ve sıkıntılara çare bulmak, 1'i ise geçim sıkıntısından kurtulmak dilekleri ile bu türbeye geldiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 65: Araştırmaya Katılanların Evlenmek, Şifa Bulmak, İş Bulmak Gibi Nedenlerle Türbeyi Ziyaret Etmelerinin Dini İnançlarıyla Bağdaşma Durumlarına Göre Dağılımı

Dini inançlarla bağdaşır mı?	Denek sayısı	%
Tamamen katılıyorum	0	0
Katılıyorum	1	1
Kararsızım	2	2
Katılmıyorum	54	54
Hiç katılmıyorum	43	43
TOPLAM	100	% 100

Tabloda görüldüğü üzere araştırmamıza katılan deneklerin %97 gibi bir çoğunluğu evlenmek, iş bulmak gibi nedenlerle türbeyi ziyaret etmenin dini inançlarla bağdaşmadığı kanaatinde olduklarını ifade etmişlerdir. %3'ü ise bu tür sebeplerle türbeyi ziyaret etmenin dini inançlarla bağdaştığını belirtmişlerdir.

Dikkat edilirse önceki tablolarımızda dilekte bulunmak maksadıyla gelenlerin oranı ile bu tür davranışları dini inançlarla bağdaştıranların oranı benzerlik arz etmektedir.

Tablo 66: Araştırmaya Katılanların Türbede bulunan Zâtın Âhirette Şefaati Olacağına İnanma Durumlarına Göre Dağılımı

Şefaati Olacağına İnanma Durumu	Denek sayısı	%
Hiç katılmıyorum	22	22
Katılmıyorum	69	69
Kararsızım	7	7
Katılıyorum	2	2
Tamamen katılıyorum	0	0
TOPLAM	100	% 100

Tabloda görüldüğü üzere araştırmamıza katılan deneklerin %91'i ziyaret ettikleri türbede bulunan zâtın kendilerine şefaati olacağı görüşünde olmadıklarını ifade etmişlerdir. %7'si kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Deneklerin %2'si ise şefaati olacağına inandıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 67: Araştırmaya Katılanların Türbeyi Ziyaret Etmelerine Kendilerini Yönelten Sebeplere Göre Dağılımı

Türbeye Gelme Sebepleri	Denek sayısı	%
Çevremdeki insanların etkisi	2	2
Dini inançlarım	3	3
Kutsal bilinen bir yere uğrama arzusu	2	2
Piknik ve gezi yapmak	16	16
Başka	77	77
TOPLAM	100	% 100

Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılan deneklerin %16'sı türbeye piknik ve gezi yapmak, amacıyla geldiklerini belirtmişlerdir. Deneklerin %3'ü dini inançlarının bir etkisi, %2'si çevredeki insanların etkisi, %2'si de kutsal bilinen bir yere uğrama gibi sebeplerle ziyarete geldiklerini belirtmişlerdir. %77'si ise türbeye hangi sebeple geldikleri sorusuna başka seçeneğini işaretleyerek karşılık vermişlerdir.

Başka seçeneğine ne yazdıklarını incelediğimizde ziyaretçilerin bu türbeye tarihini yâd etmek, ona bir vefa borcunu yerine getirmek, dedelerini ziyaret etmek amacıyla geldikleri ifadelerine rastladık.

Tablo 68: Araştırmaya Katılanların Daha Önce Burada veya Benzeri Yerlerde Dilekte Bulunma Durumlarına Göre Dağılımı

Daha Önce Dilekte Bulunma Durumu	Denek sayısı	%
Evet	18	18
Hayır	82	82
TOPLAM	100	% 100

Türbeyi ziyaret eden deneklerin %18'i daha önce başka türbelerde dilekte bulduklarını, %82'si ise daha önce başka bir yerde dilekte bulunmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 69: Araştırmaya Katılanların Daha Önce Türbelerde Buldukları Dileklerin Kabul Olma Durumlarına Göre Dağılımı

Dileklerin Kabul Olma Durumu	Denek sayısı	%
Evet, kabul oldu	5	28
Hayır, kabul olmadı	2	11
Dileğimin kabul olması şart değil	11	61
TOPLAM	18	% 100

Tabloda görüldüğü üzere araştırmamıza katılan deneklerin daha önce burada ve benzeri yerlerde dilekte bulunup bulunmadıkları yönündeki sorumuza evet yanıtı veren 18 kişiden 11'i dileklerinin kabul olmasının şart olmadığını ifade etmişlerdir. Deneklerin 5'i dileklerinin kabul olduğunu, 2'si ise dileklerinin kabul olmadığını belirtmişlerdir.

4.2.5. Ziyaretin Nedenleri ve Sonuçları ile İlgili Bulgular

Bu kısım 70. ve 71. sorular ve tablolardan meydana gelmektedir.

Tablo 70: Araştırmaya Katılanların Türbeyi Daha Çok Ziyaret Ettikleri Durumlarına Göre Dağılımı

Ziyaret etme durumları	Denek sayısı	%
Kendimi sıkıntılı ve stresli hissettiğim zamanlarda	14	14
Mutlu ve huzurlu olduğum durumlarda	6	6
Dini yaşantımın zayıf olduğu durumlarda	0	0
Dini yaşantımın kuvvetli olduğu durumlarda	0	0
Dileklerim kabul olduktan sonra	0	0
Gelecekle ilgili isteklerim arttığı zamanlarda	0	0
Herhangi bir neden gözetmem	75	75
Başka	5	5
TOPLAM	100	% 100

Tabloya baktığımızda araştırmaya katılan deneklerin %75'inin türbeyi ziyaret etmek için hiçbir neden gözetmediklerini görmekteyiz. Deneklerin %14'ü kendilerini sıkıntılı ve stresli hissettikleri zamanlarda türbeyi ziyarete geldiklerini belirtirlerken %6'sı ise mutlu ve huzurlu oldukları zamanlarda ziyaret ettiklerini ifade etmişlerdir. Deneklerin %5'i de başka seçeneğini işaretlemişlerdir.

Tablo 71: Araştırmaya Katılanların Türbe Ziyaretinden Sonra Dini Yaşantılarındaki Değişiklere Göre Dağılımı

Ziyaret sonrası dini yaşantıdaki değişiklik	Denek sayısı	%
Dine olan ilgim daha da arttı.	0	0
İbadetlerime daha fazla dikkat etmeye başladım.	0	0
Hayır işlerine daha fazla yöneldim.	0	0
Bu tür mekânların herkes tarafından gezilip ziyaret edilmesi kanaati oluştu.	87	87
Hiçbir değişiklik olmadı.	13	13
TOPLAM	100	% 100

Tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılan deneklerin %13'ü türbeyi ziyaretten sonra kendilerinde hiçbir değişiklik olmadığını belirtirken, %87 gibi bir çoğunluk türbe ziyaretinden sonra bu tür mekânların herkes tarafından gezilip görülmesi gerektiği kanaatine sahip olduklarını ifade etmişlerdir.

4.3. Dursun Fakıh Türbesi Ziyareti ile İlgili Bulgular ve Yorumları

4.3.1. Ziyarete Bulunan Deneklerin Demografik Bilgilerini ve Niteliklerini İçeren Bulgular

Bu kısım 72–78 arası tabloları içermektedir. Her bir tablo ile ilgili bulgular tabloların hemen altında yer almaktadır.

Tablo 72: Deneklerin Cinsiyet Durumlarına Göre Dağılımı

Cinsiyet	Denek sayısı	%
Kadın	44	44
Erkek	56	56
TOPLAM	100	% 100

Tablo 72'ye göre, araştırmaya katılan deneklerin %56'sını erkek, %44'ünü kadın ziyaretçiler oluşturmaktadır. Elde edilen bu veriler, Şeyh Edebalı Türbesi ile Dursun Fakıh Türbesi'nde elde edilen verilerle benzerlik göstermektedir. Her 3 türbede de fertlerin cinsiyet durumlarına göre dağılımında, erkeklerin sayısının kadınların sayısından fazla olduğu görülmektedir.

Tablo 73: Deneklerin Yaş Durumlarına Göre Dağılımı

Yaş aralığı	Denek sayısı	%
15–18	4	4
19–24	13	13
25–40	46	46
41–60	34	34
61 ve yukarısı	3	3
TOPLAM	100	% 100

Tablo 73'e göre, araştırmaya katılan deneklerin %46'sını 25–40, %34'ünü 41–60, %13'ünü 19–24, %4'ünü 15–18 ve %3'ünü de 61 ve yukarısı yaş grubunda olanlar oluşturmaktadır.

Tablo 74: Deneklerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

Medeni Durum	Denek sayısı	%
Bekâr	14	14
Evli	83	83
Boşanmış	0	0
Boşanmış-tekrar evlenmiş	0	0
Nişanlı- sözlü	1	1
Eşini kaybetmiş	2	2
TOPLAM	100	% 100

Tablo 74'e göre deneklerin %83'ü evli, %14'ü bekâr, %1'i nişanlı-sözlü, %2'si eşini kaybetmiş olduklarını belirtmişlerdir. Diğer seçenekleri işaretleyenler olmamıştır.

Tablo 75: Deneklerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	Denek sayısı	%
Okur-yazar değil	0	0
Okur-yazar	1	1
İlkokul	14	14
Ortaokul	10	10
Lise	43	43
Üniversite-Yüksek okul	32	32
TOPLAM	100	% 100

Tablo 75'te görüldüğü üzere deneklerin %43'ü lise, %32'si üniversite-yüksek okul, %14'ü ilkökul, %10'u ortaokul mezunu olduklarını belirtmişlerdir. Deneklerin %1'i de okur-yazar olduğunu ifade etmiştir.

Tablo 76: Deneklerin Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı

Sosyo-Ekonomik Durum	Denek sayısı	%
Fakir	1	1
Ortanın altı	8	8
Orta	78	78
Ortanın üstü	12	12
Zengin	1	1
TOPLAM	100	% 100

Tablo 76’da görüldüğü üzere araştırmaya katılan deneklerin %78’i (78 kişi) orta, %12’si (12 kişi) ortanın üstü, %8’i (8 kişi) ortanın altı düzeyde ekonomik duruma sahiptir. Ayrıca deneklerin %1’i (1 kişi) fakir, %1’i de (1 kişi) zengin olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 77: Deneklerin Meslek Durumlarına Göre Dağılımı

Meslek durumu	Denek sayısı	%
Ev hanımı	35	35
Memur	23	23
Öğretmen	7	7
Emekli	6	6
İşsiz	1	1
Esnaf	11	11
İşçi	6	6
Öğrenci	5	5
Başka	6	6
TOPLAM	100	% 100

Tablo 77’de araştırmaya katılan deneklerin meslek bakımından dağılımına baktığımızda 35 kişinin ev hanımı, 23 kişinin memur, 11 kişinin esnaf, 7 kişinin öğretmen, 6 kişinin emekli, 6 kişinin işçi, 5 kişinin öğrenci, 1 kişinin işsiz oldukları görülmektedir. 6 kişi ise diğer meslek gruplarından olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 78: Deneklerin Şu Anda Oturdukları Yerlere Göre Dağılımı

Şu an oturulan yer	Denek sayısı	%
Bilecik merkez ve ilçeleri	41	41
Bilecik dışı	59	59
TOPLAM	100	% 100

Tablo 78’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan deneklerin %59’u Bilecik dışından, %41’i ise Bilecik merkez ve ilçelerinden türbeyi ziyarete geldiklerini belirtmişlerdir.

4.3.2. Dini Bilgi ve Pratiklerle İlgili Bulgular

Bu kısım 79–82 arası tablolardan oluşmaktadır.

Tablo 79: Araştırmaya Katılanların Dini Bilgilerini Aldıkları Yerlere Göre Dağılımı

Dini eğitimlerini aldıkları yer	Denek sayısı	%
Ailemden	45	45
Okulda din kültürü derslerinden	9	9
Camilerden	12	12
Kur'an kurslarından	17	17
Kendi kendime öğrendim	14	14
Cemaatlerden	2	2
Din eğitimi almadım	0	0
Başka	1	1
TOPLAM	100	% 100

Tablo 79’a baktığımızda araştırmamamıza katılan 100 kişiden 45’i dini bilgilerini ailelerinden, 17’si Kur’an kurslarından, 12’si camilerden, 9’u okulda Din Kültürü derslerinden, 2’si cemaatlerden aldıklarını belirtmişlerdir. 14 kişi dini bilgilerini kendi kendine öğrendiğini ifade ederken, 1 kişi ise başka seçeneğini işaretlemiştir.

Tablo 80: Araştırmaya Katılanların Kur'an Okuma Bilgilerine Göre Dağılımı

Kur'an okuma bilgileri	Denek sayısı	%
Kur'an hıfzım var	2	2
Okumayı iyi biliyorum	28	28
Okumam zayıf	30	30
Okumayı bilmiyorum	14	14
Okumam yok ama mealini okuyorum	26	26
TOPLAM	100	% 100

Tablo 80'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan deneklerin %2'si hafızdır. %28'i Kur'an okumayı iyi derecede bilmektedir. %30'u Kur'an okuma konusunda zayıf, %14'ü ise Kur'an okumayı bilmediklerini belirtirken, %26'sı ise Kur'an okumam yok ama mealini okuyorum yanıtını vermişlerdir. Bu verilerde görüldüğü üzere deneklerin %60'ı, düzeyleri farklı olmakla birlikte Kur'an okumayı bilmektedirler.

Tablo 81: Araştırmaya Katılanların Namaz Kılma Durumlarına Göre Dağılımı

Namaz kılma durumu	Denek sayısı	%
Beş vakit kılarım	59	59
Ara sıra kılarım	10	10
Hiç kılmam	8	8
Bazı vakitleri kılarım	17	17
Cuma ve Bayram namazlarını kılarım	6	6
TOPLAM	100	% 100

Tablo 81'de, araştırmaya katılan deneklerin namaz kılma durumlarına göre dağılımına baktığımızda deneklerin %59'u beş vakit namaz kıldıklarını, %17'si bazı vakit namazlarını, %6'sı Cuma ve bayram namazlarını kıldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca deneklerin %10'u ara sıra namaz kıldıklarını belirtirken, %8'i ise hiç namaz kılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu verilere baktığımızda, deneklerin %92'sinin farklı düzeylerde de olsa namaz tecrübesini yaşadıklarını görmekteyiz.

Tablo 82: Araştırmaya Katılanların Dini Yaşantı Durumlarına Göre Dağılımı

Dini Yaşantı Durumu	Denek sayısı	%
İnanmıyorum	0	0
İnanıyorum ama ibadetlerimin ancak bir kısmını yerine getirebiliyorum	65	65
İnanıyorum ama hiçbir ibadetimi yerine getiremiyorum	2	2
İnancım zayıf	3	3
Dindar bir kişiyim ve bütün ibadetlerimi yerine getiriyorum	30	30
TOPLAM	100	% 100

Tablo 82’de, fertlerin dini yaşantı açısından kendilerini nasıl tanımladıkları konusunda elde edilen verilere baktığımızda, deneklerin %65’i “inanıyorum ama ibadetlerimin ancak bir kısmını yerine getirebiliyorum” seçeneğini işaretlemişlerdir. Deneklerin %30’u ise kendilerini dindar biri olarak nitelendirmiş ve bütün ibadetlerini yerine getirdiklerini belirtmişlerdir. Deneklerin %3’ü inancının zayıf olduğunu ifade ederken, %2’si ise “inanıyorum ama hiçbir ibadetimi yerine getiremiyorum” seçeneğini işaretlemiştir.

4.3.3. Türbeye Yönelik Bilgi ve Uygulamalar

Bu bölüm 83–88 arası tabloları içermektedir.

Tablo 83: Araştırmaya Katılan Deneklerin Türbede Bulunan Zât Hakkındaki Bilgilerine Göre Dağılımı

Türbede bulunan Zât kimdir	Denek sayısı	%
Peygamberdir	0	0
Sahabeden birisidir	0	0
Velidir	29	29
Savaş Kahramanıdır	0	0
Bilmiyorum	5	5
Başka	66	66
TOPLAM	100	% 100

Tablo 83'e baktığımızda araştırmamıza katılan 100 kişiden 29'u türbede bulunan zatın veli olduğunu ifade etmişlerdir. Deneklerin 66'sı "başka" seçeneğini işaretlemişlerdir. Deneklerin %5'i ise türbede bulunan zat hakkında bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. "Başka" seçeneğine deneklerin ne yazdıklarını incelediğimizde, türbede bulunan zatın, Osmanlı Devleti'nin ilk imam-Hatibi, kadısı, müftüsü, aynı zamanda Şeyh Edebalı'nın damadı olduğunu belirttiklerini öğreniyoruz.

Bu bilgi bize Şeyh Edebalı ve Ertuğrul Gazi Türbeleri'nde olduğu gibi Dursun Fakih Türbesi ziyaretçilerinin de bu türbede yatan zat hakkında bir kanaate sahip olduklarını ve türbeyi bu düşünce ile ziyaret ettiklerini göstermektedir.

Tablo 84: Araştırmaya Katılanların Mekânla Bilgi Durumlarına Göre Dağılımı

Tarihi- Kültürel ve Dini Bilgi Durumu	Denek sayısı	%
Evet, önceden bilgi sahibiyim	49	49
Hiç bilgi sahibi değilim	2	2
Çok az bilgim var	15	15
Buraya gelince bilgi sahibi oldum	30	30
Buraya gelirken araştırma yaparak geldim	4	4
TOPLAM	100	% 100

Tablo 84'e baktığımızda deneklerin %49'u türbe hakkında önceden bilgi sahibi olduklarını belirtirken, %30'u buraya gelince bilgi sahibi olduklarını, %15'i de çok az bilgi sahibi oldukları cevaplarını vermişlerdir. Araştırmaya katılan deneklerden 4'ü buraya gelirken araştırma yaparak geldiklerini ifade ederken 2 kişi ise hiç bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir. Buradan Şeyh Edebalı ve Ertuğrul Gazi Türbeleri'nde olduğu gibi, Dursun Fakih Türbesi'ni ziyarete gelen fertlerin de ziyaret ettikleri mekân hakkında bilgi sahibi oldukları ve bilinçli olarak burayı ziyarete geldikleri görülmektedir.

Tablo 85: Araştırmaya Katılanların Türbeden Haberdar Olma Durumlarına Göre Dağılımı

Türbeden Haberdar Olma Durumu	Denek sayısı	%
Ailemden	33	33
Çevremden	59	59
Televizyondan	3	3
Din adamlarından	2	2
Tarikat büyüklerinden	3	3
Kitap ve dergilerden	0	0
Medyadan	0	0
Başka	0	0
TOPLAM	100	% 100

Tablo 85'e baktığımızda araştırmaya katılan deneklerin %59'unun çevresi, %33'ünün ailesi, %3'ünün televizyon, %2'sinin din adamları, %3'ünün tarikat büyükleri sayesinde türbeden haberdar oldukları görülmektedir. Diğer seçenekleri işaretleyen olmamıştır. Burada görüldüğü üzere; Şeyh Edebalı Türbesi'nde olduğu gibi, aile ve çevre; türbeden haberdar olma konusunda en çok paya sahiptir.

Tablo 86: Araştırmaya Katılanların Türbe Ziyaretinden Önce Yaptıkları Hazırlıklara Göre Dağılımı

Ziyaretten Önceki Hazırlıklar	Denek sayısı	%
Nafile namaz kılarım	9	9
Bir fakire yardım ederim	0	0
Abdest alırım	78	78
Mevlit okuturum	0	0
Bir şey yapmam	13	13
Başka	0	0
TOPLAM	100	% 100

Tablo 86’da görüldüğü üzere, araştırmaya katılan deneklerin %78’i abdest alarak, %9’u nafile namaz kılarak türbe ziyaretine hazırlandıklarını belirtirken, %13’ü ise türbe ziyaretinden önce hiçbir hazırlık yapmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 87: Araştırmaya Katılanların Türbeye Gelme Sıklıklarına Göre Dağılımı

Türbeye Gelme Sıklıkları	Denek sayısı	%
Çok sık gelirim	14	14
Ara sıra gelirim	30	30
Mübarek gün ve gecelerde	0	0
İlk defa geliyorum	55	55
Bayramdan bayrama	1	1
Başka	0	0
TOPLAM	100	% 100

Yukarıdaki tabloya bakıldığında deneklerin %55’inin türbeye ilk defa, %30’unun ara sıra, %14’ünün çok sık, %1’inin bayramdan bayrama geldikleri görülmektedir.

Tablo 88: Araştırmaya Katılanların Türbede Duadan Başka Yaptıkları Faaliyetlere Göre Dağılımı

Türbede Duadan Başka Yaptıkları Faaliyetler	Denek sayısı	%
Namaz kılarım	49	49
Şeker-lokum dağıtırım	0	0
Kur’an okurum	18	18
Kurban keserim	0	0
Mevlit okuturum	0	0
Hiçbir şey yapmam	33	33
Başka	0	0
TOPLAM	100	% 100

Tablo 88’de deneklerin türbe ziyareti sırasında duadan başka yaptıkları faaliyetlere göre dağılımına baktığımızda, %49’unun namaz kıldıklarını, %18’inin Kur’an okudukları, %33’ünün ise hiçbir şey yapmadıkları görülmektedir.

4.3.4. Ziyaret Süreci ile İlgili Bilgiler

Bu kısım 89–96 arası tablolardan meydana gelmektedir

Tablo 89: Araştırmaya Katılanların Bu Türbeyi Ziyaret Etme Sebeplerine Göre Dağılımı

Türbeyi Ziyaret Etme Sebepleri	Denek sayısı	%
Dilekte bulunmak	8	8
Dua etmek	43	43
İbret almak, tefekkür etmek	32	32
Gezip görmek	14	14
Başka	3	3
TOPLAM	100	% 100

Tablo 89’da araştırmaya katılan deneklerin türbeyi ziyaret sebeplerine göre dağılımını incelediğimizde, 43 kişinin dua etmek, 32 kişinin tefekkür etmek, 14 kişinin gezip görmek, 8 kişinin dilekte bulunmak, 3 kişinin ise başka sebeplerle türbe ziyaretinde bulunduğu görülmektedir.

Tablo 90: Araştırmaya Katılanların Türbede Dilekte Bulunma Durumlarına Göre Dağılımı

Dilekte Bulunma Durumu	Denek sayısı	%
Evet	47	47
Hayır	53	53
TOPLAM	100	% 100

Tablo 90’a görüldüğü üzere türbeyi ziyaret eden fertlerin %47’si dilekte bulduklarını, %53’ü ise herhangi bir dilekte bulunmadıklarını belirtmişlerdir.

Tablo 91: Araştırmaya Katılanların Dileklerine Göre Dağılımı

Dilekler	Denek sayısı	%
Çocuk sahibi olabilmek	3	6,5
Hastalığıma ve sıkıntılara çare bulmak	6	13
Evlenebilmek	3	6,5
İş bulmak ve geçim sıkıntısından kurtulmak	2	4
Aile içi geçimsizliği düzeltmek	1	2
İmtiharlarda ve derslerde başarılı olmak	0	0
Nazar ve benzerinden korunmak	4	8,5
Başka	28	59,5
TOPLAM	47	% 100

Türbede dilekte bulunduğunu belirten 47 kişinin dileklerine göre dağılımına baktığımızda, deneklerin %6,5'i çocuk sahibi olabilmek, %13'ü sıkıntılara çare bulmak, %6,5'i evlenebilmek, %4'ü iş bulmak, %2'si aile içi geçimsizliği düzeltmek, %8,5'i nazardan korunmak gibi dileklerde bulunmuşlardır. Deneklerin %59,5'i ise dileklerinin ne olduğunu belirtmeyip “başka” seçeneğini işaretlemişlerdir.

Tablo 92: Araştırmaya Katılanların Evlenmek, Şifa Bulmak, İş Bulmak Gibi Nedenlerle Türbeyi Ziyaret Etmelerinin Dini İnançlarıyla Bağdaşma Durumlarına Göre Dağılımı

Dini inançlarla bağdaşır mı?	Denek sayısı	%
Tamamen katılıyorum	11	11
Katılıyorum	19	19
Kararsızım	19	19
Katılmıyorum	29	29
Hiç katılmıyorum	22	22
TOPLAM	100	% 100

Tablo 92’de görüldüğü üzere evlenmek, şifa bulmak, iş bulmak gibi nedenlerle türbeyi ziyaret etmenin dini inançlarıyla bağdaştığı noktada tamamen katılıyorum görüşüne sahip olanlar 11 kişi, Katılıyorum görüşüne sahip olanlar 19 kişidir. Bu tür faaliyetler ile dini inançlarının bağdaşıp bağdaşmaması konusunda kararsız olanlar 19 kişidir. Evlenmek, şifa bulmak, iş bulmak gibi nedenlerle türbeyi ziyaret etmenin dini inançlarıyla bağdaştığı noktada katılmıyorum görüşüne sahip olanlar 29 kişi, hiç katılmıyorum görüşünde olanlar ise 45 kişidir.

Tablo 93: Araştırmaya Katılanların Türbede bulunan Zâtın Âhirette Şefaatçi Olacağına İnanma Durumlarına Göre Dağılımı

Şefaatçi Olacağına İnanma Durumu	Denek sayısı	%
Hiç katılmıyorum	12	12
Katılmıyorum	17	17
Kararsızım	18	18
Katılıyorum	31	31
Tamamen katılıyorum	22	22
TOPLAM	100	% 100

Tablo 93’te görüldüğü üzere araştırmaya katılan deneklerin 12’si “hiç katılmıyorum”, 17’si “katılıyorum”, 18’i “kararsızım”, 31’i “katılıyorum”, 22’si ise “tamamen katılıyorum” seçeneklerini işaretlemişlerdir. Buradan 29 kişinin, türbede bulunan zâtın ahirette şefaatçi olacağına inanmadıklarını, 53 kişinin ise şefaatçi olacağına inandıklarını görmekteyiz.

Tablo 94: Araştırmaya Katılanların Türbeyi Ziyaret Etmelerine Kendilerini Yönelten Sebeplere Göre Dağılımı

Türbeye Gelme Sebepleri	Denek sayısı	%
Çevremdeki insanların etkisi	7	7
Dini inançlarım	35	35
Kutsal bilinen bir yere uğrama arzusu	32	32
Piknik ve gezi yapmak	18	18
Başka	8	8
TOPLAM	100	% 100

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere araştırmaya katılan deneklerin %35’i türbeye dini inançlarının bir gereği olarak gördüklerinden ziyarete geldiklerini belirtmişlerdir. Deneklerin %32’si kutsal bilinen bir yere uğrama arzusuyla ziyarete geldiklerini, %18’i piknik ve gezi yapmak için, %7’si ise çevredeki insanların telkinleri ve tavsiyeleri sebebi ile türbeyi ziyarete geldiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 95: Araştırmaya Katılanların Daha Önce Burada veya Benzeri Yerlerde Dilekte Bulunma Durumlarına Göre Dağılımı

Daha Önce Dilekte Bulunma Durumu	Denek sayısı	%
Evet	22	22
Hayır	78	78
TOPLAM	100	% 100

Tablo 95’e baktığımızda, araştırmamıza katılan deneklerden % 22 si daha önce burada veya benzeri bir yerde dilekte bulunmuştur. Dilekte bulunmadığını söyleyenler ise 78 kişidir. Bu durum bize araştırmamıza katılan bazı kişilerin daha önce benzeri yerlerde dilekte bulduklarını göstermektedir. Bu da onların daha önceden türbe ziyareti ile ilgili tecrübelerinin olduğunu bir göstergesidir.

Tablo 96: Araştırmaya Katılanların Daha Önce Türbelerde Buldukları Dileklerin Kabul Olma Durumlarına Göre Dağılımı

Dileklerin Kabul Olma Durumu	Denek sayısı	%
Evet, kabul oldu	6	27,5
Hayır, kabul olmadı	3	13,5
Dileğimin kabul olması şart değil	13	59
TOPLAM	22	% 100

Tablo 96’da görüldüğü üzere daha önce türbede veya benzeri yerlerde dilekte bulunanların %27,5’i (6 kişi) “dileğim kabul oldu”, %13,5 ‘i (3 kişi) “dileğim kabul olmadı” yanıtını verirken, %59’u ise (13 kişi) “dileklerinin kabul olmasının şart olmadığını belirtmişlerdir.

4.3.5. Ziyaretin Nedenleri ve Sonuçları ile İlgili Bulgular

Bu kısım 97. ve 98. sorular ile tablolardan meydana gelmektedir.

Tablo 97: Araştırmaya Katılanların Türbeyi Daha Çok Ziyaret Ettikleri Durumlarına Göre Dağılımı

Ziyaret etme durumları	Denek sayısı	%
Kendimi sıkıntılı ve stresli hissettiğim zamanlarda	16	16
Mutlu ve huzurlu olduğum durumlarda	7	7
Dini yaşantımın zayıf olduğu durumlarda	2	2
Dini yaşantımın kuvvetli olduğu durumlarda	2	2
Dileklerim kabul olduktan sonra	0	0
Gelecekle ilgili isteklerim arttığı zamanlarda	4	4
Herhangi bir neden gözetmem	69	69
Başka	0	0
TOPLAM	100	% 100

Tablo 97’de görüldüğü üzere, araştırmamıza katılan deneklerin %16’sı, “kendimi sıkıntılı ve stresli hissettiğim zamanlarda”, %7’si “mutlu ve huzurlu olduğum durumlarda”, %2’si “dini yaşantımın zayıf olduğu zamanlarda”, %2’si “dini yaşantımın kuvvetli olduğu durumlarda”, %4’ü “gelecekle ilgili isteklerim arttığı zamanlarda” türbeyi ziyaret ederim, yanıtını verirken, %67’si ise türbeyi ziyaret etmek için herhangi bir neden gözetmediklerini belirtmişlerdir.

Tablo 98: Araştırmaya Katılanların Türbe Ziyaretinden Sonra Dini Yaşantılarındaki Değişiklere Göre Dağılımı

Ziyaret sonrası dini yaşantıdaki değişiklik	Denek sayısı	%
Dine olan ilgim daha da arttı.	12	12
İbadetlerime daha fazla dikkat etmeye başladım.	9	9
Hayır işlerine daha fazla yöneldim.	2	2
Bu tür mekânların herkes tarafından gezilip ziyaret edilmesi kanaati oluştu.	55	55
Hiçbir değişiklik olmadı.	22	22
TOPLAM	100	% 100

Tablo 98’de görüldüğü gibi türbeyi ziyaret ettikten sonra katılımcıların %12’si “dine olan ilgim daha da arttı”, %9’u “ibâdetlerime daha fazla dikkat etmeye başladım”, %2’si “hayır işlerine daha fazla yöneldim”, %55’i “bu tür mekânların herkes tarafından gezilip ziyaret edilmesi kanaatine sahip oldum” yanıtlarını verirken, %22’si ise hiçbir değişiklik olmadığını belirtmişlerdir.

4.4. Bilecik Türbeleri Ziyareti İle İlgili Genel Değerlendirme

Bu araştırmada Bilecik Türbelerine gelen ziyaretçilerin türbeyi ziyaret sebeplerini, ziyaret esnasındaki davranışlarını ve ziyaret sonrasında psikolojilerinde ve dini yaşantılarında meydana gelen değişiklikleri anket, mülakat ve gözlem tekniğiyle incelemeye çalıştık.

Bilecik’te Şeyh Edebalı, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih Türbeleri’ni ziyarete gelenlere uygulamış olduğumuz anket çalışmasından elde edilen bulguları bir önceki başlıkta tablolar halinde verdikten sonra, bu başlık altında araştırmamız süresince elde ettiğimiz bulgular doğrultusunda Bilecik Türbeleri ve ziyaretçileri hakkında yorumlarımızı sunacağız ve varsayımlarımızın test edilip edilmediğini inceleyeceğiz.

Yapmış olduğumuz çalışma neticesinde Bilecik türbelerinde araştırmaya katılan ziyaretçilerin cinsiyet durumlarına göre tablolardaki dağılımlarını incelediğimizde; bu tür mekânları ziyaretlere her ne kadar kadınlar daha fazla rağbet ediyormuş gibi toplumumuzda bir kanı olsa da, Bilecik’te bunun aksi yönde bir netice elde edilmiştir. Elde edilen bulgularda Şeyh Edebalı, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih Türbeleri’ni ziyaret eden erkeklerin sayısının kadınların sayısından fazla olduğu görülmüştür. Bu durum Bilecik’te üzerinde araştırma yaptığımız bu türbelerin şehir merkezinden biraz tenhada olması sebebiyle, bayanların tek başlarına gelmeyip, eşleriyle birlikte gelmeyi tercih etmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca gözlemlerimizde erkeklerin mübarek gün ve gecelerde, özellikle cuma günü Cuma namazını kılmak için türbenin yakınında bulunan camilere gelip namaz kıldıktan sonra türbelere uğradıklarını tespit ettik. Dolayısıyla erkeklerin kadınlardan fazla olmasında bu da etkili olabilir. Ayrıca, erkeklerin kadınlara oranla türbe ziyaretinde bulunurken İslâm’ın öngördüğü ziyaret şekline daha uygun davranış sergilediklerini gördük. Bunda erkeklerin eğitim oranının

kadınlara oranla daha yüksek olması ve erkeklerin daha dışa açık olması sebebiyle, aklına takılabilecek her türlü dini suallerini yöneltebilecekleri din görevlilerine ulaşma imkânına daha fazla sahip olmaları etkili olabilir. Kadın-erkek ziyaretçi oranının birbirine çok fazla uzak olmaması, “Kişilerin cinsiyetleri ile türbe ziyaretlerinde bulunmaları arasında anlamlı bir ilişki yoktur” varsayımımızı desteklemektedir. Nitekim Arslan’ın Çorum ve çevresinde popüler dindarlık üzerine yapmış olduğu çalışmada, ziyaretçilerin cinsiyetleri ile türbe ziyareti arasındaki fark istatistiksel açıdan anlamlı bulunmamıştır (Arslan, 2004: 313).

Bilecik türbelerine gelen ziyaretçilerin yaş gruplarına göre dağılımlarına baktığımızda; orta ve orta yaş üzeri kişilerin türbelere daha çok geldiklerini görüyoruz. Bu yaşlarda dine olan ilginin artması bu fazlalığın sebebi olabilir. Yine sorumlulukların artması, sıkıntıların çoğalması; türbeleri huzur bulma, dilekte bulunma ve dua etme yeri olarak görmelerine etki edebilir.

Medeni durum açısından elde edilen bulgulara göre, evli olanlar ziyarete gelenler arasında çoğunluğu meydana getirmektedir.

Bilecik türbelerinde araştırmamıza katılanların tahsil durumuna baktığımızda, Üniversite-yüksekokul ve lise mezunlarınca ziyaret edenlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Bu sonuç bize, eğitim seviyesi yükseldikçe dini bilincin artacağı ve buna bağlı olarak da aynı paralelde türbe ziyaretlerinin azalacağı görüşünün aksi yönde bir portre sunmaktadır. Zira kişilerin tahsil seviyelerinin yüksekliği dini eğitim açısından da nitelikli bir eğitim aldıklarının göstergesi olmayabilir. Kişilerin dini bilgileri kulaktan duyma bilgilere dayanabilmektedir. Bu sonuçla “eğitim seviyesi yüksek kişilerle, hiç öğrenim görmemiş ya da az öğrenim görmüş kişilerin türbe ziyaretinde bulunmaları arasında fark yoktur” şeklindeki varsayımımız doğrulanmaktadır.

Araştırmaya katılan ziyaretçilerin ekonomik açıdan durumlarını belirten bulguları incelediğimizde; zengin olsun fakir olsun, ekonomik açıdan her tabakadan insanın bu tür ziyarette bulunduğu ortaya çıkmaktadır. Bu sonuç; “Kişilerin gelir seviyelerindeki farklılık ile türbe ziyaretinde bulunmaları arasında bir fark yoktur” şeklindeki varsayımımızı doğrulamaktadır. Ayrıca verilere baktığımızda her ekonomik durumdan

fertler bulunmakla birlikte ziyarete gelenlerin orta ve ortanın üstü ekonomik duruma sahip olanlarının çoğunlukta olduğu görülmektedir. Türbelerle ilgili olarak Cüneyd-i Bağdadi Türbesi'nde yapılan bir çalışmada da en yüksek oranın orta ve ortanın üstü ekonomik durumda olanlar tarafından oluşması bu çalışmamızdaki veriler ile benzerlik arz etmektedir (Kayıkçı, 2005: 21). Ayrıca şunu ifade etmek gerekir ki; gelir durumuyla oluşan bir tabakalaşma, dini tutum ve davranışla oluşan tabakalaşmayla paralellik göstermeyebilir. Zira bu ziyaretlerin, manevi haz almak, sıkıntılardan kurtulmak, başarılı olmak, iş bulmak, kısmetin açılması, çocuk sahibi olmak, Allah'ın rızasını kazanmak, ahirette şefaate nail olmak, türbede bulunan zata vefa borcunu yerine getirmek gibi birçok sosyal ve psikolojik sebepleri olabilir. Bu kadar çok sebeplerle yapılan bu uygulamanın sosyo-ekonomik durumu farklı olan kişiler tarafından da rağbet görmesi doğaldır. Farklı kesimlerinde farklı istek ve sıkıntıları, aciz olduklarını hissettikleri problemleri olabilir. Ayrıca türbe ziyaretlerinin sebeplerinin başında huzur bulmak her kesim için geçerli bir sebeptir. Bu sebeple varlıklı ya da varlıksız her insan tarafından türbeler ziyaret edilebilmektedir.

Bilecik'te araştırma yapmış olduğumuz türbelerde elde ettiğimiz verilere göre türbe ziyaretine gelenler arasında ev hanımlarının, memurların ve öğrencilerin oranının diğer meslek gruplarına göre daha fazla olduğunu görüyoruz. Bu durumun sebebi ev hanımlarının zamanının daha müsait olması, memurların ve öğrencilerin de hafta sonlarında aileleri ile beraber burayı ziyarete gelmeleri olabilir. Çoban Dede Türbesi'nde yapılan bir çalışmada burada olduğu gibi türbe ziyaretine gelenlerin çoğunluğunun (160 kişiden 85'i) ev hanımları olması çalışmamızı destekler mahiyettedir (Özcan, 2007: 6). Aynı şekilde Cüneyd-i Bağdadi Türbesi'ndeki çalışmada da benzer sonuç çıkmaktadır (Kayıkçı,2005: 22).

Bilecik türbelerine gelen ziyaretçilerin ikamet ettikleri yerlere göre dağılımını incelediğimizde; Şeyh Edebalı Türbesi'ne gelen ziyaretçilerin yarıya yakını Bilecik merkez ve ilçelerinden gelenler oluşturmakta iken, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih Türbeleri'ni ziyarete gelenlerin yarıdan fazlasını Bilecik dışından gelenler oluşturmaktadır. Bunda her yıl Eylül ayında gerçekleştirilen, Ertuğrul Gazi'yi Anma ve Söğüt Şenlikleri'nin bazı televizyon kanallarında canlı olarak yayınlanması etkili olmaktadır diyebiliriz. Çünkü şenliklerin televizyonlarda yayınlanması ile diğer

vilayetlerden de insanlar bu mekândan haberdar olmakta ve yılın değişik zamanlarında turlar düzenleyerek burayı ziyarete gelmektedirler. Söğüt'e gelen ziyaretçilerden bazıları Ertuğrul Gazi'yi ziyaret ettikten sonra Dursun Fakih Türbesi'ne de uğramaktadırlar.

Araştırmamıza katılanların dini bilgi ve eğitimlerini aldıkları kurum açısından dağılımlarını incelediğimizde; aile kurumunun ve hemen akabinde Kur'an kursları ve camilerin önemli olduğunu belirtmek gerekir. Bu dağılıma baktığımızda "din eğitimimi ailemden aldım" diyenler tarafından Bilecik Türbeleri daha fazla ziyaret edilmektedir. Bu netice bize, kişilerin dini inanç, tutum ve davranışlarının oluşumunda ailenin etkisinin büyük olduğunu göstermektedir. Çünkü ilk tecrübeler aile ortamında yaşanmaktadır.

Bilecik türbelerinde araştırmaya katılanların Kur'an-ı Kerim hakkındaki durumlarına göre dağılımlarını incelediğimizde; ziyaretçilerin çoğunluğu Kur'an okumayı bilmektedirler. Kur'an okuma oranının yüksek çıkmasının sebebi, Kur'an öğreniminin Müslüman-Türk toplumunda gelenekselleşmiş olmasıyla alakalıdır. Toplumumuzda fertler dindar olsun veya olmasın mutlaka çocuklarına bu bilgiyi vermekte ve bu bilgiyi alabilecekleri cami ve kurslara göndermektedirler. Kur'an okumayı bilmeyenlerin oranı da az değildir. Bu durum bize, hem Kur'an okumayı bilen hem de bilmeyen insanlar tarafından türbelerin uğrak yer olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak; Kur'an okumayı bilme durumu ile türbe ziyaretleri arasında pozitif bir ilişki vardır diyebiliriz.

Bilecik türbelerinde araştırmaya katılanların namaz ibadeti ile ilgili durumlarına göre dağılımlarını incelediğimizde; ankete katılan deneklerin büyük çoğunluğunun namaz tecrübesini farklı farklı düzeylerde dahi olsa yaşamakta olduğunu görüyoruz. Elde ettiğimiz verilerden, türbeyi ziyarete gelen fertlerin büyük çoğunluğunun namaz kılanlardan oluştuğunu ve namaz kılma durumu ile türbe ziyaretleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu tespit etmiş bulunuyoruz.

Araştırmaya katılan deneklerin inanç bakımından durumlarına göre dağılımlarını incelediğimizde; anket çalışması neticesinde elde ettiğimiz verilere göre, kendisini inançsız olarak nitelendiren kimse bulunmamaktadır. Buradan türbe ziyaretlerinde

bulunan fertlerin düzeyleri farklı dahi olsa inanç sahibi olduklarını ve kendilerini bu şekilde nitelendirdiklerini görmek mümkündür. Sadece gezmek ve piknik yapmak maksadı ile dahi olsa gelenler inançlı kimselerdir.

Bilecik Türbeleri'ne ziyarete gelen fertlerin türbede bulunan zât hakkındaki bilgi ve görüşlerine göre dağılımına baktığımızda farklılıklar görülmektedir. Ziyaretçilerin ankette yer alan bu sorumuza verdikleri yanıtlarını incelediğimizde; Şeyh Edebalı Türbesi'ni ziyarete gelen fertlerin %95 gibi bir çoğunluğunun, Şeyh Edebalı'yı Veli-Şeyh olarak nitelendirmekte olduklarını görüyoruz. Ertuğrul Gazi Türbesi'ni ziyarete gelenlerin yanıtlarına baktığımızda; fertlerin %93 gibi büyük bir çoğunluğunun, Ertuğrul Gazi'nin Osmanlı Devleti'nin kurulmasında etkin bir rol oynadığını ifade ettiklerini görmekteyiz. Dursun Fakih Türbesi ziyaretçilerinin yanıtlarına bakıldığında ise; ziyaretçilerin % 29'u Dursun Fakih'ı veli olarak tanımlarken, %66 gibi bir çoğunluğu ise, Osmanlı Devleti'nin ilk imam-hatibi, ilk kadısı ve aynı zamanda Şeyh Edebalı'nın damadı olduğunu belirtmişlerdir. Buradan Bilecik'te türbe ziyaretinde bulunan fertlerin ziyaret ettikleri şahıslar hakkında belli bir kanaate sahip oldukları ve bu kanaatlerinin etkisi ile buraları ziyarete geldikleri bilgisine sahip olmaktadır.

Bilecik türbelerinde araştırmaya katılanların ziyaret ettikleri mekândan haberdar olma durumlarına göre dağılımlarını incelediğimizde; deneklerin büyük çoğunluğu türbelerden aile ve çevreleri vasıtasıyla haberdar olduklarını belirtmişlerdir. Burada ailenin ve çevrenin bu konularda fertler üzerinde önemli bir yere sahip olduğu tespit edilmiştir. Zira aile, kişinin eğitimini aldığı ilk mekân olması münasebetiyle önem arz ederken çevredekiler de yaptıkları uygulamaları karşı tarafa aktarmak suretiyle kişinin bu tür yerleri ziyaret etmesine katkı sağlamış olmaktadır. Çünkü insanın sosyal bir varlık olması, diğer insanlardan etkilenmesini beraberinde getirmiştir. Zira belli bir mekânın herkes tarafından rağbet görmesi, diğer insanları da o yerlere çekmektedir.

Ancak burada önemli bir hususu belirtmek gerekir. Şeyh Edebalı Türbesi ile Dursun Fakih Türbesi'nde elde edilen veriler arasında mekândan haberdar olma durumlarında benzerlikler bulunmakta iken, Ertuğrul Gazi Türbesi ile aralarında farklılıklar bulunduğu görülmektedir. Elde edilen verileri incelediğimizde; Şeyh Edebalı Türbesi'ni ziyarete gelenlerin %46,7'si çevre, %27,5'i aileleri sayesinde türbeden

haberdar olduklarını; Dursun Fakih Türbesi'ni ziyarete gelenlerin %59'u çevre, %33'ü aileleri sayesinde haberdar olduklarını belirtirken; Ertuğrul Gazi Türbesi'ni ziyarete gelen fertlerin %49'unun televizyon, %17'sinin de aileleri sayesinde türbeden haberdar olduklarını öğrenmekteyiz. Görüldüğü üzere Ertuğrul Gazi Türbesi'nden haberdar olmada televizyonun payı aileden öne geçmekte ve televizyon sayesinde haberdar olma durumu diğer türbelere oranla fazlalık göstermektedir. Bunun böyle olmasında, her yıl Eylül ayında düzenlenen Ertuğrul Gazi'yi anma ve Söğüt şenliklerinin televizyonlardan yayınlanmakta oluşu etkili olabilir kanaatindeyiz.

Bilecik türbelerinde araştırmaya katılanların ziyaret öncesinde yapmış oldukları hazırlıklara göre dağılımlarını incelediğimizde; araştırmaya katılanların çoğunluğunun türbelere gelirken abdest aldıklarını görüyoruz. Kutsal olarak bilinen bir yere abdestsiz gitmenin, orada yatan zâta karşı saygısızlık olacağı düşüncesi ve türbede namaz kılma, Kur'an okuma gibi ibâdetlerin yapılması bu ön hazırlığı gerekli kılmaktadır. Bu ibâdetler yapılmasa dahi, eğer türbede bir dilekte bulunulacaksa abdestli bir şekilde dua etmenin duanın makbûliyetine artıracığı düşüncesi de bu hazırlığın sebebi olabilir.

Bilecik türbelerinde araştırmaya katılanların türbeye geliş sebeplerine göre tablolaradaki dağılımlarını incelediğimizde; fertlerin türbeye geliş sebebinde; dua etmek, ibret almak ve tefekkür etmek en başta gelen sebepler arasında bulunmaktadır. Bu elde edilen veriler "Türbe ziyaretlerinin en önemli sebebinin bir dilekte bulunmak" olduğu varsayımımızı doğrulamamaktadır. Fakat bazı ziyaretçilerin herhangi bir dilekte bulunsa da bunu Allah'tan istediği için dilek olarak görmediklerini de belirtmekte fayda görüyoruz. Ayrıca kişilerin dilekte bulunma eğilimi, türbenin özelliğine göre de değişim gösterebilir. Bazı türbeler, çoğunlukla bir dilek için gelenlerin uğrak yeri olarak bilinmektedir. Şeyh Edebalı'nın, Ertuğrul Gazi'nin ve Dursun Fakih'in kimlikleri ve herhangi bir özel sıkıntıyı giderici olarak halk arasında bilinmeyişi bu oranın düşmesinde etkili olabilir. Ayrıca sadece görmek ve bilgilenmek için bu mekânlara gelenlerin sayısının da az olmadığı görülmektedir. Özellikle türbenin bulunduğu şehre ilk defa gelenler, şehri gezmekle birlikte bu mekânları ziyaret etmeyi de ihmal etmemektedir. Şeyh Edebalı, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih Türbeleri gibi güzel bir manzaraya sahip olan türbeler için, bu durum, ziyaret sebeplerinin başında gelmektedir. Bir de Bilecik'te dinlenmek ve gezmek için birkaç yer dışında pek bir

alan bulunmamaktadır. Bu sebeple, diğer illerden gelen misafirlerini gezdirmek isteyen Bilecikli hemşerilerimiz, misafirleri ile buralara gelmektedirler. Bu da gezmek için gelenlerin oranlarının az olmamasında etkili olabilmektedir.

Bilecik Türbelerine gelen ziyaretçilerin, türbede medfun bulunanların ahiret gününde şefaatçi olup olmama konusunda verdikleri yanıtlara göre dağılımlarına baktığımızda; Şeyh Edebalı Türbesi'ne gelenlerin, %30,9'u şefaatçi olacağı görüşüne katıldıklarını belirtirken, %50,8'i katılmadıklarını belirtmektedirler. Dursun Fakih Türbesi'ni ziyarete gelenlerin, %39'u katılmadıklarını, %53'ü ise katıldıklarını belirtmişlerdir. Benzer sonuçlar bu konuyla ilgili yapılan başka çalışmalarda da karşımıza çıkmaktadır. Cüneyd-i Bağdadi Türbesi'nde yapılan çalışmada türbede bulunan zatın şefaatçi olacağı inancına tamamen katılanların oranı %26, belki şefaatçi olabilir görüşüne sahip olanların oranı % 50'dir. Şefaatçi olmayacağı görüşünde olanlar ise %24'lük bir orana sahiptir (Kayıkçı, 2005: 36). Çoban Dede Türbesi'nde yapılan bir çalışmada ise ankete katılan 160 denekten 83'ü kıyamet gününde şefaatçi olması arzusu ile türbeye geldiklerini belirtmişlerdir (Özcan, 2007: 40). Dolayısıyla bu türbelerde yapılan çalışmalar da bizim çalışmamızı destekler mahiyettedir. Zira ziyaretçilerin çoğunluğu türbede medfun bulunan zâtların ahirette şefaatçi olacağını düşünmektedirler. Buradan hareketle diyebiliriz ki, türbede yatan zâtın âhirette şefaatçi olacağı düşüncesi, bu dünyada türbeye gelmek için bir sebep olmasa dahi, ölümden sonraki hayatta fayda sağlayacağı için ziyaret sebebi olabilir. Burada dikkat çeken bir husus vardır; tablodaki verileri dikkatle incelediğimizde, Ertuğrul Gazi Türbesi'ni ziyarete gelenlerin Ertuğrul Gazi'nin ahirette şefaatçi olacağı kanaatinde olanların oranının diğer türbelerdekine oranla çok düşük olduğu görülmektedir. Zira Ertuğrul Gazi Türbesi'ne gelen ziyaretçilerin, %91 gibi büyük bir çoğunluğu türbede bulunan zatın ahirette şefaatçi olacağı görüşüne katılmadıklarını, %2'si katıldıklarını ifade etmişlerdir. Burada diğer türbelerden farklı bir netice elde edilmesinde, bu mekânın dini bir mekân olarak görülüyor oluşu etkili olabilir.

Buradan hareketle araştırmamız neticesinde “Türbe ziyaretlerinin en önemli sebeplerinden birisinin insanların türbede yatan zâtın âhirette şefaatçi olacağına inanmalarındır” şeklindeki varsayımımızı araştırma yaptığımız diğer türbelerde elde edilen veriler desteklerken, Ertuğrul Gazi Türbesi'nde elde ettiğimiz veriler

desteklememektedir. Bu bilgiden hareketle her türbe ziyaretinin arka planında insanların türbede medfun bulunan zattan şefaah beklentisinin olamayabileceği neticesine ulaşmaktayız.

Araştırmamıza katılan deneklerin ziyaret ettikleri türbelerde duadan başka yaptıkları uygulamalara göre dağılımlarını incelediğimizde; Şeyh Edebalı Türbesi'ne gelenlerin %42,5'i namaz kıldıklarını, %22,5'i Kur'an okuduklarını, %25'i duadan başka hiçbir Şey yapmadıklarını belirtmişlerdir. Ertuğrul Gazi Türbesi'ne gelenlerin %43'ü Kur'an okuduklarını, %51'i ise duadan başka hiç bir Şey yapmadıklarını belirtmişlerdir. Dursun Fakıh Türbesi'ni ziyarete gelenlerin %49'u namaz kıldıklarını, %33'ü de duadan başka hiçbir Şey yapmadıklarını ifade etmişlerdir. Burada dikkah çeken husus, Ertuğrul Gazi Türbesi'nde deneklerin namaz kılmadıklarıdır. Bunun böyle olmasının sebebi ise, türbenin içerisinde namaz kılmak maksadıyla ayrılmış özel bir mekânın bulunmayışıdır.

Ziyaretçilerin anket sorularımıza verdikleri yanıtlardan, ziyaretçilerin çoğunluğunun hurafe ve batıl türünde bazı davranışları türbe ziyareti adabıyla bağdaştırmadıklarını görmekteyiz.

Bilecik Türbeleri'ni ziyarete gelenlerin türbede dilekte bulunup bulunmama durumlarına göre dağılımlarını incelediğimizde; Şeyh Edebalı Türbesi'ndeki ziyaretçilerin %36,7'si dilekte bulduklarını, %63,3'ü ise dilekte bulunmadıklarını belirtmişlerdir. Ertuğrul Gazi Türbesi'ndeki ziyaretçilerin %3'ü dilekte bulduklarını, %97'si gibi büyük bir çoğunluğu ise türbede dilekte bulunmadıklarını ifade etmişlerdir. Dursun Fakıh Türbesi'ne gelen ziyaretçilerin %47'si dilekte bulunurken, %53'ü dilekte bulunmadıklarını belirtmişlerdir. Burada dikkah edilirse farklı olan Ertuğrul Gazi Türbesi'nde dilekte bulunma oranının diğer türbelere oranla çok az olmasıdır. Bunda Ertuğrul Gazi Türbesi'nin dini bir türbe olarak görülmeyişi etkili olabilir. Zira insanlar buraya daha çok tarihi yâd etmek ve O değerli şahsa bir vefa borcunu yerine getirmek maksadıyla gelmektedirler.

Bilecik Türbeleri'ni ziyarete gelenlerin kendilerini ziyaret etmeye yönelten sebeplere göre dağılımlarına baktığımızda; Şeyh Edebalı Türbesi'ne gelen ziyaretçilerin %43,3'ü dini inançlarının bir gereği olarak, %29,2'si kutsal bir yere uğrama arzusu ile %10,8'i

de piknik ve gezi yapmak isteği ile ziyarete geldiklerini ifade etmişlerdir. Ertuğrul Gazi Türbesi'ni ziyarete gelen deneklerin, %16'sı piknik ve gezi yapmak amacıyla geldiklerini belirtirken, %77 gibi büyük bir çoğunluğu ise, türbede bulunan büyüümüze bir vefa borcunu yerine getirmek maksadıyla ziyarete geldiklerini belirtmişlerdir. Dursun Fakıh Türbesi'ne gelenlerin %35'i dini inançlarının bir gereği olarak geldiklerini, %32'si kutsal bilinen bir yere uğrama arzusu, %18'i ise piknik ve gezi yapmak gayesiyle burayı ziyarete geldiklerini belirtmişlerdir. Burada da dikkat edilirse, Şeyh Edebalı ve Dursun Fakıh Türbeleri'ne yapılan ziyaretlerde fertler dini inançlarının bir gereği olarak ve kutsal bilinen bir mekâna uğrama arzusu ile buraları ziyaret ettiklerini belirtirken, Ertuğrul Gazi Türbesi'ni ise bir vefa borcunu yerine getirmek gereği ile ziyareti gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Bunda bu mekânın dini bir mekân olarak görülmeyişi etkili olabilir. Bu bilgilerden fertlerin kendilerini türbe ziyaretine yönelten duygunun daha çok dini inançlarından, kutsal bilinen bir yere uğrama arzusundan ve tarihte büyük fedakârlıklar göstermiş o değerli insanlara bir vefa borcunu yerine getirmek düşüncesinden kaynaklandığını ifade ettikleri görülmüştür.

Bilecik'te araştırma yaptığımız türbeleri ziyaret edenlerin türbe ziyaretinden sonra dini yaşantılarındaki ve düşüncelerindeki değişikliklere göre dağılımını incelediğimizde; Şeyh Edebalı Türbesi'ne ziyarete gelenlerin %37,4'ü dini yaşantılarında değişikler olduğunu, %41,7'si bu tür mekânların herkes tarafından gezilip ziyaret edilmesi kanaatine ulaştıklarını ifade ederken, %20,8'i ise hiçbir değişikliğin olmadığını belirtmişlerdir. Ertuğrul Gazi Türbesi'ndeki verileri incelediğimizde, deneklerin %87'si bu tür mekânların herkes tarafından gezilip ziyaret edilmesi kanaatine ulaştıklarını belirtirken, %13'ü hiçbir değişiklik olmadığını ifade etmişlerdir. Dursun Fakıh Türbesi'nde, ziyaretçilerin %23'ü dini yaşantılarında değişiklikler yaşadıklarını ifade ederken, %55'i bu tür mekânların herkes tarafından gezilip ziyaret edilmesi kanaatine ulaştıklarını belirtmişlerdir. Deneklerin %22'si ise hiçbir değişiklik olmadığını ifade etmişlerdir. Dikkat edilirse Ertuğrul Gazi Türbesi'ni ziyaret edenlerin, dini yaşantılarında değişiklik olduğunu belirten seçenekleri boş bıraktıkları görülmektedir. Bunda da yine bu türbenin dini bir mekân olarak görülmemesi, sadece

tarihi yâd etmek ve atalarımıza vefanın bir gereği olarak ziyaret edilmesi anlayışının var olması etki etmiş olabilir.

Türbeyi hangi durumlarda ziyaret edersiniz diye yönelttiğimiz anket sorumuza deneklerin vermiş oldukları yanıtları incelediğimizde; türbeye gelmek için hiçbir neden gözetmeden gelenlerle, sıkıntılı ve stresli oldukları zamanlarda türbe ziyaretlerinde bulunanların çoğunlukta olduğu görülmektedir. Tablolardaki bulgulara dikkatle baktığımızda deneklerin büyük bir çoğunluğu hiçbir neden gözetmeden bu türbeleri ziyarete ettiklerini ifade etmişlerdir. Bunda türbe ziyaretlerinin gelenekselleşmiş hale gelmesi etkili olabilir.

Yalnız şunu belirtmek istiyoruz ki, anket konusunu işlerken de ifade ettiğimiz gibi anketler sadece hemen yaşanmış veya yaşanmakta olan dini yaşayışları tespit etmeye çalışırlar. Bu sebeptendir ki, elde edilen bu veriler, kişilerin türbe ziyaretinden hemen sonra, o an içerisinde buldukları ruh hallerini ifade etmektedir. Türbe ziyaretlerinin fertlerin dini yaşantılarına olan bu etkilerinin uzun süreli mi yoksa sadece o mekânda mı etkili olduğunu tespit etmek mümkün değildir. Bunu tespit edebilmek için kişilerin türbe ziyaretinden sonra yaşadıkları evlerine gidip fertleri yaşadıkları çevrede de takip edip değişiklik olup olmadığını gözlemlemek gerekmektedir. Böyle bir gözlem ise, geniş bir zamana ve çok sayıda araştırmacıya ihtiyacı beraberinde getirecektir. Dolayısıyla elde edilen bu verileri sadece kısa zamanlı olarak, sadece o ana ait değişiklikler olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır, kanaatindeyiz.

SONUÇ

Türbe ziyaretleri, günlük hayat içerisinde kendisine yer bulmuş uygulamalardandır. Bu ziyaretler insanlar tarafından ister bâtil addedilsin, isterse dini yaşantının bir başka şekli olarak görülsün, türbelere birtakım fonksiyonlar yüklenmiş, dünyevi ve uhrevi faydalar beklenen mekânlar haline gelmiştir. İşte bu mekânlardan bazıları da bizim çalışma alanımız olan Şeyh Edebalı, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih Türbeleri'dir. Bu türbeler de insanlarımız tarafından ziyaretlere konu olmaktadır. Araştırmamız esnasında, Bilecik'te bulunan bu türbeleri ziyaret edenlerle yaptığımız anketler, mülakatlar ve gözlemlerimiz sonucunda genel bir değerlendirme yapacak olursak; sebepleri açısından Bilecik Türbeleri'ni ziyaret iki noktada yoğunlaşmış bulunmaktadır;

1. Manevi maksatla ziyaret.
2. Dünyevi menfaat sağlamak için ziyaret.

Manevi maksatla ziyarette, ziyaretçiler, sadece orada dua etmek, Allah'ın rızasını kazanabilmek, ibadet etmek, sevap kazanmak, ruhen bir rahatlama duymak, türbede medfun bulunan kişiye duyulan minnettarlık sebebiyle ona karşı bir vefa borcunu yerine getirmek, manevi bir haz ve feyiz almak amacını taşımaktadırlar. Bu ziyaretçiler üç İhlâs bir Fatihâ ve Kur'an-ı Kerim'den bazı sureler okuyup Şeyh Edebalı, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih'in ruhuna bağışlayıp, türbeden hiçbir şey talep etmeden ziyaret edip ayrılmaktadırlar.

Dünyevi menfaat sağlamak için ziyarette bulunanlar ise; çeşitli istek ve dileklerde bulunma maksadıyla, direkt türbede bulunan zattan değil de, esas itibariyle Allah'tan istemek suretiyle, Şeyh Edebalı, Ertuğrul Gazi ve Dursun Fakih vesile kılınarak çeşitli uygulamalar eşliğinde Bilecik'te bulunan bu türbeleri ziyarete gelmektedirler.

Türbe ziyaretlerini fert ve fertlere olan etkileri açısından değerlendirecek olursak; Dinin birleştirici, bütünleştirici, toplumsal bir rolü vardır. Toplumun çekim merkezleri olan türbeler de dini pratiklerle yüklü olduklarından, içerisinde yaşadığı toplumun günlük yaşamlarında karşılaştıkları her türlü sorun ve sıkıntılarını gidermede, toplumsal dayanışma ve sürekliliği sağlamada önemli bir fonksiyona sahiptir.

İnsanların dindarlık seviyesi, eğitim durumu, sosyo-ekonomik durumu ne kadar farklı olursa olsun bu mekânlar insanları birleştiren yerlerin başında gelmektedir. Bu birleştiriciliğin sebebi ise, insanların buraları “kutsal mekânlar” olarak görmeleridir. Bu yüzden de kimileri dünyevi istekleri için bu mekânları aracı kılarken, kimileri de kendini Allah’a yakın hissetmek, huzur bulmak, ibret alıp tefekkür etmek için ziyaret etmektedir.

Türbeler, sosyal tabakalar arasında iletişimin sağlandığı yerler arasındadır. “Çünkü bu mekânlar, bir yandan çaresiz kalmış insanlara inanç ve geleneğin koruyucu gücünü hatırlatırken, diğer yandan ortak inanış dolayısıyla sosyalleşmeye katkıda bulunmaktadır” (Göka, 2001: 98). Zira çeşitli sebeplerle ziyarete gelenler burada birbirleriyle tanışma fırsatı bulmaktadırlar. Yeni dost ve komşular edinmek suretiyle kurduğu ilişkiler sayesinde ferdin sosyalleşmesine olanak vererek bir arada yaşama ve dostluk kurmasını sağlamaktadır.

Ziyaretler esnasında yapılan uygulamalar aynı zamanda türbe ziyaretleri ile ilgili geleneklerin sürdürülmesine yardım ederek bu kültürün gelecek nesillere aktarılmasında da görev almaktadır.

Türbe ziyaretleri ayrıca değer yargılarımızdan olan atalara ve ecdada bir minnet ve vefa borcu görevini yerine getirmede de önemli bir etkiye sahiptir. Dolayısıyla türbelerde yatan zâta karşı bir vefa borcu, saygı ifadesi olarak da ziyaretler yapılmaktadır. Türbe ziyaretinden sonra fertler kendilerinden önce yaşamış ve kendilerine emanetler bırakan büyük insanlara bir vefa borcunu yerine getirdiklerini düşünerek mutlu ve rahatlamış bir psikoloji ile oradan ayrılmaktadırlar. Bu sebepledir ki, ziyarete gelenlerin büyük bir çoğunluğu bu mekânın ne suretle olursa olsun mutlaka gezilip görülmesi kanaatine sahip olduklarını ve insanlara bunu tavsiye ettiklerini belirttiklerini görüyoruz.

Özetle ifade edecek olursak; dünyevi menfaat sağlamak maksadıyla türbeleri ziyarete gelen insanlar, dileklerinin ve dualarının kabul olacağı umudu, heyecanı ve mutluluğu içerisinde mekândan ayrılmaktadırlar. Manevi maksatla ziyarete bulunanlar da, Allah’ın rızasını kazanma konusunda güzel bir iş yaptıklarını düşünerek ve ayrıca tarihte büyük fedakârlıklar göstermiş olan şahsiyetlere vefa görevini yerine getirmiş

olmanın mutluluğu içerisinde gönül hoşluğu ile psikolojik bir rahatlama ve huzur bulmak suretiyle ziyaretlerini tamamlayıp mekândan ayrılmaktadırlar. Kısaca, bu ziyaretlerin toplumsal bütünleşme, dayanışma ve sosyalleşme gibi sosyal; rahatlama, huzur bulma mutluluk duyma ve ümitli olma gibi psikolojik etkileri olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak ifade etmek gerekirse; yapmış olduğumuz bu çalışma bir saha araştırması olup sadece Bilecik'te bulunan türbeler ile sınırlı bir çalışma olduğu için tespitlerimizi bütün türbeler için genellemek mümkün değildir. Bütün türbeler hakkında genelleme yapmak için hepsinin teker teker incelenmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

AKTAŞ, Recep (1973); *Batıl İnanışlar*, Bahar Yay., İstanbul.

AKSOY, Hasan (1994); C.10, *İslam Ans.*, Dursun Fakih md., Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul.

ARMANER, Neda (1980); *Din Psikolojisine Giriş*, Ayyıldız Mat., Ankara.

ARSEVEN, Ali.D. (1993); *Alan Araştırma Yöntemi*, Kadıoğlu Mat., Ankara.

ARSLAN, Mustafa (2004); *Türk Popüler Dindarlığı*, Dem Yay., İstanbul.

ARSLANTÜRK, Zeki (2001); *Sosyal Bilimciler İçin Araştırma Metot ve Teknikleri*, Çamlıca Yay., İstanbul.

AYDIN, Mehmet (2002); *Din Felsefesi*, İzmir İ.F.A.V. Yay., İzmir.

AYTÜRK, Nihat ve Bayram Altan (1990); *Türkiye’de Dini Ziyaret Yerleri*, Altın kalem Yay., Ankara.

BAYRAK, Harun (2007); *İl İl Dini Ziyaret Yerlerimiz*, Yakamoz Yay., İstanbul.

BAŞAR, Fahamettin (1994); C.11, *İslam Ans.*, Ertuğrul Gazi md., Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul.

CANAN, İbrahim (1993); *Hadis Ans.* (Kütüb-i Sitte), C.17, Akçağ Yay. İstanbul.

CANBULAT, Mehmet (2006); *Dini Kavramlar Sözlüğü*, “Ahilik, Şeyh” md., Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., Ankara.

CERTEL, Hüseyin (2003); *Din Psikolojisi*, Andaç Yay., Ankara.

CÜCELOĞLU, Doğan (2008); *İnsan ve Davranışı*, Remzi Kitabevi, İstanbul.

ÇELEBİ, Nilgün (1990); *Sosyal Bilimler Ans.*, “Yöntem” md., C.4, Risale Yay.

İstanbul.

DÖLEK, Ali (1990); *Sosyal Bilimler Ans.*, “Varsayım” md., C.4, Risale Yay. İstanbul.

EGEMEN, Bedi Ziya (1952); *Din Psikolojisi*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

ER, İzzet (1990); *Sosyal Bilimler Ans.*, “Metodoloji” md., C.2, Risale Yay., İstanbul.

GÖKA, Şenol (2001); *İnsan ve Mekân*, Pınar Yay., İstanbul.

http://www.bilecik.gov.tr/default_B0.aspx?content=1004 [tarih: 30.04.2009]

HÖKELEKLİ, Hayati (2005); *Din Psikolojisi*, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara.

KAĞITÇIBAŞI, Çiğdem (1988); *İnsan ve İnsanlar*, Evrim Yay., İstanbul.

KANDEMİR, M. Yaşar (1986); C.12, *İslam Ans.*, “Ziyaret” md., M.E.B. Yay., İstanbul.

KARAGÖZ, İsmail (2006); *Dini Kavramlar Sözlüğü*, “Bâtıl” md., Diyanet İşleri Başkanlığı Yay.,Ankara.

KARAMAN, Fikret (2006); *Dini Kavramlar Sözlüğü*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., “Tevesül” md., Ankara.

KARASAR, Niyazi (1986); *Bilimsel Araştırma Yöntem: Kavramlar, İlkeler, Teknikler*, Bilim Yay., Ankara.

KAYIKÇI, Semra (2005); *Türbe Ziyaretlerinin Psiko-Sosyal Sebepleri ve Etkileri Üzerine Bir Araştırma (Cüneyd-i Bağdadi Türbesi Örneği)*, Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Basılmamış Lisans Bitirme Tezi, İstanbul.

KILAVUZ, Ahmet Saim (2004); *İlmihal (İman ve İbadetler)*, C.1, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara.

KILIÇ, Abdullah (2001); *Isparta Yöresi Halk İnançları*, Uluslar Arası Anadolu İnançları Kongresi Bildirileri, Evrak Yay., Nevşehir-Ankara.

KUR'AN-I KERİM ve Açıklamalı Meali (2002); Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara.

KUR'AN YOLU Türkçe Meal ve Tefsir (2007), Maide suresi, C.2, Diyanet İşleri

Başkanlığı Yay., Ankara.

OLGUNER, Fahrettin (1992); *İslâm Ans.*, “Batıl” md., Türkiye Diyanet Vakfı Yay.,

C.5, İstanbul.

ÖZCAN, Hatice (2007); *Halkın Çoban Dede'den Beklentilerinin Psikolojik Nedenleri*,

Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Adana.

PAÇACI, İbrahim (2006); *Dini Kavramlar Sözlüğü*, “Kabir, Veli” md., Diyanet İşleri

Başkanlığı Yay., Ankara.

PEKER, Hüseyin (2008); *Din Psikolojisi*, Çamlıca Yay., İstanbul.

ŞAHİN, Kamil (1994); C.10, *İslam Ans.*, Edebalı md., Türkiye Diyanet Vakfı Yay.,

İstanbul.

TAŞ, Kemalettin (2006); *Dindarlığın Kriterleri Üzerine Tipolojik Bir Araştırma*

(*Dindarlığın Sosyo-Psikolojisi*), Karahan Kitabevi, Adana.

YILDIRIM, Ali ve Hasan Şimşek (2000); *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma*

Yöntemleri, Seçkin Yay., Ankara.

EKLER

EK 1: ANKET

Anketimizin amacı türbe ziyaretlerinde bulunanların psiko-sosyal özellikleri, türbe ziyaretlerinin sebepleri ve türbe ziyaretlerinin insanlar üzerindeki etkilerini araştırmaktır. Lütfen soruların hepsini eksiksiz olarak yanıtlamanızı, kendinize en uygun olanı işaretlemenizi, size uymayan durumlarda “başka” diye yazdığımız şıkka kendi görüşünüzü belirtmenizi istirham ediyorum teşekkürlerimi arz ediyorum. (Lütfen her soruda sadece bir şikkı işaretleyiniz)

Yüksek Lisans Öğrencisi

Emre YILMAZ

1- Cinsiyetiniz?

Erkek Kadın

2- Yaşınız?

1- 15–18 2- 19–24 3- 25–40 4- 41–60 5- 61 ve yukarısı

3- Medeni durumunuz?

1- Bekâr 2- Evli 3- Boşanmış 4- Boşanmış-tekrar evlenmiş
5- Nişanlı-sözlü 6- Eşini kaybetmiş

4- Öğrenim durumunuz? (En son mezun olduğunuz okul)

1- Okuryazar değil 2- Okuryazar 3- İlkokul
4- Ortaokul 5- Lise 6- Üniversite-Yüksek okul

5- Sosyo-Ekonomik durumunuz?

1- Fakir 2- Ortanın altı 3- Orta 4- Ortanın üstü 5- Zengin

6- Mesleğiniz?

1- Ev Hanımı 2- Memur 3- Öğretmen 4- Emekli 5- İşsiz

6- () Esnaf 7- () İşçi 8- () Öğrenci 9- () Başka (yazınız).....

7- Şu anda oturduğunuz yer?

1- () Bilecik merkez ve ilçeleri 2- () Bilecik dışı (Lütfen yazınız).....

8- Dini bilgilerinizi daha çok nereden aldınız? (En belirleyici olanını işaretleyiniz)

1- () Ailemden 2- () Okulda Din Kültürü derslerinden 3- () Camilerden
4- () Kuran kurslarından 5- () Kendi kendime öğrendim 6- () Cemaatlerden
7- () Din eğitimi almadım 8- () Başka (yazınız).....

9- Kur'an-ı Kerim ile ilgili olarak;

1- () Kuran hıfzım var 2- () Okumayı iyi biliyorum 3- () Okumam zayıf
4- () Okumayı bilmiyorum 5- () Okumam yok ama mealini okuyorum

10- Namaz ile ilgili olarak;

1- () Beş vakit namazımı kılarım 2- () Ara sıra kılarım 3- () Hiç Kılmam
4- () Bazı vakitleri kılarım 5- () Sadece cuma ve bayram namazlarını kılarım

11- Kendinizi dinî yaşantı bakımından nasıl görüyorsunuz?

1- () İnanmıyorum
2- () İnanıyorum ama ibadetlerimin ancak bir kısmını yerine getirebiliyorum
3- () İnanıyorum ama hiçbir ibadetimi yerine getiremiyorum
4- () İncim zayıf
5- () Dindar bir kişiyim ve bütün ibadetlerimi yerine getiriyorum

12- Bu türbede yatan kişi kimdir?

1- () Peygamberdir. 2- () Sahabeden birisidir 3- () Velidir-Şeyhtir.
4- () Savaş Kahramanıdır. 5- () Bilmiyorum. 6- () Başka (yazınız).....

13- Bu mekânla ilgili tarihi-kültürel veya dini bilginiz hakkında;

- 1-() Evet önceden bilgi sahibiyim 2-() Hiç bilgi sahibi değilim
3-() Çok az bilgim var 4-() Buraya gelince bilgi sahibi oldum
5-() Burayı ziyarete gelirken araştırma yaparak geldim

14- Bu türbeden ilk defa nasıl haberdar oldunuz?

- 1-() Ailemden 2-() Çevremden 3-() Televizyondan
4-() Din adamlarından 5-() Tarikat büyüklerinden
6-() Kitap ve dergilerden 7-() Medyadan 8-() Başka (yazınız)

15- Türbe ziyaretinden önce ne gibi hazırlıklar yaparsınız?

- 1-() Nafile namaz kılarım 2-() Bir fakire yardım ederim 3-() Abdest alırım
4-() Mevlit okuturum. 5-() Bir şey yapmam 6-() Başka (yazınız).....

16- Bu türbeye gelme sıklığınız nedir?

- 1- () Çok sık gelirim 2- () Ara sıra gelirim
3- () Mübarek gün ve gecelerde gelirim 4- () İlk defa geliyorum
5- () Bayramdan bayrama gelirim 6- () Başka (yazınız).....

17- Bu türbeyi ziyaretiniz sırasında duadan başka neler yaparsınız? (En belirleyici olanını işaretleyiniz)

- 1-() Namaz kılarım 2-() Şeker-lokum dağıtırım 3-() Kur'an okurum
4-() Kurban keserim 5-() Mevlit okuturum
6- () Hiçbir şey yapmam 7- () Başka (yazınız).....

18-Bu türbeyi ziyaret etmeniznin sebepleri nelerdir? (En belirleyici olanını işaretleyiniz)

- 1- () Dilekte bulunmak 2- () Dua etmek 3- () İbret almak, tefekkür etmek
4- () Gezip görmek 5- () Başka (yazınız).....

19- Burada bir dilekte buldunuz mu?

- 1- () Evet 2- () Hayır

20-Cevabınız evet ise dileğinizi belirtir misiniz?

- 1- () Çocuk sahibi olabilmek
2- () Hastalığıma veya sıkıntılarima çare bulmak
3- () Evlenebilmek
4- () İş bulmak veya geçim sıkıntısından kurtulmak
5- () Aile içi geçimsizliği düzeltmek
6- () İmtiharlarda veya derslerde başarılı olmak
7- ()Nazar ve benzerinden korunmak
8- () Başka (yazınız).....

21- Evlenmek, şifa bulmak, iş bulmak gibi nedenlerle burayı ziyaret etmek dini inançlarınızla bağdaşır;

- 1- () Tamamen katılıyorum 2- () Katılıyorum 3- () Kararsızım
4- () Katılmıyorum 5- () Hiç katılmıyorum

22- Bu türbede yatan kişinin size şefaatçi veya yardımcı olacağı ile ilgili olarak;

- 1- () Hiç katılmıyorum 2- () Katılmıyorum 3- () Kararsızım
4- () Katılıyorum 5- () Tamamen katılıyorum

23- Bu türbeyi ziyarete gelmeye yönelten en önemli sebep hangisidir?

- 1- () Çevremdeki insanların etkisi 2- () Dini inançlarım
3- () Kutsal bilinen bir yere uğrama arzusu 4- () Piknik ve gezi yapmak
5- () Başka (yazınız).....

24- Daha önce burada veya benzeri yerlerde dilekte buldunuz mu?

- 1- () Evet 2- () Hayır

25- Cevabınız “Evet” ise dileğiniz kabul oldu mu?

- 1- () Evet kabul oldu 2- () Hayır kabul olmadı 3- () Dileğimin kabul olması şart değil

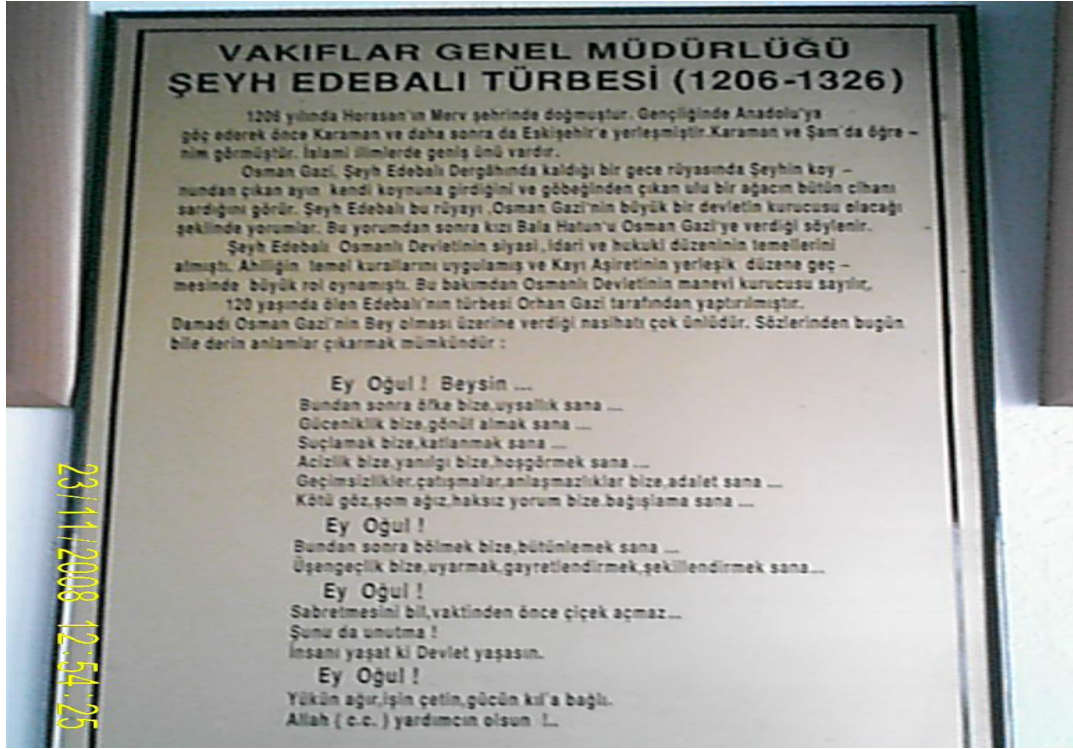
26- Daha çok hangi durumlarda bu mekânları ziyaret edersiniz? (En belirleyici olanı işaretleyiniz)

- 1- () Kendimi sıkıntılı ve stresli hissettiğim zamanlarda
- 2- () Mutlu ve huzurlu olduğum durumlarda
- 3- () Dini yaşantımın zayıf olduğu durumlarda
- 4- () Dini yaşantımın kuvvetli olduğu durumlarda
- 5- () Dileklerim kabul olduktan sonra
- 6- () Gelecekle ilgili isteklerim arttığı zamanlarda
- 7- () Herhangi bir neden gözetmem
- 8- () Başka (yazınız).....

27- Bu mekânları ziyaret ettikten sonra dini yaşantınızda ve düşüncelerinizde aşağıdaki değişikliklerden hangileri olmuştur?

- 1- () Dine olan ilgim daha da arttı.
- 2- () İbadetlerime daha fazla dikkat etmeye başladım.
- 3- () Hayır işlerine daha fazla yöneldim.
- 4- () Bu tür mekânların herkes tarafından gezilip ziyaret edilmesi kanaati oluştu.
- 5- () Hiçbir değişiklik olmadı.

EK 2: RESİMLER

Resim 1: Şeyh Edebali hakkında bilgi veren ve Osman Gazi'ye nasihatinin yazdığı tabela.

Resim 2: Orhangazi Camii ve Şeyh Edebali Türbesi'nden bir görünüm.

Resim 3: Şeyh Edebali'nın medfun bulunduğu sanduka.

Resim 4: Şeyh Edebali Türbesi'nin salonundan bir görünüm.

Resim 5: Türbenin içerisinde mescit olarak kullanılan bölüm.

Resim 6: Şeyh Edebalı ve yakınlarının medfun bulunduğu mekân.

Resim 7: Şeyh Edebalı'nın hanımı ve kızının sandukaları

Resim 8: Türbeye girişte belediye tarafından düzenlemesi yapılan alandan bir görünüm.

Resim 9: Türbe ziyaretlerinde yapılmaması gerekenleri belirten tabela.

Resim 10: Ertuğrul Gazi'nin medfun bulunduğu sanduka.

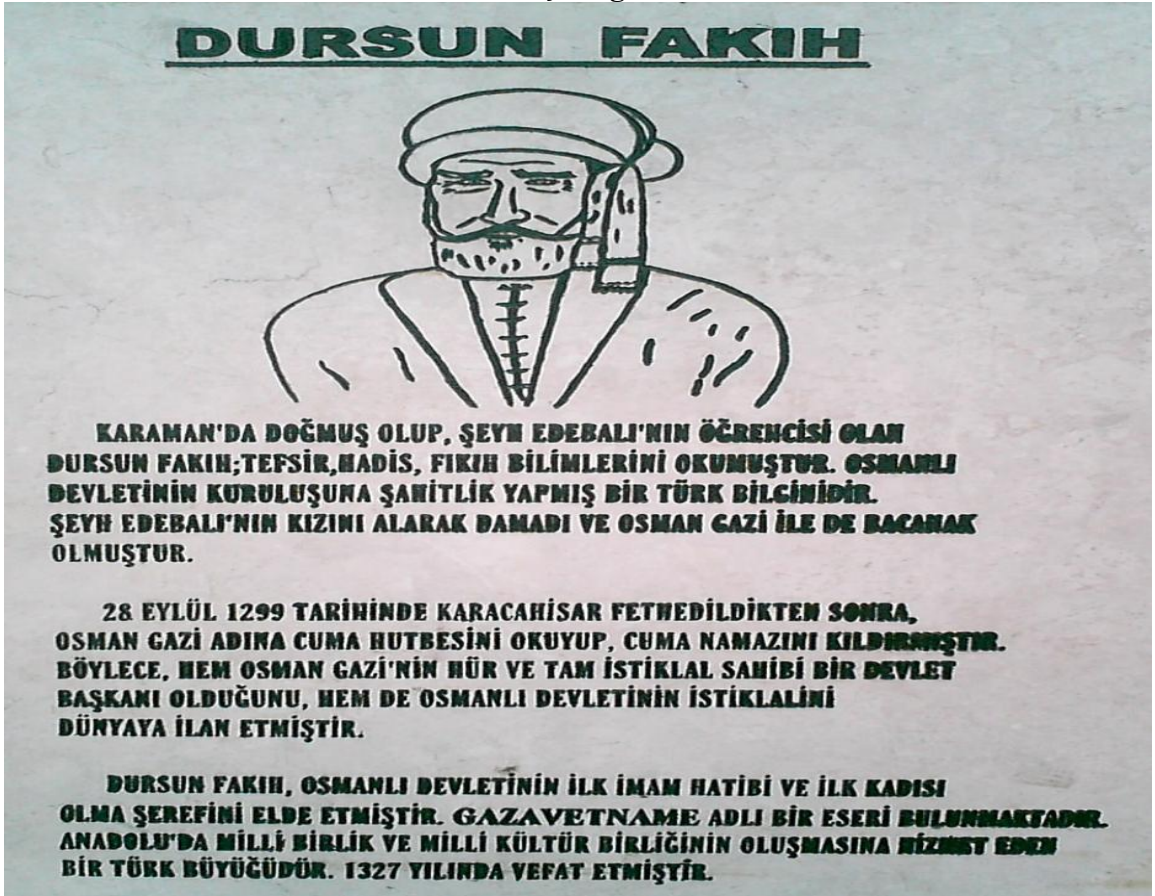
Resim 11: Ertuğrul Gazi Türbesi'nin dıştan bir görünümü.

Resim 12: Dursun Fakih'in medfun bulunduğu sanduka.

Resim 13: Dursun Fakih Türbesi'nin dıştan görünümü.

Resim 14: Dursun Fakih hakkında özetle bilgi veren levha.

ÖZGEÇMİŞ

11.10.1985 tarihinde Artvin ilinin Ardanuç ilçesinde doğdu. İlkokulu Bilecik ili Osmaneli ilçesinde tamamladı. Orta ve lise öğrenimini Bilecik Merkez İmam-Hatip Lisesinde tamamladı. 2002 yılında Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde lisans öğrenimine başladı. 2006 yılında mezun oldu. 2007 yılında Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı Din Psikolojisi bilim dalında Yüksek Lisans öğrenimine başladı. Halen bu bölümde yüksek lisans öğrenimine devam etmektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde Bilecik merkezde halen Müezzin- Kayyım olarak görev yapmaktadır.